

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ก่อนที่จะทำการศึกษาสภาพทั่วไปของเกาะเสม็ดจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่เกี่ยวเนื่องทั้งนี้เพราะเกาะเสม็ดเป็นเพียงเกาะเล็กๆ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดระยองซึ่งต้องพึ่งพาทรัพยากรในด้านต่าง ๆ จากแผ่นดิน อาทิ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ รวมไปถึงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อให้ประชากรที่อาศัยอยู่บนเกาะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข ฉะนั้นในที่นี้จะกล่าวถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่เกี่ยวเนื่อง ก่อนที่จะนำเข้าสู่พื้นที่ศึกษา (เกาะเสม็ด) เพื่อนำไปสู่การศึกษาความสัมพันธ์ของพื้นที่ทั้งสอง

3.1 ทิศทางการพัฒนาพื้นที่ภายใต้นโยบายของรัฐ

การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกได้เริ่มดำเนินการพัฒนานับตั้งแต่ปี 2524 โดยมีเป้าหมายเพื่อ (1) การกระจายความเจริญและกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพฯ ไปสู่ภูมิภาคอย่างเป็นระบบ (2) ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศเข้าสู่โฉมหน้าอุตสาหกรรมใหม่โดยระยะแรกจะใช้ทรัพยากรภายในประเทศเช่นก๊าซธรรมชาติ แร่ถ่านหินและถ่านหินในประเทศเป็นหลัก (3) เพื่อเป็นศูนย์กลางสร้างความเชื่อมโยงการพัฒนาระหว่างภาคตะวันออกไปยังภูมิภาคอื่น ๆ และกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยทำหน้าที่เป็นประตูสำหรับการพัฒนาประเทศ เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่บริเวณชายฝั่งตะวันออกยังคงเป็นพื้นที่ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจ และเป็นแหล่งลงทุนที่สำคัญของชาวไทย และชาวต่างประเทศ ดังนั้นภาครัฐจึงมีเป้าหมายที่จะพัฒนาพื้นที่ในบริเวณนี้ให้กลายเป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ของประเทศที่แท้จริงและเป็นอิสระจากกรุงเทพฯ ดังจะเห็นได้จากนโยบายการพัฒนาของประเทศจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2534-2539) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ที่มีเป้าหมายในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

3.1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534)

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ปรับกลยุทธ์การขยายแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยเน้นความสำคัญในการลดบทบาทของกรุงเทพฯ ในการเป็นศูนย์กลางกระจายนักท่องเที่ยวและเพิ่มบทบาทให้เมืองอื่น ๆ มีความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางเชื่อมต่อด้านการท่องเที่ยวให้มากขึ้นโดยให้เกิด “วงจรเส้นทางท่องเที่ยว” มีการกระจายนักท่องเที่ยวจากจังหวัดที่เป็นแม่ข่ายศูนย์กลางท่องเที่ยวไปสู่จังหวัดท่องเที่ยวใกล้เคียง

โดยให้แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งมีลักษณะเป็นทั้ง “จุดหมายปลายทาง” ของเส้นทางการท่องเที่ยว และ “จุดเชื่อมต่อ” ไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

การกระจายศูนย์กลางการท่องเที่ยวนี้ นอกจากจะเป็นการสนับสนุนการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจไปสู่ภูมิภาคแล้ว ยังเป็นแนวทางสำคัญที่จะให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกวงจรถูกสนใจและสามารถพำนักอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวได้นานวันทำให้เกิดการใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ดังนั้นรูปแบบวงจรถูกสนใจเส้นทางการท่องเที่ยวจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่เป็นจุดแข็งในการจูงใจให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวภายในประเทศและลดความสำคัญในการออกไปท่องเที่ยวในต่างประเทศลง ขณะที่นักท่องเที่ยวต่างประเทศให้ความสนใจในความหลากหลายของเส้นทางท่องเที่ยวที่เป็นขบข่ายสมบูรณ์

3.1.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2534-2539)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2534-2539) ได้เปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ซึ่งเน้นการขยายตัวของตลาดนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศที่มีรายได้สูง และการกระจายการผลิตและการบริการการท่องเที่ยวไปสู่ส่วนภูมิภาค ซึ่งจากการพยากรณ์การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศว่าจะมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 5.8 ต่อปี เมื่อเป็นเช่นนี้จะส่งผลให้เกิดความต้องการด้านห้องพักที่เพิ่มขึ้นตามสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการพัฒนาในองค์ประกอบอื่น ๆ อาทิ การเพิ่มความหลากหลายของที่ระลึก และการจัดนิทรรศการอันจะก่อให้เกิดรายได้แก่ท้องถิ่น จากลักษณะดังกล่าวส่งผลให้เกิดปัญหาต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมุ่งให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พร้อมกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาและยกระดับคุณภาพกำลังคนด้านการท่องเที่ยวโดยมีแนวทางและมาตรการดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
  - ร่วมมือกับประเทศในอาเซียนเพื่อพัฒนาวงจรถูกท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนมากขึ้น โดยเน้นการร่วมมือทางการตลาดแทนการแข่งขันระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้
  - กำหนดแนวทางสนับสนุนให้ไทยเป็นประตูทางออกสู่การพัฒนาวงจรถูกท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศอินโดจีน และประเทศเพื่อนบ้าน
  - สนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชน ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มจุดดึงดูดความสนใจนอกจากอาศัยแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปวัฒนธรรม เช่นการท่องเที่ยวทางทะเล และการท่องเที่ยวเพื่อการกีฬาและสุขภาพ

2. อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรและปัจจัย
  - ให้มีแผนแม่บทเพื่อพัฒนาฟื้นฟูสภาพแหล่งท่องเที่ยวและระบบสาธารณูปโภค บริการพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งในแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพในระบบเดียวกับการพัฒนาเมืองหลัก ได้แก่ เมืองพัทยา ภูเก็ต เชียงใหม่ หาดใหญ่ ชะอำ-หัวหิน เชียงราย เกาะสมุย/สุราษฎร์ธานี กาญจนบุรี พระนครศรีอยุธยา และพื้นที่อีสานตอนล่าง
  - นำมาตรการทางกฎหมายควบคุมอาคาร ผังเมือง อุทยานแห่งชาติและโบราณสถานมาใช้กำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจเอกชนในบริเวณรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยว เพื่อป้องกันผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการลงทุนประกอบธุรกิจต่าง ๆ
  - สนับสนุนองค์กรของรัฐ ภาคเอกชนและประชาชนในระดับท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร บำรุง จัดการทรัพยากรธรรมชาติ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เช่น น้ำตก เกาะและหาดทราย ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม เช่น โบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์
  - สนับสนุนบทบาทของภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มากขึ้น พร้อมกับการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการลงทุนของภาคเอกชน โดยเฉพาะการลงทุนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อสนับสนุนการพัฒนาวงจรท่องเที่ยวในภูมิภาค
  - เพิ่มประสิทธิภาพการบริการด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ โดยมุ่งการใช้ประโยชน์ในระยะยาวและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการอยู่ในกรอบ ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว จนเกิดภาพพจน์ทางลบต่อประเทศโดยส่วนรวม

3. พัฒนาและยกระดับคุณภาพกำลังคนด้านการท่องเที่ยว
  - ขยายการผลิตกำลังคนทั้งในระดับอุดมศึกษาและวิชาชีพให้ได้ปริมาณและมีคุณภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดของธุรกิจท่องเที่ยว ทั้งในส่วนกลางและในส่วนภูมิภาค
  - สนับสนุนภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการลงทุนผลิต และฝึกอบรมกำลังคนด้านต่าง ๆ ให้มีคุณภาพมาตรฐานการบริการในระดับสูง พร้อมทั้งปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การพัฒนากำลังคนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะแก้ไขพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2476 เพื่อเปิดโอกาสให้ใช้โรงแรมที่มีมาตรฐานสูงเป็นสถานที่ผลิตและฝึกอบรมได้มากขึ้น

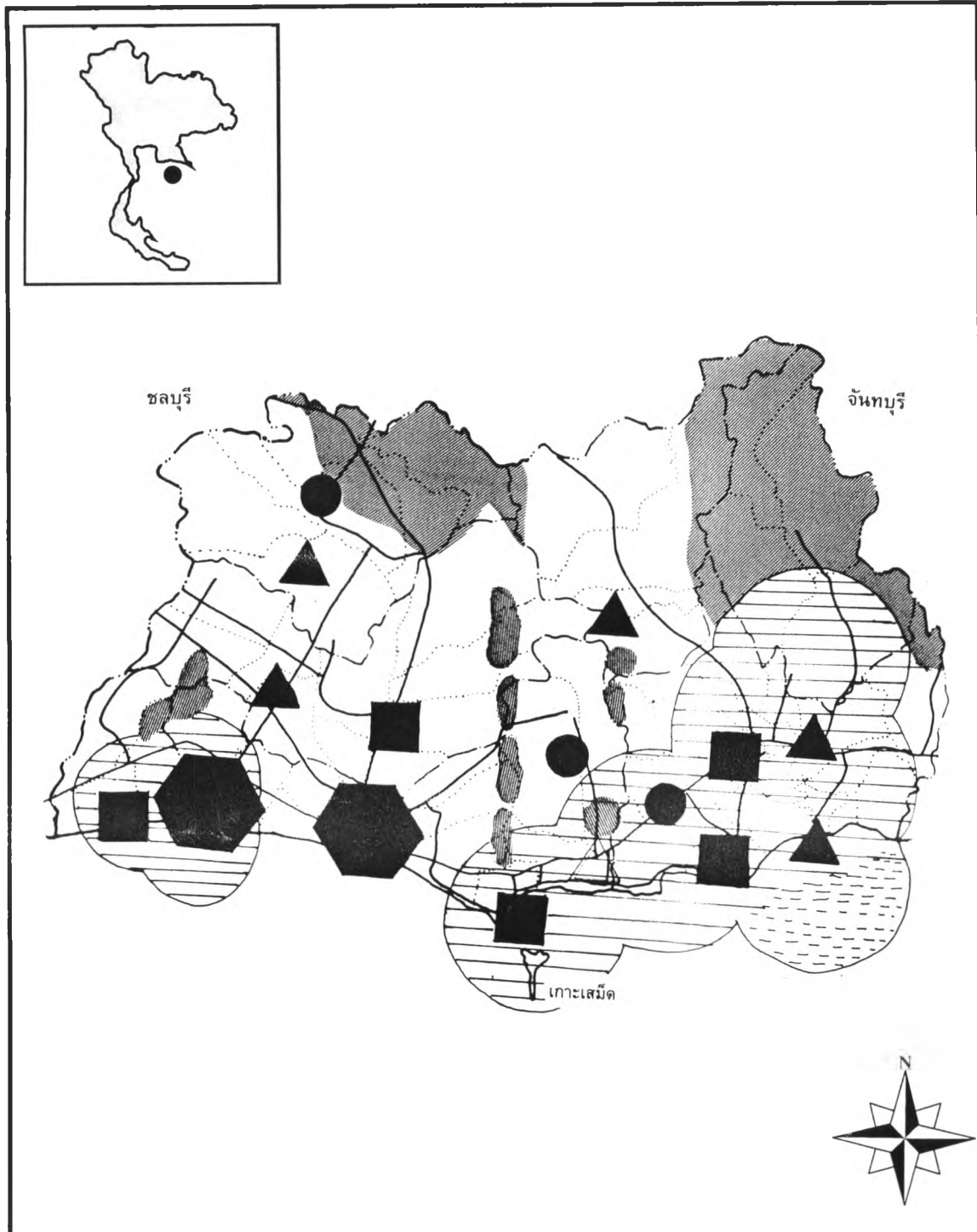
3.1.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ได้กำหนดให้ไทยเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีอัตราขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7 ต่อปี และสนับสนุนให้คนไทยท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ในขณะที่การพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ที่จะต้องอาศัยประโยชน์จากข้อได้เปรียบของสภาพภูมิประเทศของพื้นที่แล้วยังต้องมีการสนับสนุนการพัฒนาคน และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเพิ่มขีดความสามารถของพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้สมบูรณ์พร้อมที่จะรองรับการกระจายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในการเคลื่อนย้ายประชากรจากกรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้มีการลงทุนในด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะระบบบำบัดน้ำเสียรวม และระบบกำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจได้แก่เขตปริมณฑล 5 จังหวัดในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้แก่บริเวณชลบุรี ระยอง ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคนี้ อีกทั้งยังเป็นเมืองชายทะเลที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกด้วย

3.1.3 การพัฒนาภายใต้การใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดระยอง

ส่วนในพื้นที่จังหวัดระยองได้มีการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาจังหวัดเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เนื่องจากระยองเป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์ในหลายด้านอาทิ กสิกรรม ประมง อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว ดังนั้นกรมการผังเมืองกระทรวงมหาดไทยจึงได้ดำเนินการวางผังโครงสร้างจังหวัดระยองโดยให้มีศูนย์กลาง 4 ลำดับแผนที่ 3.1 คือ

1. ชุมชนลำดับที่ 1 มี 2 แห่ง ได้แก่เทศบาลเมืองระยอง และเทศบาลมาบตาพุด มีขอบเขตการให้บริการระดับจังหวัดและภาค เป็นศูนย์กลางในการบริการของจังหวัดและยังเป็นเขตอุตสาหกรรมหลัก
2. ชุมชนลำดับที่ 2 มี 5 แห่ง ได้แก่เทศบาลทางเกวียน สุขาภิบาลบ้านเพ สุขาภิบาลสุนทรภู่ สุขาภิบาลบ้านค่าย และสุขาภิบาลบ้านฉางมีขอบเขตการให้บริการระดับอำเภอ เป็นศูนย์กลางการบริการด้านการท่องเที่ยว
3. ชุมชนลำดับที่ 3 มี 6 แห่ง ได้แก่ สุขาภิบาลปลวกแดง สุขาภิบาลชุมแสง สุขาภิบาลมาบตาพุด สุขาภิบาลทุ่งควายกิน สุขาภิบาลปากน้ำประแสร์ และสุขาภิบาลแกลง-กะเจ็ด เป็นศูนย์กลางอำเภอขนาดเล็ก
4. ชุมชนลำดับที่ 4 มี 3 แห่ง คือสุขาภิบาลจอมพลเจ้าพระยาสังฆฤกษ์ และสุขาภิบาลสองสลึงมีขนาดประชากรน้อยกว่า 20,000 คน

แผนที่ 3.1 การพัฒนาภายใต้การใช้ประโยชน์ที่ดิน

สัญลักษณ์

- ชุมชนลำดับที่ 1
- ▲ ชุมชนลำดับที่ 2
- ชุมชนลำดับที่ 3
- ชุมชนลำดับที่ 4

มาตราส่วน

แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ
ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง

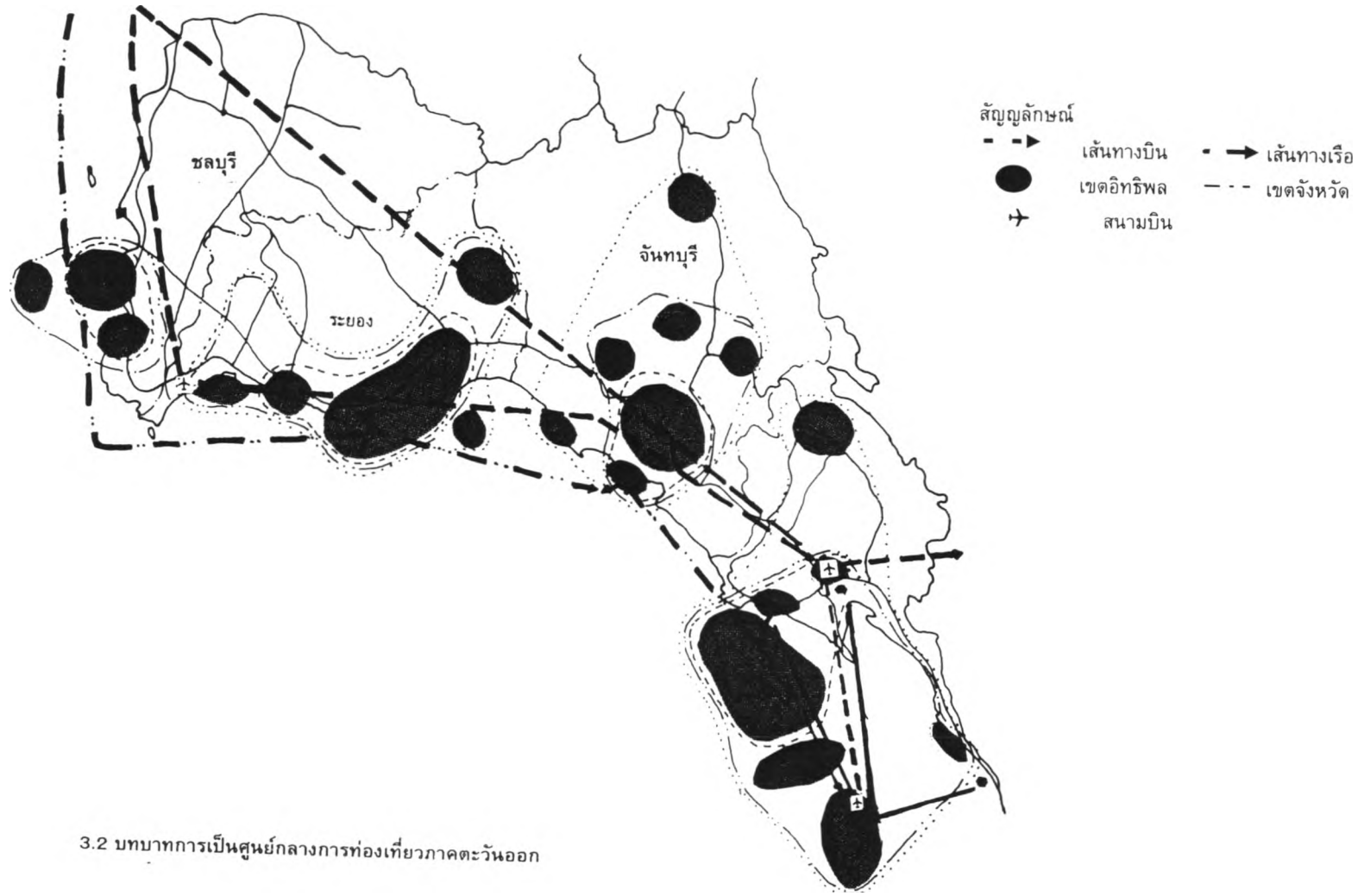
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุมชนทั้ง 4 จะมีหน้าที่แตกต่างกันไปตามประเภทเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่นั้น ๆ อาทิ (1) ชุมชนศูนย์กลางการบริการทางการค้า การเงิน การธนาคาร การสาธารณสุข การศึกษา ได้แก่ ชุมชนระยอง ชุมชนบ้านฉาง ชุมชนบ้านค่าย ชุมชนทางเกวียน ชุมชนปลวกแดง ชุมชนชุมแสง ชุมชนทุ่งควายกิน ชุมชนสังฆฤกษ์ (2) ชุมชนศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ ชุมชนมาบตาพุด (3) ชุมชนศูนย์กลางการเกษตร ได้แก่ ชุมชนสองสลึง และชุมชนปากน้ำประแสร์ (4) ชุมชนอุตสาหกรรมเกษตร ได้แก่ ชุมชนจอมพลเจ้าพระยา ชุมชนมาบข่า และชุมชนแกลง-กะเจ็ด (5) ชุมชนศูนย์กลางการท่องเที่ยว ได้แก่ ชุมชนบ้านเพ และชุมชนสุนทรภู่ ดังจะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านเพที่เป็นจุดเชื่อมต่อการเดินทางระหว่างแผ่นดินใหญ่กับเกาะเสม็ดเป็นชุมชนศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในลำดับที่ 2 อันเป็นผลจากการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวทำให้บริเวณนี้มีศักยภาพในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในพื้นที่และยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้าและบริการที่เป็นผลจากการท่องเที่ยวนั่นเอง

3.1.4 บทบาทการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและเขตอิทธิพลของจังหวัดระยอง

จากแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวระยอง จันทบุรี ตราด ได้กำหนดเขตศูนย์กลางการท่องเที่ยวและเขตอิทธิพลในภาคตะวันออกซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมีอยู่เป็นจำนวนมาก ตั้งอยู่ในแบบกระจุกตัว และกระจายตัว จึงสมควรกำหนดรูปแบบการพัฒนาโดยใช้เมืองเป็นฐานหรือศูนย์กลาง ในการท่องเที่ยว (Urban Base) ควบคู่ไปกับการใช้สถานที่ท่องเที่ยวเป็นฐาน (Resort Base) ศูนย์กลางการท่องเที่ยว ในที่นี้หมายถึงชุมชนศูนย์กลาง หรือบริเวณศูนย์กลางสถานที่พักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการท่องเที่ยวสำหรับผู้เยี่ยมเยือนขณะที่ศูนย์กลางเหล่านี้อาจเป็นชุมชนเมือง หรือสถานตากอากาศที่อยู่นอกเมืองออกไป หรือเป็นจุดรวมที่มีหน้าที่กระจายผู้เยี่ยมเยือนไปสู่สถานที่ท่องเที่ยวในบริเวณข้างเคียง จากลักษณะที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยว สภาพการคมนาคมและขนส่งตลอดจนการกระจายตัวของผู้เยี่ยมเยือน พบว่า เมืองศูนย์กลางหรือฐานการท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกมีอยู่ 4 แห่ง คือ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เทศบาลเมืองระยอง จังหวัดระยอง เทศบาลเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี และเทศบาลเมืองตราด จังหวัดตราด ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่จะสามารถมีบทบาทเป็นศูนย์กลางหรือฐานการท่องเที่ยวได้นั้นคือ ชายหาดแม่รำพึงบ้านเพ-แม่พิมพ์จังหวัดระยอง ชายหาดเสด็จ-เจ้าหลาว จังหวัดจันทบุรี และหมู่เกาะของจังหวัดตราด ในแต่ละศูนย์กลางหรือสถานที่ท่องเที่ยวในเขตอิทธิพลระดับต่าง ๆ ในที่นี้จะกล่าวถึงเขตอิทธิพลในจังหวัดระยอง ซึ่งประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวในเขตอิทธิพลรวมกัน 6 แห่ง คือ แหล่งท่องเที่ยวเทศบาลเมืองระยอง แหล่งท่องเที่ยวแม่รำพึง-บ้านเพ-แม่พิมพ์ หมู่เกาะมัน แหล่งท่องเที่ยวอำเภอบ้านฉาง อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา เขาวง และอ่างเก็บน้ำดอกกราย โดยมีเทศบาลเมืองระยองและที่พักแรมในชายหาดแม่รำพึง-บ้านเพ-สวนสน เป็นศูนย์กลาง แผนที่ 3.2

□ แหล่งท่องเที่ยวเทศบาลเมืองระยอง เป็นชุมชนศูนย์กลางที่สำคัญที่สุดของจังหวัด จึงมีที่พักแรมแบบในเมืองมาก (Town Hotel) แต่สถานที่ท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ ได้แก่ ชายหาดแหลมเจริญ และสถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม มีแรงดึงดูดต่อนักท่องเที่ยวไม่มากนัก

3.2 บทบาทการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวกาตะวันตกตะวันออก

□ แหล่งท่องเที่ยวหาดแม่รำพึง-แม่พิมพ์ เป็นสถานตากอากาศที่มีสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติแบบหาดทราย ชายทะเล และเกาะแก่ง เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ ชายหาดแม่รำพึง ชายหาดบ้านเพ ชายหาดแม่พิมพ์ และหมู่เกาะเสม็ด และยังมีสถานที่ท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ที่สำคัญ คือ อนุสาวรีย์สุนทรภู่ ชายหาดแถบนี้มีการพัฒนาที่พักแรมเป็นจำนวนมากเป็นที่พักแรมในสถานที่ตากอากาศ (Resort Hotel) ในอนาคตจะเป็นเมืองตากอากาศที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาคนี้ แต่เนื่องจากอยู่ใกล้กับเทศบาลเมืองระยอง จึงจัดให้อยู่ในเขตอิทธิพลชั้นในเช่นกัน

□ อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง นับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติแบบป่าเขาและน้ำตก เพียงแห่งเดียวของจังหวัดนี้ นักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยวชมมากโดยเฉพาะในวันหยุด วันสุดสัปดาห์ จึงจัดให้อยู่ในเขตอิทธิพลชั้นกลาง

□ แหล่งท่องเที่ยวอำเภอบ้านฉาง เป็นสถานตากอากาศที่มีสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แบบหาดทรายชายทะเล ได้แก่ ชายหาดบ้านปลา และชายหาดน้ำริน หากไม่มีการพัฒนาท่าเรือ น้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมที่มาบตาพุด ชายหาดนี้จะต่อเนื่องเป็นแนวยาวไปจนถึงชายหาดแม่พิมพ์ ปัจจุบันยังมีการพัฒนาไม่มากนัก แต่เนื่องจากโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ข้างเคียงทำให้พื้นที่ในบริเวณนี้มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นชุมชนเมืองในอนาคต ต่อเนื่องกับเทศบาลเมืองระยอง จึงจัดอยู่ในเขตอิทธิพลชั้นกลาง

□ อ่างเก็บน้ำดอกกราย เป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติแบบอ่างเก็บน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นอยู่ไม่ห่างจากเทศบาลเมืองระยองและเป็นแหล่งบ้านฉางนักจึงจัดให้อยู่ในเขตอิทธิพลชั้นกลาง มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างเมืองพัทยา กับเทศบาลเมืองระยองเป็นอย่างดี

□ หมู่เกาะมัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติแบบเกาะแก่งจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ ปะการัง และสถานที่เพาะเลี้ยงเต่าทะเล แม้ว่าอยู่ไม่ไกลจากชายหาดแม่พิมพ์นัก แต่เนื่องจากเป็นเกาะเล็ก ที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวมีจำนวนน้อย และเกาะมันยังเป็นสถานที่หวงห้าม เพื่อสงวนพันธุ์เต่าทะเล จึงมีนักท่องเที่ยวจำนวนน้อย จัดอยู่ในเขตอิทธิพลชั้นนอก

3.1.5 บทบาทด้านการท่องเที่ยวของเกาะเสม็ด

จากทิศทางการพัฒนาภายใต้นโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการกระจายศูนย์กลางการท่องเที่ยวไปสู่ภูมิภาคทำให้เกิดรูปแบบของการท่องเที่ยวพัฒนาขึ้นเป็นวงจรการท่องเที่ยว ซึ่งเมืองชายทะเลทางฝั่งตะวันออกจัดว่าเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและเป็นอีกหนึ่งในหลาย ๆ เส้นทางที่เป็นที่ต้องการของนักเดินทางที่ชื่นชอบความงดงาม ทำให้การเติบโตด้านธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในขณะที่เดียวกันกับการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังพบว่าจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระยอง จันทบุรี และตราดที่มีการกำหนดให้มีรูปแบบการพัฒนาโดยอาศัยเมืองเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวควบคู่กับการใช้สถานที่ท่องเที่ยวเป็นฐานการท่องเที่ยวจะพบว่าเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวของจังหวัดระยองได้แก่ บริเวณเทศ

บาลเมืองระยอง ส่วนบริเวณชายหาดแม่รำพึง-บ้านเพ-แม่พิมพ์ จัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่สำคัญ

จากบทบาทดังกล่าวส่งผลให้เกิดการขยายตัวของชุมชนเพื่อรองรับการบริการด้านการท่องเที่ยว และจากสาเหตุนี้เองเป็นผลให้ทำให้ชุมชนบ้านเพซึ่งเป็นชุมชนประมงเดิมได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นชุมชนที่มีบทบาทด้านการท่องเที่ยว จากลักษณะของพื้นที่ชุมชนบ้านเพที่ไม่มีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่เนื่องจากบริเวณนี้เป็นจุดเชื่อมต่อหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นประตูไปสู่เกาะเสม็ดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญดึงดูดให้เกิดการเติบโตด้านการท่องเที่ยว

เกาะเสม็ดเป็นหนึ่งในหลาย ๆ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดระยอง สาเหตุที่เกาะนี้เป็นที่นิยมในหมู่นักเดินทางเนื่องจากความเงียบสงบ และมีชายหาดที่สวยงาม นอกจากนี้ระยะทาง และระบบคมนาคมที่สะดวกทำให้เกิดการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในพื้นที่นี้มากยิ่งขึ้น แต่ข้อจำกัดสำคัญของพื้นที่นี้คือขนาดของพื้นที่ และการจัดหาด้านโครงสร้างพื้นฐานทำให้จำเป็นต้องติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อสนับสนุนในด้านการจัดหาความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ ส่งผลให้ชุมชนข้างเคียงเติบโตตามปริมาณความต้องการที่เพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้การพัฒนาใด ๆ ที่เกิดจำเป็นต้องอยู่ภายใต้การควบคุม เนื่องจากเกาะเสม็ดเป็นพื้นที่อนุรักษ์ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ที่ประกาศให้เกาะเสม็ดเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้าและหมู่เกาะเสม็ด ฉะนั้นจึงส่งผลให้บทบาทของการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ออกมาในรูปการพัฒนาภายใต้การอนุรักษ์

3.2 สภาพทั่วไปของจังหวัดระยอง

3.2.1 ลักษณะทางกายภาพ

3.2.1.1) สภาพภูมิอากาศ

จากลักษณะภูมิประเทศที่มีพื้นที่ติดกับชายฝั่งและอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตร จึงส่งผลต่อลักษณะภูมิอากาศของพื้นที่โดยจะทำให้มีภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อนและมีลมทะเลพัดผ่านลักษณะเช่นนี้ทำให้อุณหภูมิในจังหวัดระยองไม่หนาวหรือร้อนเกินไปส่งผลให้เกิดการเดินทางมาพักผ่อนในแถบนี้กันอย่างกว้างขวางพื้นที่นี้จึงต้องรองรับนักท่องเที่ยวจากทุกสารทิศโดยเฉพาะในช่วงฤดูร้อน สภาพภูมิอากาศของจังหวัดระยองแบ่งออกได้เป็น 3 ฤดูดังนี้

□ ฤดูร้อน มีระยะเวลาประมาณ 3 เดือนนับตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ระยะเวลาเป็นช่วงที่มีอุณหภูมิสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเดือนเมษายนจะมีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 29.89 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 63.3 มิลลิเมตร และมีความชื้นสัมพัทธ์เท่ากับ 76 เปอร์เซ็นต์ ฤดูนี้เหมาะอย่างยิ่งแก่การเดินทางมาเที่ยวเนื่องจากเป็นช่วงที่ท้องฟ้าแจ่มใส ทะเลมีคลื่นน้อย และไม่ใช่อุปสรรคแก่การเดินทางเหมือนในช่วงฤดูฝน

□ ฤดูฝน มีระยะเวลาประมาณ 6 เดือนเป็นช่วงที่มีระยะเวลายาวนานที่สุดโดยนับตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ลักษณะเช่นนี้จึงไม่เหมาะแก่การท่องเที่ยวทางทะเล เนื่องจากเป็นช่วงที่มีพายุฝนฟ้าคะนอง ประกอบกับทะเลมีคลื่นลมแรง จึงเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการเดินทางท่องเที่ยวทางทะเล โดยเฉพาะในช่วงเดือนกันยายนจะพบว่าเป็นเดือนที่มีปริมาณน้ำฝนสูงสุดโดยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 258.4 มิลลิเมตร ความชื้นสัมพัทธ์ 82 เปอร์เซ็นต์ และอุณหภูมิเฉลี่ย 27.9 องศาเซลเซียส (ตั้งแผนภูมิ 3.1, 3.2, และ 3.3)

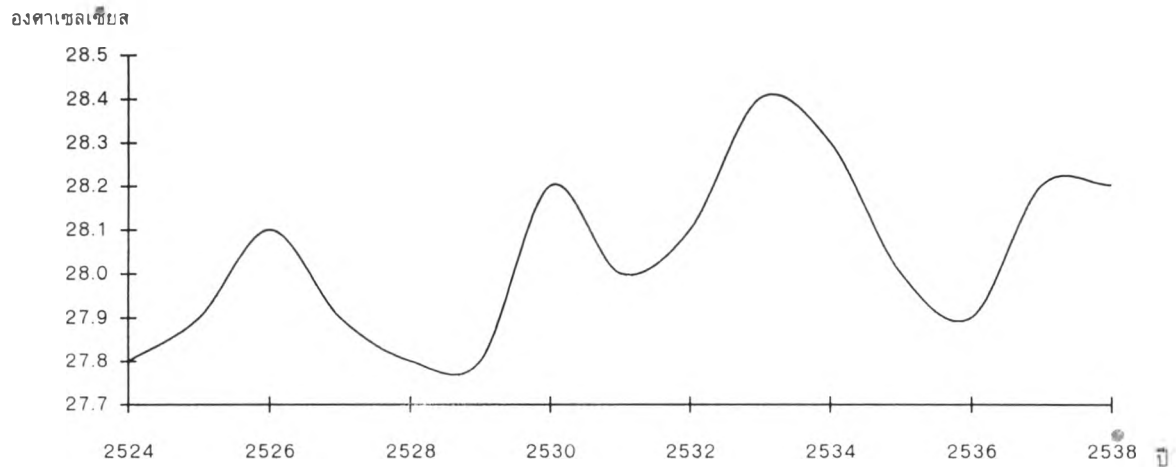
□ ฤดูหนาว เป็นอีกช่วงหนึ่งที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวทางทะเลได้ โดยมีระยะเวลาประมาณ 3 เดือนนับจากเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ประเทศไทยได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดพาความแห้งแล้งจากจีนมายังประเทศไทย แต่เนื่องจากทำเลที่ตั้งของระยองอยู่ติดทะเลทำให้อุณหภูมิในช่วงนี้ไม่แตกต่างจากฤดูอื่นๆ มากนักโดยที่อุณหภูมิต่ำสุดอยู่ที่ 25.77 องศาเซลเซียสในช่วงเดือนธันวาคม ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยเท่ากับ 69 เปอร์เซ็นต์ และปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่ำสุด 5.5 (ตั้งแผนภูมิ 3.1, 3.2, และ 3.3)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าความแตกต่างของฤดูกาลในพื้นที่นี้แตกต่างกันไม่มากนัก และจากปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกต่างของฤดูกาลอาจแบ่งได้เป็น 4 ประการ

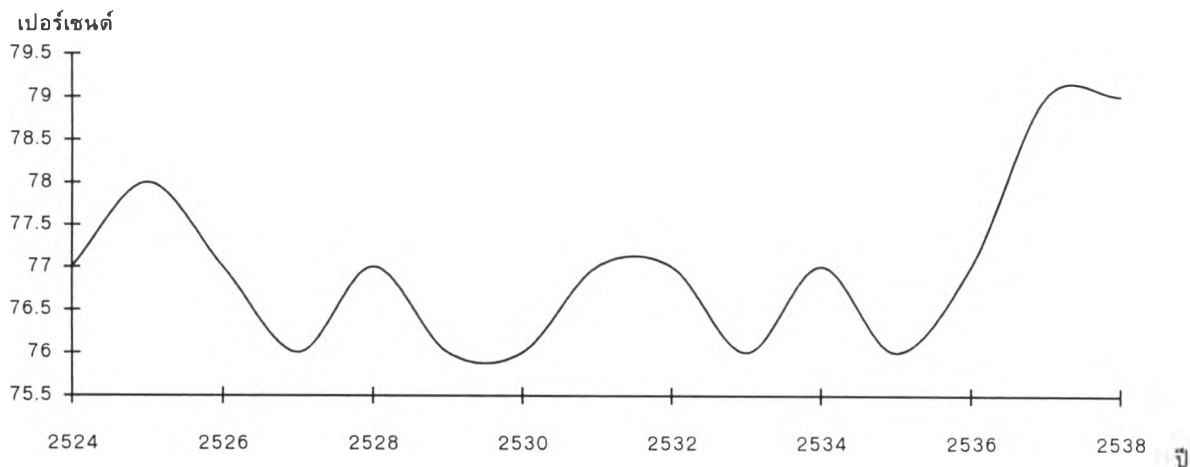
1. อุณหภูมิ จากตาราง 3.1 พบว่าความแตกต่างระหว่างอุณหภูมิสูงสุด และต่ำสุดในรอบ 15 ปีอยู่ที่ 4.12 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิสูงสุดเท่ากับ 29.98 องศาเซลเซียสในช่วงเดือนเมษายน และต่ำสุดคือ 25.77 องศาเซลเซียสในช่วงเดือนธันวาคม และอุณหภูมิเฉลี่ยในรอบ 15 ปีเท่ากับ 28.04 องศาเซลเซียส

2 ปริมาณน้ำฝน จากแผนที่ 3.3 แสดงให้เห็นว่าปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยของจังหวัดระยองเมื่อเทียบกับทั้งประเทศแล้วจะอยู่ในช่วง 1,200 - 2,000 มิลลิเมตร โดยพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกจะเป็นพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนสูงกว่าในฝั่งตะวันตก โดยหากแบ่งพื้นที่นี้ตามปริมาณน้ำฝนแล้วจะพบว่าสามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วนคือ พื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนในช่วง 1,200 - 1,600 มิลลิเมตรได้แก่พื้นที่อำเภอบ้านฉาง และทางตะวันตกของอำเภอบ้านค่าย และปลวกแดง ส่วนพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนอยู่ในช่วง 1,600 - 1,800 มิลลิเมตร ได้แก่ พื้นที่ของอำเภอวังจันทร์ อำเภอเมืองระยอง และทางตะวันออกของอำเภอบ้านค่าย และอำเภอปลวกแดง และสุดท้ายคือพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนในช่วง 1,800 - 2,000 มิลลิเมตร ได้แก่พื้นที่ของอำเภอแกลง และกิ่งอำเภอเขาชะเมา ซึ่งหากศึกษาเปรียบเทียบกับสถิติปริมาณน้ำฝนในรอบ 15 ปี จะพบว่าปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยของจังหวัดระยองอยู่ในช่วงปี 2527-2538 มีค่าระหว่าง 865.2 มิลลิเมตร ถึง 2,000.70 มิลลิเมตร โดยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบ 15 ปีเท่ากับ 1,362.60 มิลลิเมตร ดังตาราง 3.2 และเดือนที่มีปริมาณฝนเฉลี่ยสูงสุดคือเดือนกันยายน มีปริมาณน้ำฝนเท่ากับ 258.4 มิลลิเมตร หรือร้อยละ 18.96 และเดือนที่มีปริมาณฝนต่ำสุดคือเดือนธันวาคมคือมีปริมาณฝนเฉลี่ยเท่ากับ 5.5 มิลลิเมตร หรือร้อยละ 0.004 ดังแผนที่ 3.4

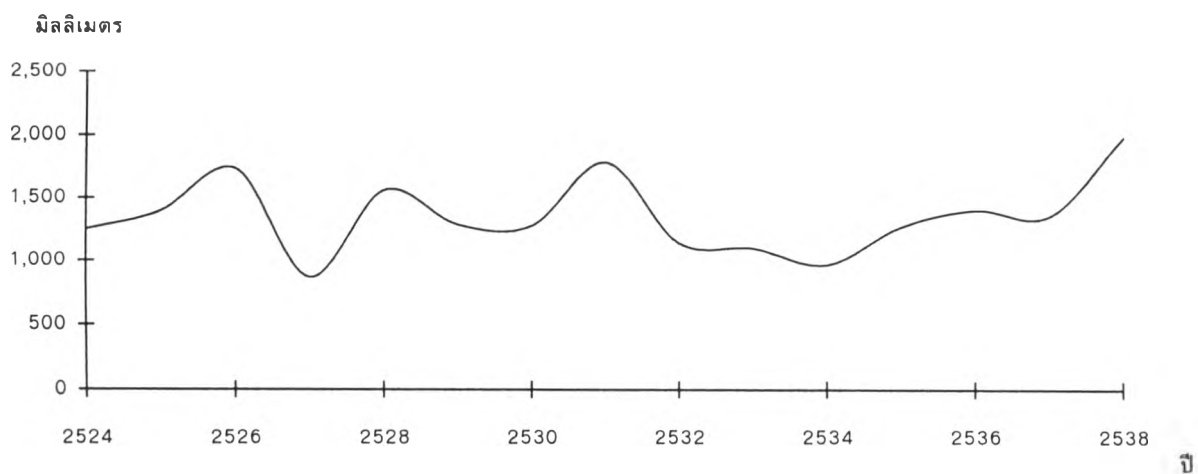
แผนภูมิ 3.1 อุณหภูมิเฉลี่ยของจังหวัดระยองในช่วงปี 2524-2538

แผนภูมิ 3.2 ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยของจังหวัดระยองในช่วงปี 2524-2538

แผนภูมิ 3.3 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยของจังหวัดระยองในช่วงปี 2524-2538

ตาราง 3.1 อุณหภูมิในรอบ 15 ปี ของจังหวัดระยอง ตั้งแต่ปี 2524-2538

เดือน	2524	2525	2526	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	เฉลี่ย
มกราคม	25.0	24.3	25.4	25.1	25.8	24.5	26.0	26.1	26.8	26.8	27.3	25.4	26.0	26.0	26.2	25.79
กุมภาพันธ์	27.5	27.8	28.3	27.5	28.6	27.0	27.4	28.1	27.3	28.2	27.9	27.4	26.6	28.5	27.3	27.69
มีนาคม	29.1	28.9	29.1	28.5	28.9	28.2	28.7	29.6	28.3	28.9	29.5	29.1	28.1	28.1	29.3	28.82
เมษายน	29.4	29.0	30.6	30.1	29.3	29.5	29.8	29.5	30.2	30.3	29.8	30.5	29.4	30.4	30.6	29.89
พฤษภาคม	29.5	29.7	30.2	29.7	28.6	29.4	29.9	29.1	30.0	29.6	30.0	30.6	29.7	29.5	30.0	29.70
มิถุนายน	29.2	29.0	29.6	29.0	28.9	29.3	29.3	28.9	29.2	30.0	29.4	29.4	29.7	28.7	29.9	29.30
กรกฎาคม	29.0	28.7	29.0	28.6	28.0	28.5	28.7	28.8	28.8	29.1	28.7	28.7	29.5	28.7	28.7	28.77
สิงหาคม	28.6	28.3	28.2	28.8	28.6	28.6	29.1	28.7	28.6	29.1	28.7	28.2	28.3	28.3	28.8	28.59
กันยายน	27.8	28.0	28.0	27.6	27.7	28.0	28.3	28.2	28.0	28.1	28.1	28.4	27.6	28.1	27.3	27.95
ตุลาคม	28.1	27.9	27.3	27.0	27.0	27.5	27.9	27.4	27.5	27.7	27.0	26.8	27.2	27.1	27.5	27.39
พฤศจิกายน	26.5	27.8	25.8	27.0	27.1	27.1	27.8	26.3	27.1	27.1	26.8	26.2	27.0	27.6	27.3	26.97
ธันวาคม	24.4	24.9	25.6	26.2	25.6	25.6	27.4	25.1	25.0	26.1	26.4	25.8	25.4	27.6	25.5	25.77
อุณหภูมิเฉลี่ย	27.8	27.9	28.1	27.9	27.8	27.8	28.2	28.0	28.1	28.4	28.3	28.0	27.9	28.2	28.2	28.04

ตาราง 3.2 ความชื้นสัมพัทธ์ในรอบ 15 ปี ของจังหวัดระยอง ตั้งแต่ปี 2524-2538

เดือน	2524	2525	2526	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	เฉลี่ยรายเดือน
มกราคม	70	75	72	75	76	69	70	73	79	77	76	75	76	80	74	74
กุมภาพันธ์	77	79	76	77	75	75	73	78	78	76	72	77	74	80	74	76
มีนาคม	77	77	76	75	74	72	75	74	76	75	75	74	80	81	77	76
เมษายน	79	79	75	75	77	76	76	78	75	72	76	74	77	77	75	76
พฤษภาคม	80	79	76	77	80	77	77	80	78	77	77	74	77	80	80	78
มิถุนายน	79	78	78	77	77	77	79	79	76	74	78	78	77	81	80	78
กรกฎาคม	78	79	80	78	79	80	75	80	79	76	80	79	76	79	81	79
สิงหาคม	78	80	82	77	78	78	78	80	79	77	79	79	80	82	84	79
กันยายน	82	82	83	82	82	82	81	82	82	82	83	78	82	84	89	82
ตุลาคม	78	81	83	79	84	84	82	81	81	80	83	80	82	78	86	81
พฤศจิกายน	79	78	73	74	78	72	81	68	73	73	74	70	73	69	77	74
ธันวาคม	68	68	71	69	69	71	65	69	72	71	69	74	67	72	66	69
เฉลี่ยรายปี	77	78	77	76	77	76	76	77	77	76	77	76	77	79	79	77

ตาราง 3.3 ปริมาณน้ำฝน ตั้งแต่ปี 2524-2538

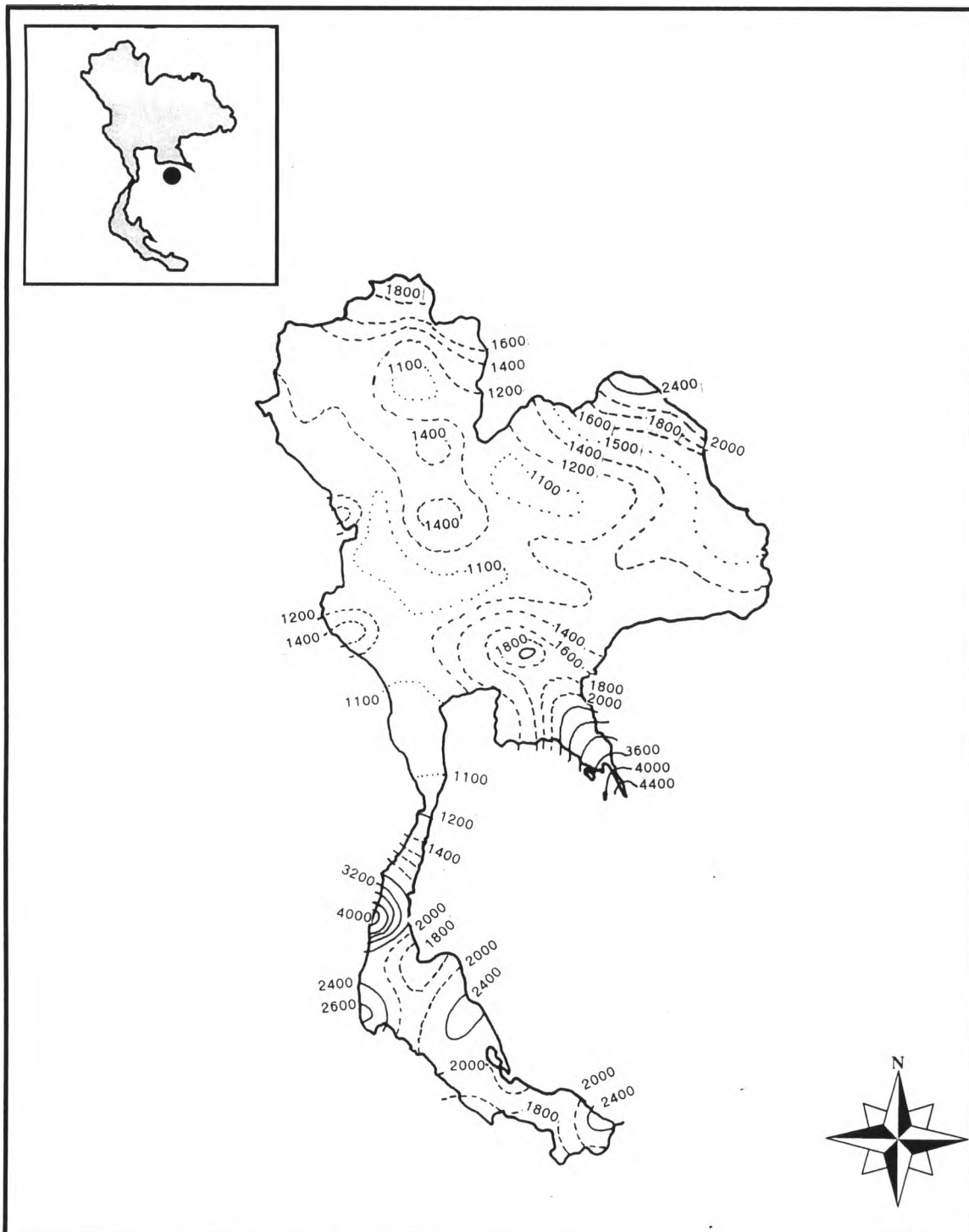
เดือน	2524	2525	2526	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	เฉลี่ย
มกราคม	0.3		T	2.0	3.7				H/J	I/9H		69.5	59.6	T	36.0	22.6
กุมภาพันธ์	15.8	34.6	T	25.5	38.2	55.0	5.0	112.7	107.9	7.7	46.7	55.6	42.4	5.3	0.9	36.9
มีนาคม	22.4	101.8	140.4	10.4	75.0		38.9	59.2	51.9	150.6	35.6		124.0	93.6	56.1	64.0
เมษายน	85.0	105.3		14.1	241.4	70.4	29.8	97.0	8.8	3.3	56.6	65.4	70.9	41.9	59.9	63.3
พฤษภาคม	219.4	153.7	124.1	161.2	358.9	217.7	143.0	296.8	41.4	182.0	95.5	66.4	155.0	409.9	258.6	192.2
มิถุนายน	218.3	325.6	143.4	148.1	132.9	39.8	213.4	188.0	66.5	16.5	129.8	204.3	131.4	325.3	233.9	167.8
กรกฎาคม	34.4	80.2	240.1	110.8	161.1	170.0	101.1	256.0	131.2	31.2	108.3	185.5	63.3	53.1	339.0	151.0
สิงหาคม	114.5	109.1	377.0	48.2	69.2	79.1	173.4	137.1	60.1	116.6	40.7	123.8	134.1	144.4	235.1	130.8
กันยายน	190.8	207.9	304.9	195.9	234.2	311.5	222.1	305.3	212.4	289.9	259.8	88.7	309.9	243.2	499.0	258.4
ตุลาคม	142.9	102.7	226.0	122.7	214.5	298.1	223.4	298.9	367.2	167.7	145.9	150.4	778.0	38.8	193.5	201.4
พฤศจิกายน	210.0	156.0	164.2	26.3	33.3	46.0	129.4	36.0	10.7	56.5		33.4	38.7	2.4	87.0	68.7
ธันวาคม	T	19.0	15.1			3.5			T	0.6	T	33.3	3.1	7.0	1.1	5.5
เฉลี่ยรายปี	1253.8	1,395.9	1,735.2	885.2	1,562.4	1,291.1	1,279.5	1,787.0	1,145.4	1,102.4	968.9	1,276.3	1,410.4	1,364.9	2,000.7	1,362.6

หมายเหตุ: - หมายถึง ไม่มีรายงานฝนตก

T หมายถึง ไม่มีรายงานฝนตกน้อยกว่า 0.1 มิลลิเมตร

ที่มา: งานบริการ, กรมอุตุนิยมวิทยา (2539)

แผนที่ 3.3 ปริมาณน้ำฝน

สัญลักษณ์ ----- ปริมาณน้ำฝน	มาตราส่วน
	แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ความชื้นสัมพัทธ์ ค่าความชื้นสัมพัทธ์ของจังหวัดระยองอยู่ที่ 77 เปอร์เซ็นต์ โดยความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 82 เปอร์เซ็นต์ในช่วงเดือนกันยายน(ดังตาราง 3.3) และความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 69 เปอร์เซ็นต์ในช่วงเดือนธันวาคม เป็นที่น่าสังเกตว่าความชื้นสัมพัทธ์จะสัมพันธ์โดยตรงกับปริมาณน้ำฝน นั่นคือในเดือนที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงสุดจะเป็นเดือนที่มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุดเช่นกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะความชื้นสัมพัทธ์ก็คือปริมาณไอน้ำในอากาศนั่นเอง

4. ทิศทางลม จะพบว่าพื้นที่บริเวณนี้ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ แต่เนื่องมาจากลักษณะทางกายภาพที่เป็นเกาะส่งผลให้เกิดความชื้นครอบคลุมพื้นที่นี้ จากการตรวจวัดของกรมอุตุนิยมวิทยาพบว่าทิศทางลมที่พัดผ่านในบริเวณนี้ส่วนใหญ่จะเป็นลมตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้บริเวณตอนเหนือของเกาะเป็นบริเวณที่ลมสงบเหมาะสำหรับเป็นท่าเทียบเรือ และการสัญจรไปมาระหว่างบ้านพักกับเกาะเสม็ด

3.2.1.2) ลักษณะโครงสร้างชายฝั่ง

ลักษณะโครงสร้างชายฝั่งของจังหวัดระยองส่วนใหญ่มีสภาพเป็นชายหาดที่ประกอบด้วยหาดทราย ชายหาด และหาดเลนเป็นแนวยาวตั้งแต่อำเภอบ้านฉางผ่านอำเภอมือเมือง จนถึงสิ้นสุดที่อำเภอแกลงรวมระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร ลักษณะเช่นนี้ก่อให้เกิดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทชายหาดที่สำคัญตามแนวชายฝั่งกระจายใน 3 อำเภอดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะบริเวณอำเภอเมือง และอำเภอแกลง ขณะที่ความลาดชันของท้องทะเลในบริเวณนี้มีความลาดชันไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณอำเภอบ้านฉาง และอำเภอเมืองซึ่งมีความลาดชันอยู่ระหว่าง 0.1 - 7.0 เปอร์เซ็นต์ โดยพื้นที่ที่มีความลาดชันต่ำสุดได้แก่บริเวณปากน้ำประแส ทั้งนี้เนื่องจากการสะสมตัวของดินดอนปากแม่น้ำทำให้เกิดการตื้นเขินกลายเป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางระบบนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศป่าชายเลน ส่วนพื้นที่ที่มีความลาดชันสูงอยู่ในเขตพื้นที่หาดทรายแก้วจนกระทั่งถึงหาดแม่รำพึง โดยความลาดชันจะค่อย ๆ ลดลงจนถึงบริเวณบ้านกันอ่าว อย่างไรก็ตามความลาดชันของท้องทะเลในเขตระยองไม่มีผลกระทบต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวมากนักเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันน้อย เหมาะแก่การพัฒนาเป็นสถานที่พักผ่อนอากาศที่มีกิจกรรมชายหาด อาทิส่องน้ำ หรืออาบแดดเป็นต้น ในขณะที่บริเวณปากแม่น้ำมีลักษณะเป็นหาดเลนทำให้เกิดระบบนิเวศป่าชายเลนที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ส่วนบริเวณที่เป็นที่ตั้งของท่าเรือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณท่าเรือที่เป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่มีผลต่อลักษณะกายภาพและสิ่งแวดล้อมชายฝั่งอันได้แก่การกัดเซาะของคลื่นที่กระทำต่อชายหาดกันเนื่องจากการสร้างท่าเทียบเรือยื่นลงไปทะเล และคราบน้ำมันจากเรือบรรทุกสินค้าบริเวณอำเภอบ้านฉางทำให้เกิดความไม่สมดุลของระบบนิเวศและสภาวะแวดล้อมกระตุ้นให้เกิดการทำลายทรัพยากรประเภทย่อยอย่างรุนแรงและทวีความรุนแรงมากขึ้นหากขาดการวางแผน และควบคุมที่ดี

จากสภาพโครงสร้างชายฝั่งของจังหวัดระยองดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้เกิดศักยภาพด้านทางบวกและลบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเพราะก่อให้เกิดการกระจายตัวของหาดทรายที่มีความลาดชันต่ำและเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการพัฒนาที่พักตากอากาศ และจะส่งผลให้มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นในบางบริเวณก็ไม่เหมาะสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพราะเป็นที่ตั้งของท่าเรือที่สำคัญ อาทิ ท่าเรือบริเวณมาบตาพุดที่เป็นท่าเทียบเรือบรรทุกสินค้าเพื่อรองรับการขยายตัวของกิจการอุตสาหกรรม และท่าเรือในเขตบ้านเพที่มีลักษณะการประกอบกิจการด้านการประมงทำให้คุณภาพของน้ำทะเลต่ำไม่เหมาะแก่การเล่นน้ำ ส่วนพื้นที่บริเวณปากน้ำระยอง ปากน้ำประแส สามารถพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์ให้คงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าชายเลน ซึ่งจัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอีกแห่งหนึ่ง ฉะนั้นจากสาเหตุดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาสำคัญของพื้นที่ชายฝั่งนี้เป็นผลจากการกระทำของมนุษย์เป็นสำคัญ

3.2.2 ลักษณะการใช้ที่ดิน

ระยองมีพื้นที่ 2,220,000 ไร่ ได้มีการแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 3 หมวดใหญ่ ๆ ดังนี้ พื้นที่ป่า เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร และพื้นที่ไม่ได้จำแนก ซึ่งสัดส่วนของพื้นที่ทั้งหมดจะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา แต่อย่างไรก็ตามพบว่าสัดส่วนมากกว่า 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมดจัดเป็นเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร (ซึ่งหมายรวมถึงที่อยู่อาศัย ที่นา ที่พืชไร่ ที่ไม้ผลและไม้ยืนต้น ที่สวนผักและไม้ดอก ที่เลี้ยงปศุสัตว์) ดังตาราง 3.4 ทั้งนี้เพราะพื้นที่โดยส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ดังนั้นการประกอบอาชีพหลักจึงยังคงยึดติดอยู่กับการทำไร่ ทำนา ถึงแม้ว่าอัตราการเพิ่มของเนื้อที่ที่มีร้อยละของอัตราเพิ่มลดลงก็ตาม โดยในปี 2531 เนื้อที่ถือครองทางการเกษตรของจังหวัดระยองเท่ากับ 1,812.849 หรือคิดเป็นร้อยละ 81.66 ของเนื้อที่ทั้งหมดซึ่งลดลงเหลือ 1,754,733 หรือร้อยละ 79.04 ของพื้นที่ทั้งหมด ในปี 2536 ขณะที่พื้นที่ไม่ได้จำแนกซึ่งประกอบด้วยพื้นที่เมือง สถานที่ราชการ โรงงานอุตสาหกรรม หมู่บ้าน แหล่งน้ำ และพื้นที่ซึ่งไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ฯลฯ พบว่าในปี 2534 ได้เพิ่มจากปี 2531 คิดเป็นร้อยละ 29.76 โดยเพิ่มจาก 257,229 ไร่ หรือร้อยละ 11.59 ของเนื้อที่ทั้งหมดเป็น 333,767 ไร่ หรือร้อยละ 15.04 ของเนื้อที่ทั้งหมดหรือมีอัตราเพิ่ม 29.76 ย่อมแสดงให้เห็นว่าการเกษตรของจังหวัดระยองที่มีแนวโน้มลดลงขณะที่ภาคอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรมเริ่มมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมออกเป็น บริเวณตอนบนของแอ่งประแส-พังราดจะปลูกอ้อย ส่วนตอนกลางจะปลูกมันสำปะหลัง ยางพารา และตอนล่างจะปลูกผลไม้ พื้นที่ราบบริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำประแส และพังราด พื้นที่ที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเลมีระดับต่ำจึงกลายเป็นพื้นที่ป่าชายเลนแคบ ๆ ตลอดแนวชายฝั่งทะเล

ตาราง 3.4 การเปรียบเทียบการใช้ที่ดินของจังหวัดระยองปี 2531 และ 2534

การใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)				อัตรา การเปลี่ยนแปลง
	2531	ร้อยละ	2534	ร้อยละ	
เนื้อที่ทั้งหมด	2,220,000	100.00	2,220,000	100.00	
เนื้อที่ถือครอง	149,922	6.75	138,250	6.23	-7.79
เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร	1,812,849	81.66	1,537,658	69.26	-15.18
- ที่อยู่อาศัย	26,156	1.18	40,278	1.81	53.99
- ที่นา	183,166	8.25	113,911	5.13	37.81
- ที่พืชไร่	799,100	36.00	553,075	24.91	-30.79
- ที่ไม้ผล และ ไม้ยืนต้น	760,188	34.24	783,720	35.30	3.10
- ที่สวนผัก และ ไม้ดอก	5,745	0.26	3,771	0.17	-34.36
- ที่เลี้ยงปศุสัตว์	19,841	0.89	1,562	0.07	-92.13
- ที่รกร้างว่างเปล่า	9,012	0.41	15,103	0.68	67.59
- ที่อื่น ๆ	9,641	0.43	26,238	1.18	2,620.03
เนื้อไม่ได้จำแนก	257,229	11.59	544,092	24.51	111.52

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทย, 2539

3.2.3 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ระยองเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกที่มีศักยภาพในการพัฒนารองจากชลบุรี เห็นได้จากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ในปี 2537 มีมูลค่า 53,743,610,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค (GRP) และมีรายได้เฉลี่ยของประชากรเท่ากับ 137,846 บาทต่อปี ซึ่งหากเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยของภาคตะวันออก จะพบว่าระยองมีรายได้เฉลี่ยต่อประชากรเป็นอันดับ 2 รองจากชลบุรี ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเติบโตของสาขาเหมืองแร่ และย่อยหิน และอุตสาหกรรมในพื้นที่นั่นเอง

ส่วนในด้านโครงสร้างการผลิตของระยอง ดังตาราง 3.5 และ 3.6 จะพบว่าสัดส่วนในภาคปฐมภูมิ ทุติภูมิ และตติภูมิในปี 2537 มีค่าเท่ากับ 14 : 56 : 30 ในขณะที่ในปี 2532 มีสัดส่วนเท่ากับ 20 : 53 : 27 จะเห็นว่าสัดส่วนในภาคทุติภูมิจะมีมูลค่ามากที่สุดโดยมีค่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของสัดส่วนทั้งหมดย่อมเป็นที่แน่ชัดว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจในภาคทุติภูมิมีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของระยอง ระยองยังมีอาณาเขตติดกับชลบุรีจึงได้รับอิทธิพลของการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมในพื้นที่ข้างเคียงสูง นอกจากนี้ระยองยังเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจึงช่วยผลักดันให้เกิดการขยายตัวมากยิ่งขึ้น จากสภาพดังกล่าวส่งผลก่อให้เกิดศักยภาพในด้านทำเลที่ตั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีการกระจุกตัว (Agglomerate) ในบริเวณนี้ซึ่งก่อให้เกิด

ตาราง 3.5 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคตะวันออก ปี 2532-2537

หน่วย : 1,000 บาท

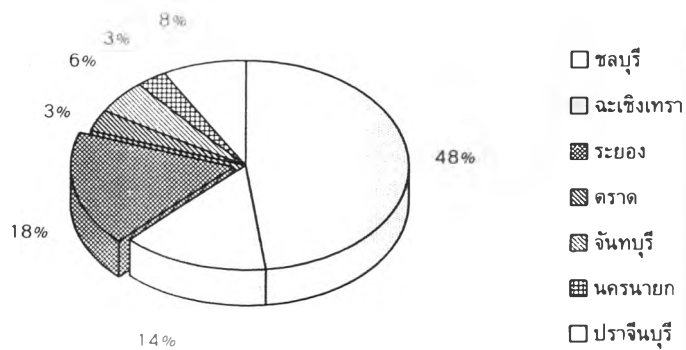
	2532	2533	2534	2535	2536	2537	อัตราเพิ่ม
สาขาเกษตรกรรม	27,446,819	24,238,880	25,973,828	28,442,938	27,656,356	29,186,934	0.06
สาขาบริการ	70,072,006	80,034,129	87,028,278	87,703,571	97,077,687	104,380,464	0.49
สาขาอุตสาหกรรม	66,292,864	76,234,910	87,410,856	97,826,990	123,548,878	140,425,302	1.12
รวม	163,811,689	180,507,919	200,412,962	213,973,499	248,282,921	273,992,700	0.67

ตาราง 3.6 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดระยอง ปี 2532-2537

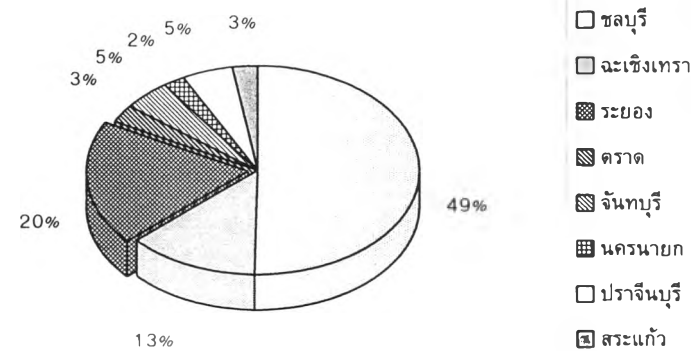
หน่วย : 1,000 บาท

	2532	2533	2534	2535	2536	2537	อัตราเพิ่ม
สาขาเกษตรกรรม	5,941,904	5,430,779	4,974,547	6,974,610	6,746,969	7,190,636	0.21
สาขาบริการ	8,058,155	9,863,928	11,883,221	13,415,807	14,770,228	16,309,574	1.02
สาขาอุตสาหกรรม	15,707,684	17,055,424	19,731,904	23,674,102	27,237,457	30,243,400	0.93
รวม	29,707,743	32,350,131	36,589,672	44,064,519	48,754,654	53,743,610	0.81

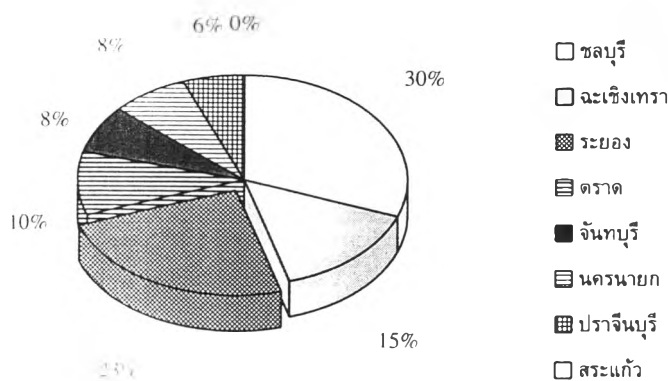
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดของภาคตะวันออก ปี 2532

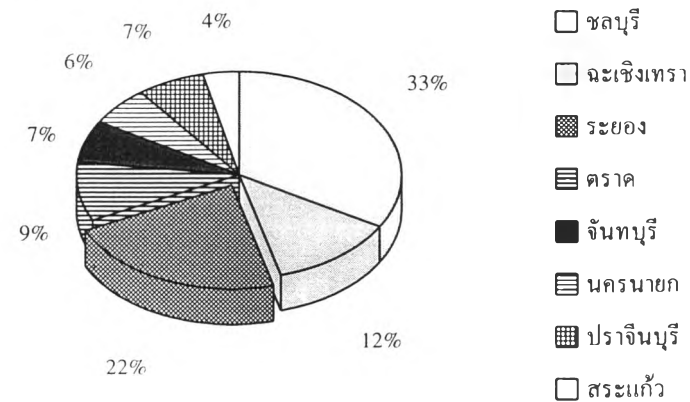
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดของภาคตะวันออก ปี 2537

รายได้ต่อหัวของประชากรในภาคตะวันออก ปี 2532

รายได้ต่อหัวของประชากรในภาคตะวันออก ปี 2537

แผนภูมิ 3.4 การเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวม และรายได้ต่อหัวประชากรในภาคตะวันออกปี 2532 และ 2537

การประหยัดภายนอก (External Economy) ส่วนสาขาที่มีสัดส่วนรองลงมาคือสาขาในภาคบริการ และน้อยที่สุดคือสาขาในภาคเกษตรกรรม

ขณะที่เมื่อเปรียบเทียบอัตราการขยายตัวของจังหวัดระยองกับภาคตะวันออกในรอบ 6 ปีที่ผ่านมา พบว่าสาขาเกษตรของระยองเป็นสาขาที่มีการขยายตัวช้ากว่าสาขาอื่นแต่หากพิจารณาโดยภาพรวมของอัตราการเพิ่มทั้ง 3 สาขาจะเห็นว่าสาขาบริการ และสาขาเกษตรจะมีอัตราเพิ่มสูงกว่าอัตราเพิ่มของภาคตะวันออก ในขณะที่สาขาอุตสาหกรรมนั้นมีอัตราการเพิ่มต่ำกว่าภาคเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมสูงจึงส่งผลให้อัตราเพิ่มของภาคสูงตามไปด้วย ฉะนั้นหากศึกษาเปรียบเทียบระหว่างระยองกับภาคตะวันออกแล้วจะพบว่าสัดส่วนของอัตราเพิ่มของสาขาบริการ และเกษตรกรรมของระยองนับว่าจัดอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศักยภาพของพื้นที่ผนวกกับลักษณะสภาพที่ตั้งที่อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ ยิ่งผลักดันให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่นี้มากยิ่งขึ้น

เมื่อมองการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Shift-Share) จากตาราง 3.8 และแผนภูมิ 3.5 พบว่าสาขาอุตสาหกรรม สาขาไฟฟ้าประปา และสาขารักษาการประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ ของระยองเป็นสาขาการผลิตที่ขยายตัวเร็วและได้เปรียบในด้านที่ตั้งขณะที่สาขาประมง ผลผลิตทางการเกษตร และสาขาบริการ กลับเป็นสาขาที่มีการขยายตัวช้า และเสียเปรียบด้านทำเลที่ตั้งติดกับสาขาที่ได้เปรียบด้านที่ตั้งแต่การขยายตัวกลับเป็นไปอย่างช้า ๆ สาขาดังกล่าวได้แก่ สาขาเกษตรกรรม เพาะปลูก ป่าไม้ เหมืองแร่และย่อยหิน การก่อสร้าง และการคมนาคมขนส่งและการสื่อสาร แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าจังหวัดระยองนั้นไม่มีสาขาใดที่ขยายตัวช้า และเสียเปรียบเมื่อเลือกที่ตั้งในจังหวัดนี้

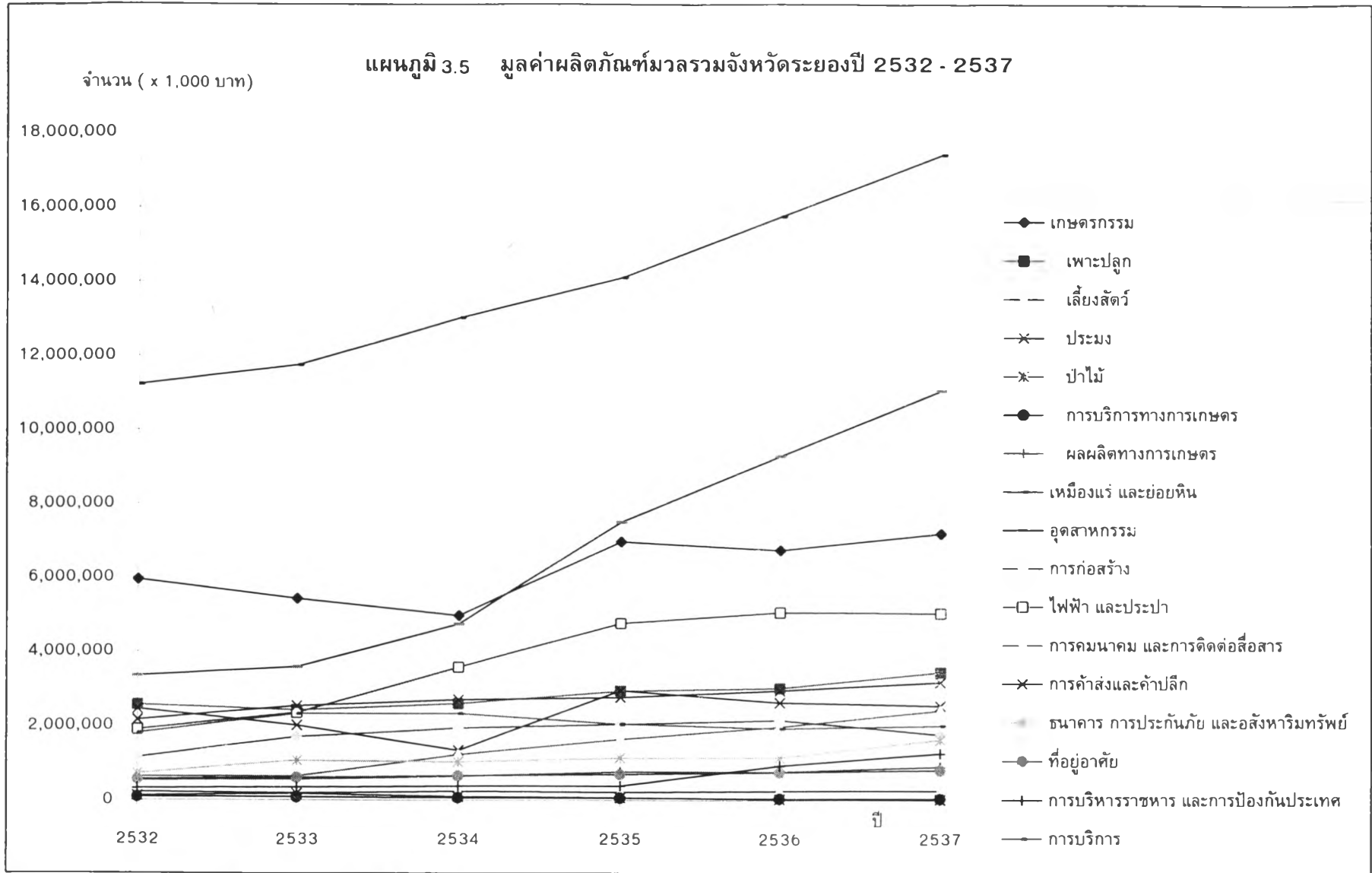
หากมองถึงความเชี่ยวชาญของพื้นที่ (Location Quotient) ดังตาราง 3.9 จะพบว่าระยองมีความเชี่ยวชาญในด้านเหมืองแร่และย่อยหินมากกว่าสาขาอื่น ๆ ทำให้สาขาการผลิตนี้เป็นฐานเศรษฐกิจของพื้นที่ แต่ถึงแม้ว่าจะมีความเชี่ยวชาญในสาขานี้สูงแต่หากมองในด้านการเติบโตของสาขานี้จะพบว่าเป็นสาขาการผลิตที่เติบโตช้ากระจุกตัวในจังหวัด ในขณะที่สาขาบริการที่มีความเชี่ยวชาญน้อยส่งผลให้เกิดการขยายตัวช้าอีกทั้งยังเสียเปรียบในเชิงที่ตั้งทำให้การบริการมิใช่สาขาที่เป็นฐานเศรษฐกิจของพื้นที่

จากผลการเติบโตทางเศรษฐกิจและความเชี่ยวชาญของพื้นที่ทำให้ทราบว่ามีบทบาทด้านการท่องเที่ยวซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสาขาการบริการที่นับเป็นสาขาทางเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความต้องการเดินทาง ฉะนั้นการวิเคราะห์ด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจและความเชี่ยวชาญของจังหวัดระยองในส่วนที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวจะพบว่ามี การขยายตัวอย่างช้า ดังแผนภูมิ 3.6 ทั้งนี้เพราะบทบาทของพื้นที่ในด้านการพัฒนาชายฝั่งด้านอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมด้านปิโตรเคมีซึ่งเป็นบทบาทหลักที่

ตาราง 3.8 การเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดระยอง (Shift-Share) ปี 2532 และ 2538

ประเภท	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค		มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด		Economic Growth	P-Shift	D-Shift	Total
	2532	2537	2532	2537				
เกษตรกรรม	27,446,819	29,186,934	5,941,904	7,190,636	3,996,570.66	(3,619,856.83)	872,018.17	1,248,732.00
เพาะปลูก	14,416,342	14,955,146	2,551,585	3,441,710	1,716,215.84	(1,620,851.55)	794,760.71	890,125.00
เลี้ยงสัตว์	4,710,807	4,378,795	215,379	256,460	144,865.58	(160,045.24)	56,260.65	41,081.00
ประมง	5,734,102	7,200,483	2,438,822	2,534,981	1,640,370.57	(1,016,691.00)	(527,520.57)	96,159.00
ป่าไม้	207,344	31,967	118,507	20,914	79,708.73	(179,945.06)	2,643.33	(97,593.00)
การบริการทางการเกษตร	796,905	669,367	88,403	38,829	59,460.54	(73,608.71)	(35,425.84)	(49,574.00)
ผลผลิตทางการเกษตร	1,581,319	1,951,176	529,208	897,742	355,949.40	(232,172.17)	244,756.77	368,534.00
เหมืองแร่ และขุดยหิน	11,585,959	17,768,736	11,221,208	17,409,797	7,547,471.43	(1,559,341.59)	200,459.17	6,188,589.00
อุตสาหกรรม	46,067,459	111,494,247	3,341,485	11,074,560	2,247,508.70	2,498,197.61	2,987,368.69	7,733,075.00
การก่อสร้าง	8,639,446	11,162,319	1,144,991	1,759,043	770,129.82	(435,771.93)	279,694.12	614,052.00
ไฟฟ้า และประปา	4,538,760	10,263,598	1,892,894	5,034,109	1,273,175.17	1,114,373.74	753,666.09	3,141,215.00
การคมนาคม และการติดต่อสื่อสาร	7,313,570	12,198,392	629,873	2,411,352	423,657.46	(2,957.65)	1,360,779.19	1,781,479.00
การค้าส่งและค้าปลีก	17,858,297	25,420,469	2,149,456	3,168,755	1,445,740.76	(535,544.45)	109,102.69	1,019,299.00
ธนาคาร การประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	4,473,342	9,061,420	716,003	1,625,490	481,589.16	252,778.48	175,119.36	909,487.00
ที่อยู่อาศัย	4,422,855	6,240,988	553,424	808,252	372,237.27	(144,737.51)	27,328.24	254,828.00
การบริหารราชการ และการป้องกันประเทศ	3,820,072	4,843,655	319,774	1,260,603	215,082.47	(129,399.47)	855,146.00	940,829.00
การบริการ	27,645,110	36,351,942	1,796,731	2,001,013	1,208,495.19	(642,614.46)	(361,598.73)	204,282.00
รวม	163,811,689	273,992,700	29,707,743	53,743,610	19,981,658	(2,868,330.96)	4,054,208.93	21,167,536.04

ที่มา : สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2538.

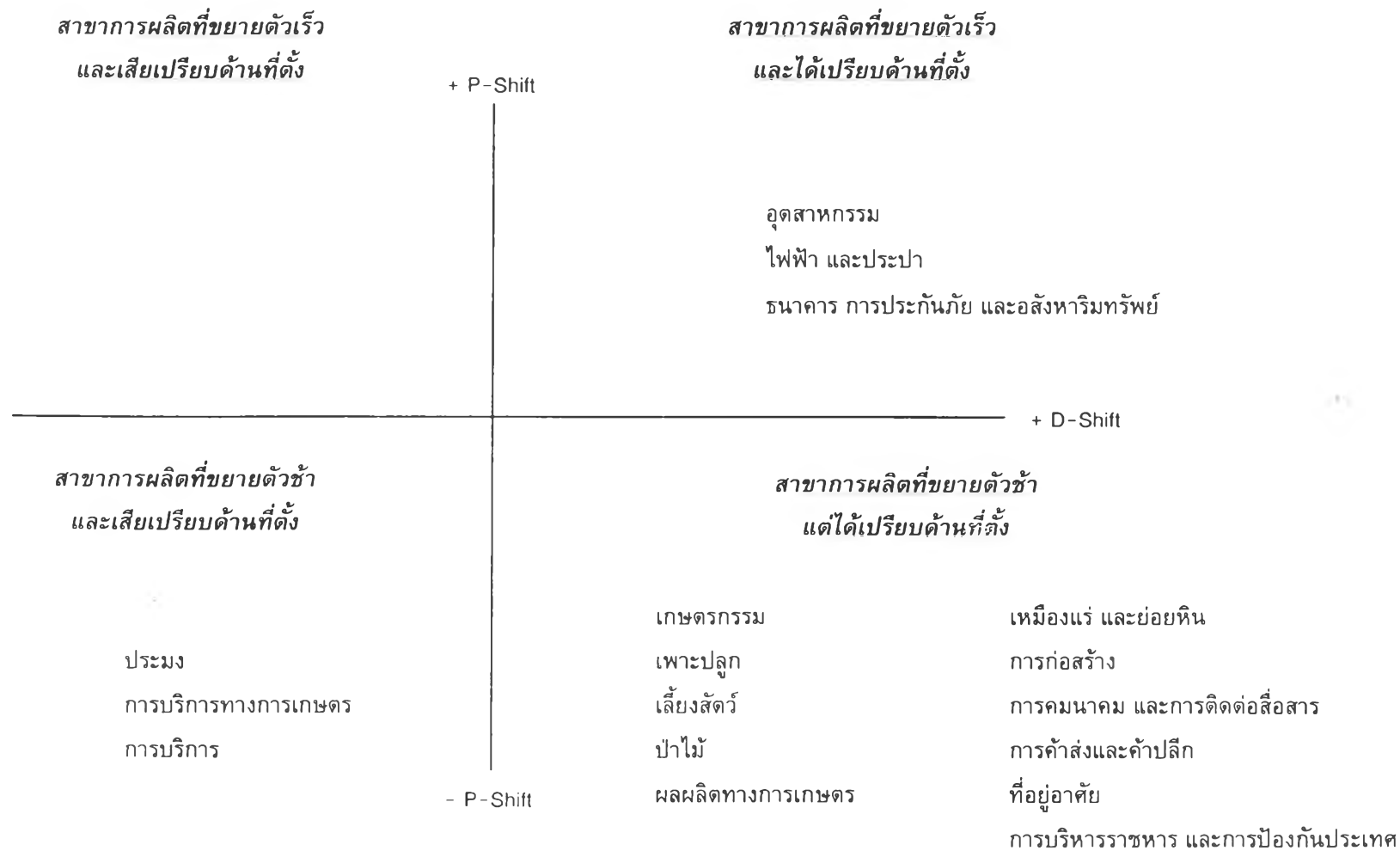
ที่มา : สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2538.

ตาราง 3.9 ความเชี่ยวชาญของจังหวัดระยอง โดยอาศัย Location Quotian ปี 2537

ประเภท	ภาคตะวันออก	ระยอง	LQ	Nonbasic Employment	Basic Employment
เกษตรกรรม	29,186,934	7,190,636	1.26	5,725,010.91	1,465,625.09
เหมืองแร่ และข่อยหิน	17,768,736	17,409,797	5.00	3,485,333.80	13,924,463.20
อุตสาหกรรม	111,494,247	11,074,560	0.51	11,074,560.00	-
การก่อสร้าง	11,162,319	1,759,043	0.80	1,759,043.00	-
ไฟฟ้า และประปา	10,263,598	5,034,109	2.50	2,013,202.57	3,020,906.43
การคมนาคม และการติดต่อสื่อสาร	12,198,392	2,411,352	1.01	2,392,712.00	18,640.00
การค้าส่งและค้าปลีก	25,420,469	3,168,755	0.64	3,168,755.00	-
ธนาคาร การประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	9,061,420	1,625,490	0.91	1,625,490.00	-
ที่อยู่อาศัย	6,240,988	808,252	0.66	808,252.00	-
การบริหารราชการ และการป้องกันประเทศ	4,843,655	1,260,603	1.33	950,081.90	310,521.10
การบริการ	36,351,942	2,001,013	0.28	2,001,013.00	-
รวม	273,992,700	53,743,610	1.00	35,003,454.19	18,740,155.81

ที่มา : สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2538.

แผนภูมิ 3.6 ข้อได้เปรียบเสียเปรียบของสาขาการผลิตในจังหวัดระยอง

ที่มา : จากตารางที่ 3.9

ทางภาครัฐมุ่งเน้นให้เกิดในพื้นที่ส่งผลให้บทบาทด้านอื่น ๆ ขยายตัวอย่างช้า ๆ ผิดกับการขยายตัวในด้านนี้

3.2.4 โครงสร้างประชากร

ระยองมีประชากรทั้งสิ้น 477,895 คน (ในปี 2538) โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.05 และมีความหนาแน่น 127 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยอำเภอเมืองเป็นพื้นที่ที่มีประชากรมากที่สุดคือมีจำนวน 169,153 คน รองลงมาคืออำเภอแกลง และอำเภอบ้านค่าย มีประชากรเท่ากับ 117,789 คน และ 79,494 คนตามลำดับ ส่วนกิ่งอำเภอเขาชะแมมีจำนวนประชากรน้อยที่สุดคือ 18,080 คน เนื่องจากเป็นกิ่งอำเภอที่แยกตัวจากอำเภอแกลงเมื่อปี 2536 ดังนั้นจึงทำให้จำนวนประชากรอยู่ในระดับต่ำ และหากพิจารณาในแง่ความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่นี้จะพบว่าอำเภอเมืองยังคงเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นมากที่สุดเท่ากับ 329 คนต่อตารางกิโลเมตร เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการค้า และการปกครอง ส่วนอำเภอที่มีความหนาแน่นรองลงมาคือ อำเภอบ้านฉาง และอำเภอแกลงโดยมีความหนาแน่นเท่ากับ 172 และ 152 คนต่อตารางกิโลเมตร ขณะที่อำเภอวังจันทร์กลับเป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรน้อยที่สุดโดยมีความหนาแน่นเท่ากับ 51 คนต่อตารางกิโลเมตร

หากพิจารณาถึงความหนาแน่นรายตำบลของจังหวัดระยองดังแผนภูมิ 3.7 และ 3.8 พบว่าตำบลที่มีความหนาแน่นสูงที่สุดในปี 2533 และ 2538 คือตำบลปากน้ำ และตำบลท่าประดู่ ซึ่งตำบลทั้งสองพื้นที่อำเภอเมือง ดังแผนที่ 3.4 และ 3.5 ซึ่งเป็นพื้นที่ของเทศบาลที่เป็นศูนย์กลางการปกครองของจังหวัด ส่วนตำบลที่มีความหนาแน่นรองลงมาก็ยังคงเป็นพื้นที่ที่ต่อเนื่องจากสองตำบลแรก ดังนั้นจึงส่งผลให้ความหนาแน่นในเขตอำเภอเมืองซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นสูง

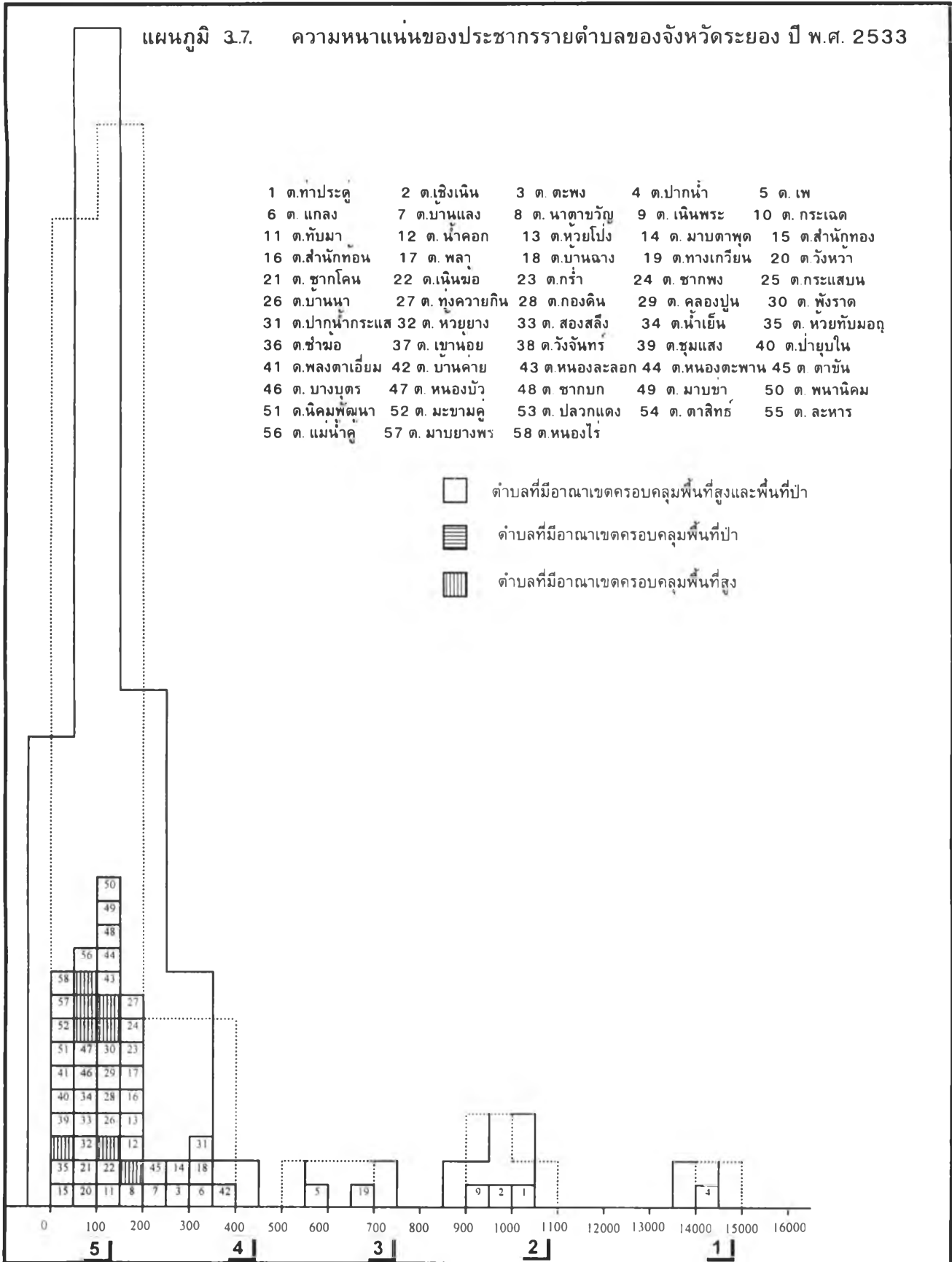
ลักษณะโครงสร้างประชากรของจังหวัดระยองจากข้อมูลสำมะโนประชากรปี 2523 และ 2533 ดังแผนภูมิ 3.9 พบว่า สัดส่วนโครงสร้างประชากรของทั้งสองช่วงปีมีความแตกต่างกันระหว่างสัดส่วนของวัยพึ่งพิงต่อวัยแรงงาน โดยพบว่าสัดส่วนร้อยละของวัยพึ่งพิงต่อวัยแรงงานในปี 2523 เท่ากับ 44:56 ในขณะที่ในปี 2533 มีสัดส่วนร้อยละของวัยแรงงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 68 บ่งชี้ให้เห็นว่าการขยายตัวของประชากรวัยแรงงานของพื้นที่นี้เป็นไปอย่างรวดเร็ว และจากการเปรียบเทียบปริมาณประชากรทั้งสองช่วงปีในประชากรกลุ่มเดียวกันจะพบว่าประชากรในปี 2523 ในช่วงอายุ 0-4 ปี ดังแผนภูมิ 3.10 จะเป็นประชากรในกลุ่มเดียวกับประชากรในปี 2533 ในช่วงอายุ 10-14 ปี โดยจำนวนประชากรในปี 2533 ช่วง 10-14 ปี ดังแผนภูมิ 3.11 จะมีจำนวนมากกว่าในช่วงปี 2523 นั้นแสดงให้เห็นว่าจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นการเพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากอพยพย้ายถิ่นซึ่งน่าจะมิวัตถุประสงค์เพื่อหางานทำ หรือเพื่อการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ และหากพิจารณากลุ่มประชากรในกลุ่มเดียวกันจะพบว่าฐานประชากรในปี 2523 จะมีขนาดกว้างกว่าปี 2533 แสดงให้เห็นว่าอัตราการเกิดของจังหวัดระยองลดลงในขณะที่อัตราตายค่อนข้างคงที่ซึ่งให้เห็นถึงสภาพอนามัย

แผนภูมิ 3.7. ความหนาแน่นของประชากรรายตำบลของจังหวัดระยอง ปี พ.ศ. 2533

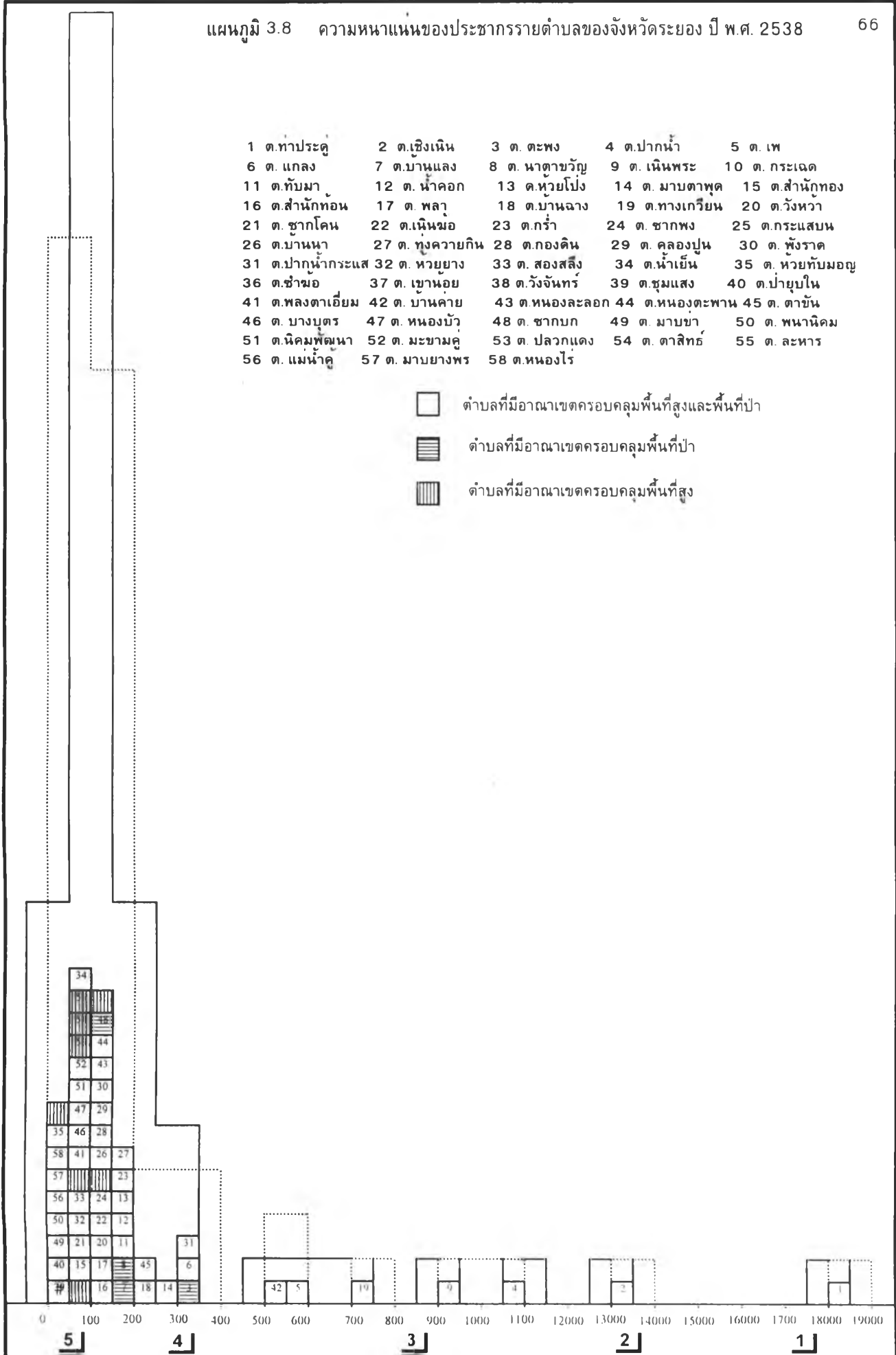
1 ต.ท่าประดู่	2 ต.เชิงเนิน	3 ต. ตะพง	4 ต.ปากน้ำ	5 ต. เพ
6 ต. แกลง	7 ต.บ้านแลง	8 ต. นาตาขวัญ	9 ต. เนินพระ	10 ต. กระจาด
11 ต.ทับมา	12 ต. หน้าคอก	13 ต. ห้วยโป่ง	14 ต. มาบตาพุด	15 ต. สำนักทอง
16 ต.สำนักทอง	17 ต. พลา	18 ต.บ้านฉาง	19 ต.ทางเกวียน	20 ต. วังหวา
21 ต. ชากโค่น	22 ต. เนินขมิ้น	23 ต.กร่ำ	24 ต. ชากพง	25 ต.กระแสน
26 ต.บ้านนา	27 ต. ห้วยควายกิน	28 ต.กองดิน	29 ต. คลองปูน	30 ต. พึ่งราด
31 ต.ปากน้ำกระแสะ	32 ต. ห้วยยาง	33 ต. สองสลึง	34 ต.น้ำเย็น	35 ต. ห้วยทับมอญ
36 ต.ชำชอ	37 ต. เขาน้อย	38 ต.วังจันทร์	39 ต.ชุมแสง	40 ต.ป่ายุบใน
41 ต.พลองตาเอี่ยม	42 ต. บ้านค่าย	43 ต.หนองละลอก	44 ต.หนองตะพาน	45 ต. ตาชัน
46 ต. บางบุตร	47 ต. หนองบัว	48 ต. ชากบก	49 ต. มาบตา	50 ต. พนาศิคม
51 ต.นิคมพัฒนา	52 ต. มะขามคู่	53 ต. ปลวกแดง	54 ต. ตาสีสิทธิ์	55 ต. ละหาร
56 ต. แม่นาค	57 ต. มาบยางพร	58 ต.หนองไร่		

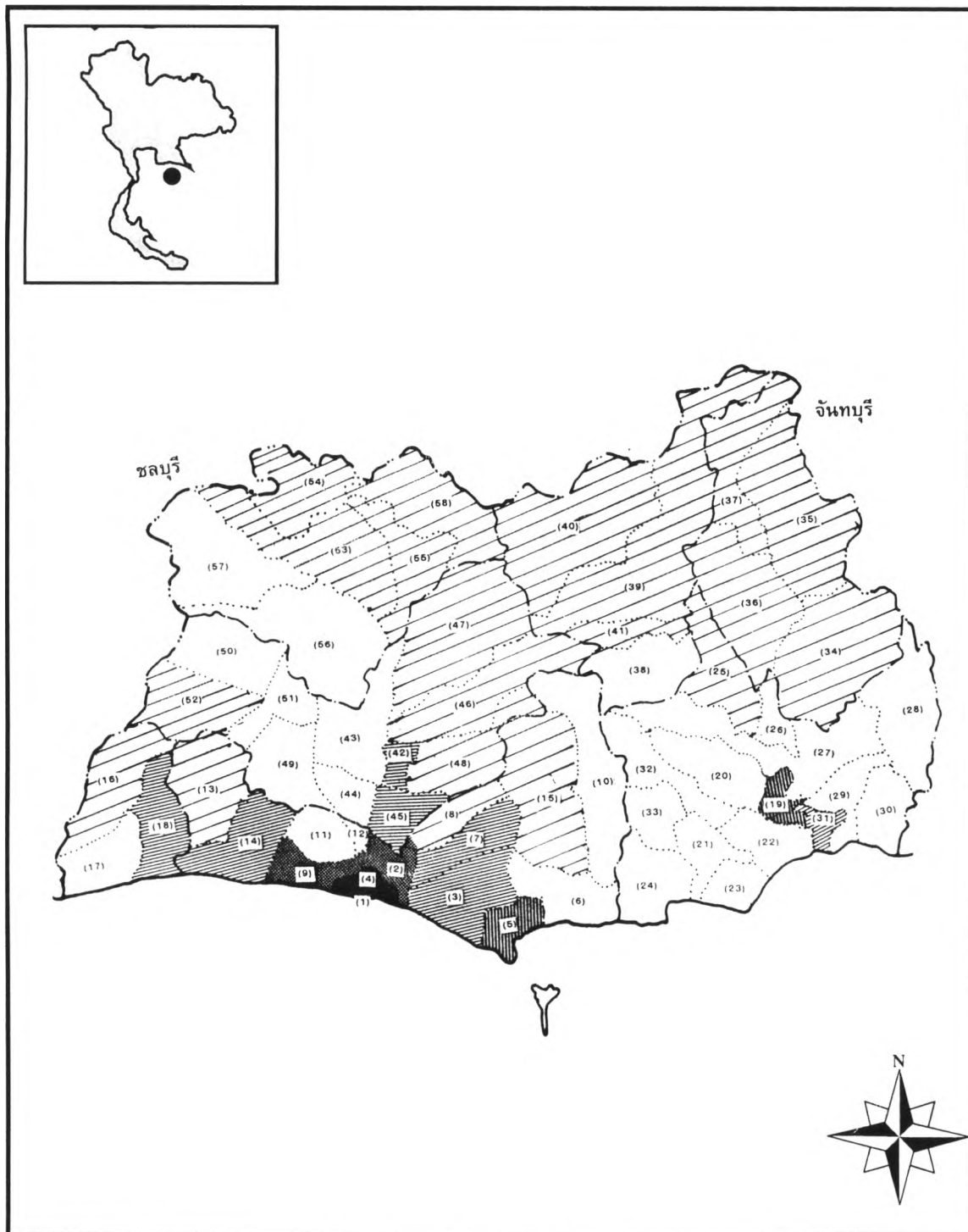
- ตำบลที่มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่สูงและพื้นที่ป่า
- ตำบลที่มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ป่า
- ตำบลที่มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่สูง

1 ต.ท่าประดู่	2 ต.เชิงเนิน	3 ต.ตะพง	4 ต.ปากน้ำ	5 ต.เพ
6 ต.แก่ง	7 ต.บ้านแลง	8 ต.นาตาขวัญ	9 ต.เนินพระ	10 ต.กระเจ็ด
11 ต.ทับมา	12 ต.หน้าคอก	13 ต.ห้วยโป่ง	14 ต.มาบตาพุด	15 ต.สำนักทอง
16 ต.สำนักท้อน	17 ต.พลา	18 ต.บ้านฉาง	19 ต.ทางเกวียน	20 ต.วังหว้า
21 ต.ชากโค่น	22 ต.เนินขมิ้น	23 ต.กร่ำ	24 ต.ชากพง	25 ต.กระแสบน
26 ต.บ้านนา	27 ต.ทุ่งควายกิน	28 ต.กองดิน	29 ต.คลองปูน	30 ต.พังราด
31 ต.ปากน้ำกระแสะ	32 ต.ห้วยยาง	33 ต.สองสี	34 ต.น้ำเย็น	35 ต.ห้วยทับมอญ
36 ต.ชำชอ	37 ต.เขาน้อย	38 ต.วังจันทร์	39 ต.ชุมแสง	40 ต.ป่ายูบใน
41 ต.พลองตาเอี่ยม	42 ต.บ้านค่าย	43 ต.หนองละลอก	44 ต.หนองตะพาน	45 ต.ตาขัน
46 ต.บางบุตร	47 ต.หนองบัว	48 ต.ชากบก	49 ต.มาบข่า	50 ต.พนานิคม
51 ต.นิคมพัฒนา	52 ต.มะขามคู่	53 ต.ปลวกแดง	54 ต.ตาสีสิทธิ์	55 ต.ละหาร
56 ต.แม่หน้าคู	57 ต.มาบยางพร	58 ต.หนองโร		

- ตำบลที่มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่สูงและพื้นที่ป่า
- ตำบลที่มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ป่า
- ตำบลที่มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่สูง

แผนที่ 3.4 ความหนาแน่นระดับตำบล จังหวัดระยอง ปี 2533

สัญลักษณ์

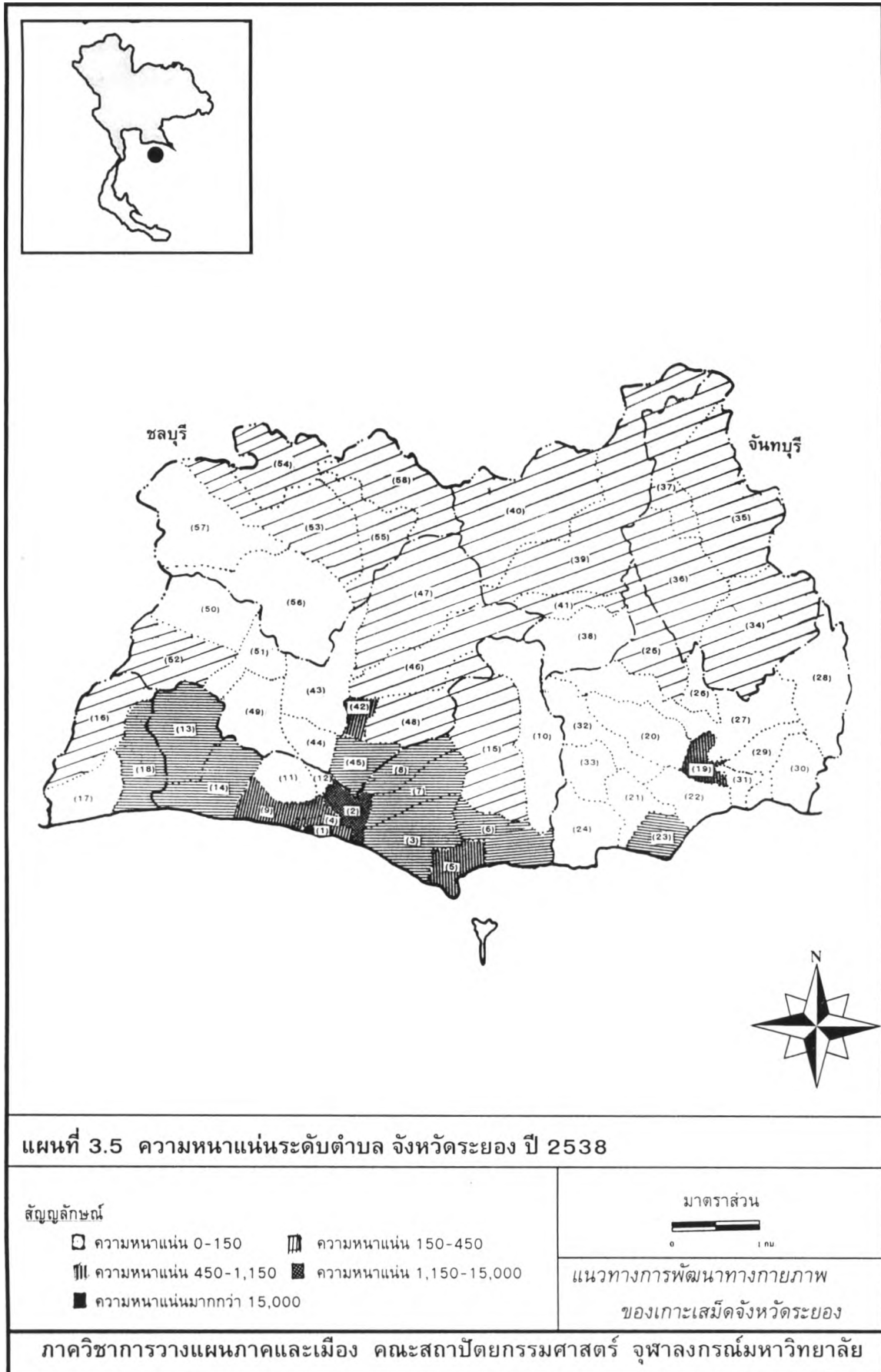
- ความหนาแน่น 0-200
- ▨ ความหนาแน่น 200-500
- ▤ ความหนาแน่น 500-850
- ▧ ความหนาแน่น 850-12,000
- ความหนาแน่นมากกว่า 12,000

มาตราส่วน

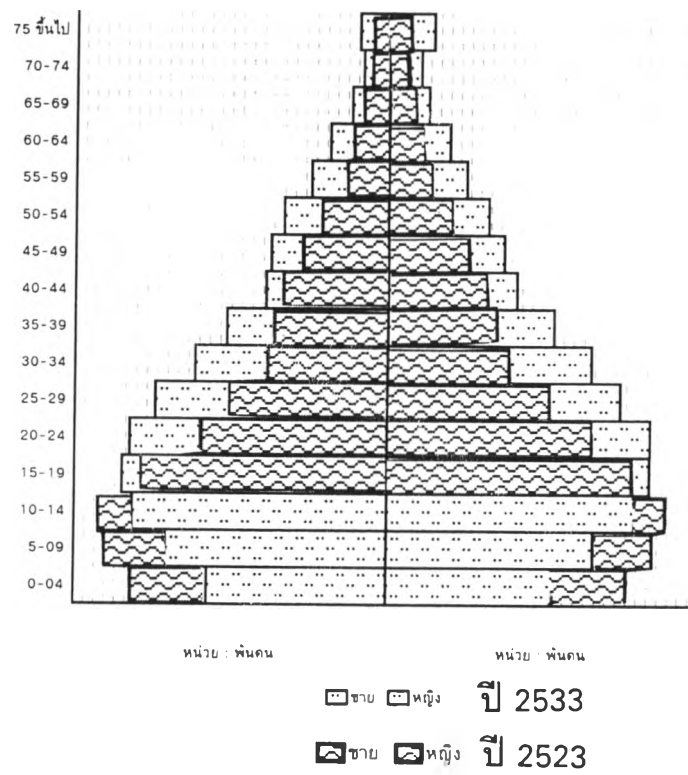
แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ
ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิ 3.11 ปริมาณแสดงการเปรียบเทียบโครงสร้างประชากรของจังหวัดระยองปี 2523 และ 2533

ของพื้นที่ที่อยู่ในเกณฑ์ดี ขณะที่ประชากรวัยแรงงานมีจำนวนมากกว่าประชากรวัยพึ่งพาทำให้ไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ ปรากฏการณ์เช่นนี้มักเกิดในพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรม หรือเป็นพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ

ส่วนการคาดการณ์ประชากรของจังหวัดระยองอีก 10 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2548) ดังแผนภูมิ 3.12 จำนวนประชากรของระยองจะเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 18.59 โดยในปี 2548 จะมีประชากรรวมทั้งสิ้น 566,726 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2538 จำนวน 88,831 คน ซึ่งการคาดการณ์นี้ได้อาศัยแนวโน้มของประชากรในช่วงปี 2533-2538 เพื่อหาแนวโน้มในอนาคต แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงปี 2535 ประชากรในจังหวัดระยองมีจำนวนลดต่ำลงซึ่งเป็นผลมาจากการลดจำนวนลงในทุก ๆ อำเภอ ในขณะที่ปี 2536 จำนวนปีประชากรกลับเพิ่มขึ้นเนื่องจากการตั้งกิ่งอำเภอเขาชะเมาส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนประชากรในช่วงที่ผ่านมาไม่มี ความแตกต่างกันมากนักจากประชากรที่คาดการณ์ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าหากไม่มีปรากฏการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นคาดว่าในปี 2548 ระยองจะมีประชากรทั้งสิ้น 566,726 คน และมีความหนาแน่นเท่ากับ 149 คนต่อตารางกิโลเมตร

3.2.5 โครงสร้างพื้นฐาน

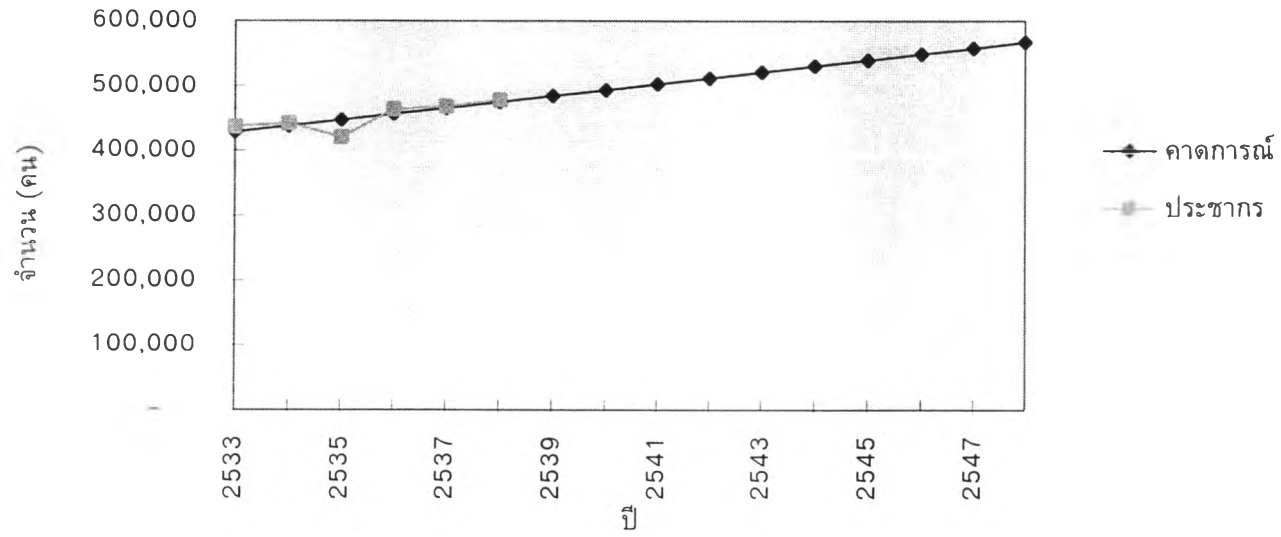
3.2.5.1) การคมนาคม

ระบบการคมนาคมของจังหวัดระยองในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ใช้การคมนาคมทางบก มีการตัดถนนเชื่อมระหว่างจังหวัดเข้าสู่อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ซึ่งทำให้การสัญจรและการขนส่งสินค้าสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ดังแผนที่ 3.6 นอกจากนี้ยังพบว่าระบบถนนในส่วนต่าง ๆ ของจังหวัดมีการกระจายตัวอย่างสมบูรณ์เชื่อมส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่เข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพราะระบบถนนเป็นระบบการขนส่งที่สำคัญที่สุดของจังหวัดระยองที่เป็นโครงข่ายเชื่อมและประสานการติดต่อระหว่างการเดินทางประเภทอื่น ๆ (ทางเรือ ทางรถไฟ และทางอากาศ) เส้นทางบกของจังหวัดระยองแบ่งตามหน้าที่และความสำคัญได้เป็น 3 ระดับดังนี้:-

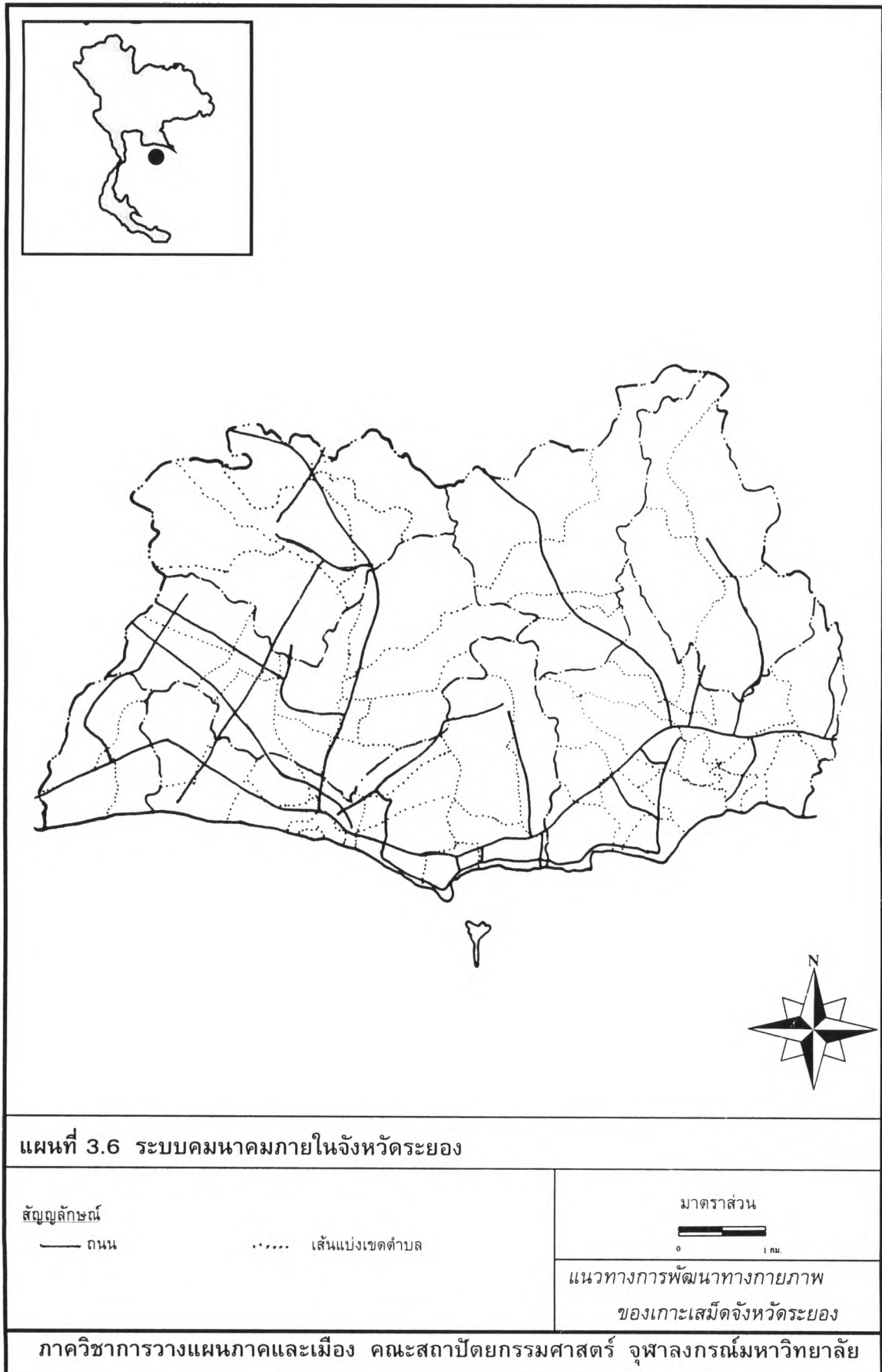
1. ถนนสายหลัก เป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดกับจังหวัดซึ่งเป็นเส้นทางที่สำคัญที่เชื่อมโยงชุมชนต่าง ๆ ให้เกิดการต่อเชื่อมได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งถนนสายหลักในพื้นที่นี้ได้แก่

□ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (สุขุมวิท) เชื่อมจังหวัดกรุงเทพฯ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด รวมระยะทางประมาณ 222 กิโลเมตร เป็นเส้นทางที่เชื่อมโยงที่สำคัญในการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบจากภาคต่าง ๆ ที่จะมายังพื้นที่นี้ (ซึ่งปัจจุบันนี้สภาพการจราจรแออัดมาก) และกรมทางหลวงกำลังขยายผิวการจราจรถนนเป็น 4 ช่องทางในเส้นทางระหว่างสัตหีบ - ระยอง

แผนภูมิ 3.12 จำนวนประชากร และการคาดการณ์ประชากรจังหวัดระยอง

□ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 (บางละมุง-ระยอง) เริ่มต้นจากแยกทางสายสุขุมวิทที่อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ถึงจังหวัดระยองเป็นระยะทาง 54 กิโลเมตร เป็นถนนที่ช่วยแบ่งเบาภาระการจราจรในทางหลวงหมายเลข 3 (สุขุมวิท)

□ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 (บ้านบึง-แกลง) เริ่มต้นจากบ้านบึงผ่านกิ่งอำเภอวังจันทร์ ถึงอำเภอแกลง เป็นระยะทาง 88 กิโลเมตร เป็นถนนสายหลักสายหนึ่งทางตะวันออกของจังหวัดที่ใช้ขนส่งผลิตผลการเกษตร โดยมีแหล่งรวบรวมอยู่ที่ชุมชนทางเกวียน ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมชลบุรีกับจังหวัดจันทบุรี และตราดโดยไม่ต้องผ่านตัวเมืองระยอง เป็นการลดความคับคั่งที่จะเกิดขึ้นกับทางหลวงหมายเลข 3 และ 36

□ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3138 (บ้านค่าย-บ้านบึง) เริ่มจากจังหวัดระยองอำเภอบ้านค่าย เป็นระยะทาง 11 กิโลเมตร และจากอำเภอบ้านค่ายถึงอำเภอบ้านบึงเป็นระยะทาง 66 กิโลเมตร เป็นเส้นทางสายหลักทางฝั่งตะวันตกของจังหวัดและมีปริมาณการจราจรสูง

ถนนสายหลักทั้ง 4 สายที่ตัดผ่านจังหวัดระยองนี้ส่วนใหญ่จะเป็นถนนที่เชื่อมระหว่างตัวเมืองระยองกับพื้นที่ข้างเคียง ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอบ้านฉาง และอำเภอแกลงมากที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นที่ตั้งของสถานีราชการและนิคมอุตสาหกรรมส่วนอำเภออื่น ๆ ได้แก่ อำเภอปลวกแดง อำเภอวังจันทร์ และกิ่งอำเภอเขาชะเมา มีการกระจายตัวเบาบางทั้งนี้เป็นเพราะลักษณะสภาพภูมิประเทศที่เป็นที่สูงซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง

2. ถนนสายรอง เป็นทางหลวงที่เชื่อมถนนสายหลักได้แก่

□ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3139 (ระยอง-นาตาขวัญ) เริ่มต้นจากแยกถนนสุขุมวิทที่อำเภอเมืองระยอง ถึงบ้านแลง เป็นระยะทาง 6 กิโลเมตร จากบ้านแลงถึงบ้านนาตาขวัญ เป็นระยะทาง 5 กิโลเมตร และจากบ้านนาตาขวัญถึงบ้านไร่จันดี เป็นระยะทาง 10 กิโลเมตร

□ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3140 (สุขุมวิท-ท่าเรือเพ) เริ่มต้นจากแยกสุขุมวิทถึงท่าเรือเพเป็นระยะทาง 2.5 กิโลเมตร

□ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3142 (บ้านตะพงนอก-บ้านตะพงใน) เริ่มต้นจากแยกสุขุมวิทที่บ้านตะพงนอกถึงบ้านตะพงใน เป็นระยะทาง 2 กิโลเมตร และจากบ้านตะพงในถึงบ้านแลงเป็นระยะทาง 4 กิโลเมตร

□ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3143 (บ้านค่าย-หนองละลอก) เริ่มจากแยกทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3138 ที่อำเภอบ้านค่าย ถึงหมู่บ้านตัวอย่างหนองละลอก เป็นระยะทาง 14 กิโลเมตร

□ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3145 (เพ-แกลง-แหลมแม่พิมพ์) เริ่มจากแยกทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3140 จากบ้านเพ ถึงแหลมแม่พิมพ์ เป็นระยะ 27 กิโลเมตร

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3161 (สุขุมวิท-สุนทรภู่-อ่าวไข่) เริ่มต้นแยกจากถนนสุขุมวิทที่บ้านวังหิน ถึงอ่าวไข่เป็นระยะทาง 14 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3162 (สุขุมวิท-ปากน้ำประแส) เริ่มต้นจากแยกถนนสุขุมวิทที่บ้านเนินสมบุรณ์ ถึงปากน้ำประแส เป็นระยะทาง 9 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3163 (เนินดินแดง-สุนทรภู่) เริ่มต้นจากแยกถนนสุขุมวิทที่ตำบลชากโค่น ถึงสุนทรภู่ เป็นระยะทาง 7 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3164 (สุนทรโวหาร-สุนทรภู่) ระยะทาง 4 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3191 (สุขุมวิท-นิคมสร้างตนเองปลวกแดง) เริ่มต้นจากแยกถนนสุขุมวิท ถึงนิคมสร้างตนเอง เป็นระยะทาง 13 กิโลเมตร และจากนิคมสร้างตนเอง ถึงอำเภอลวกแดง เป็นระยะทาง 21 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3192 (สุขุมวิท-ท่าเรือแกลง) เริ่มต้นจากทางแยกสุขุมวิทถึงท่าเรือแกลง เป็นระยะทาง 4 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3245 (ปลวกแดง-บ้านเขาระฆัง) เริ่มต้นจากปลวกแดงถึงบ้านเขาระฆัง เป็นระยะทาง 26 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3300 (สุขุมวิท-สวนสน) เริ่มต้นจากถนนสุขุมวิทที่เขายายชুম บรรจบกับทางหลวงหมายเลข 3145 ที่สวนสน
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3320 (สุขุมวิท-บ้านไร่จันดี) เริ่มต้นจากถนนสุขุมวิทที่บ้านกระเจ็ดถึงบ้านไร่จันดี เป็นระยะทาง 16 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3371 (แยกทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3143- ทางหลวงหมายเลข 3191) เริ่มต้นแยกจากทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3143 ผ่านนิคมสร้างตนเอง จังหวัดระยอง บรรจบทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3191 เป็นระยะทาง 3 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3375 (แยกทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3191-บ้านชอย 14) เป็นระยะทาง 14 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3376 (สุขุมวิทที่บ้านฉาง-บ้านเขามะพลูด) เริ่มต้นจากถนนสุขุมวิทที่บ้านฉางถึงบ้านเขามะพลูด เป็นระยะทาง 31 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3377 (สุขุมวิท-บ้านห้วยทับมอญ) เริ่มต้นจากแยกถนนสุขุมวิทที่บ้านเขาดินถึงบ้านห้วยทับ เป็นระยะทาง 27 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3392 (สุขุมวิท-บ้านหนองแพบ) เริ่มต้นจากถนนสุขุมวิทที่บ้านมาบตาพุด ถึงบ้านหนองแพบ เป็นระยะทาง 6 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3406 (สุขุมวิท-บ้านหนองคุย) เริ่มต้นแยกจากถนนสุขุมวิทที่บ้านกองดิน ถึงบ้านหนองคุย เป็นระยะทาง 61 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3430 (สุขุมวิท-บ้านท่าลำปัด) เริ่มต้นจากถนนสุขุมวิทที่บ้านโพธิ์ทอง ถึงบ้านท่าลำปัด เป็นระยะทาง 7 กิโลเมตร

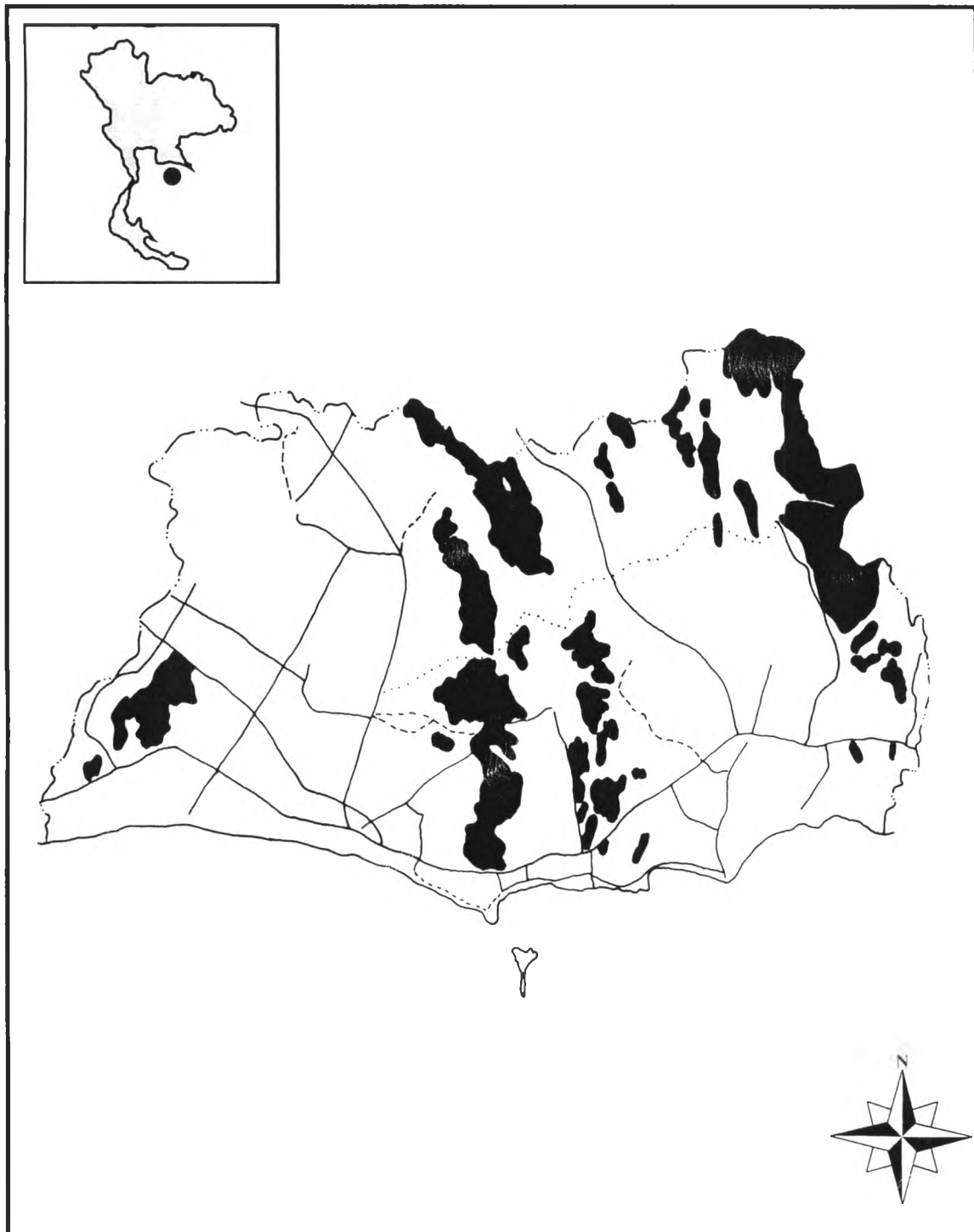
3. ทางหลวงท้องถิ่น เป็นเส้นทางเชื่อมโยงในพื้นที่ ซึ่งมีความสำคัญน้อยกว่าถนนสายหลัก และถนนสายรอง โดยทั่วไปทางหลวงท้องถิ่นจะอยู่ภายใต้การรับผิดชอบของกรมโยธาธิการ และสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ทางหลวงท้องถิ่นในพื้นที่สภาพทางส่วนใหญ่เป็นลูกรังอัดแน่น ทางหลวงท้องถิ่นได้แก่

- ทางหลวงท้องถิ่นหมายเลข 1 สายอ่าวแม่รำพึง อำเภอเมืองระยอง ระยะทาง 13+950 กิโลเมตร
- ทางหลวงท้องถิ่นหมายเลข 2 สายมาบลูกจันทร์-ปากแพรก-หนองไร่ อำเภอปลวกแดง ระยะทาง 15+200 กิโลเมตร
- ทางหลวงท้องถิ่นหมายเลข 3 สายปลวกแดง-โรงน้ำตาลตะวันออกอำเภอปลวกแดง ระยะทาง 9+300 กิโลเมตร
- ทางหลวงท้องถิ่นหมายเลข 4 สายไผ่ล้อม-ซากกอไผ่-บึงต้นชัน อำเภอบ้านค่าย ระยะทาง 8+300 กิโลเมตร
- ทางหลวงท้องถิ่นหมายเลข 5 สายคลองน้ำจืด-ซากบก อำเภอบ้านค่าย ระยะทาง 10+569 กิโลเมตร
- ทางหลวงท้องถิ่นหมายเลข 6 สายวังหิน-เนินดินแดง-วังจันทร์ อำเภอกแสลง ระยะทาง 17 กิโลเมตร

จากสภาพการเดินทางภายในจังหวัดระยองพบว่ามีเส้นทางกระจายอยู่ทั่วทั้งพื้นที่โดยเฉพาะในบริเวณตอนใต้ที่มีเส้นทางสายหลักที่สำคัญของภาคตะวันออกได้แก่ถนนสุขุมวิทที่การจราจรคับคั่ง จึงมีการสร้างถนนอีกหลายสายเพื่อแบ่งเบาภาระของทางหลวงสายนี้ อาทิ ทางหลวงหมายเลข 36, 344 และ 3138 เป็นต้น และหากวิเคราะห์ถึงปริมาณการจราจร (Traffic Volume) ภายในจังหวัด จะพบว่าความคับคั่งของการจราจรเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของพื้นที่โดยเฉพาะสาขาอุตสาหกรรมในพื้นที่มาบตาพุดซึ่งเป็นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมและท่าเรือที่สำคัญ นอกจากระบบการคมนาคมจะสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจแล้วยังพบว่าการคมนาคมในพื้นที่นี้ยังมีส่วนสัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศเห็นได้จากทางหลวงหมายเลข 3 ที่ขนานกับชายฝั่งซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบติดกับบริเวณตอนกลางซึ่งเป็นที่สูงการก่อสร้างจำเป็นต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายมาก รวมทั้งยังอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ขับขี่ ดังแผนที่ 3.7 ดังนั้นจึงพบว่าการกระจุกตัวของการคมนาคมที่นอกเหนือจากระบบเศรษฐกิจแล้วยังเป็นผลมาจากลักษณะภูมิประเทศอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีการให้บริการรถโดยสารระหว่างจังหวัด (ดังตาราง 3.10) และหากต้องการเดินทางจากกรุงเทพฯ โดยรถโดยสารประจำทางสามารถทำได้โดย

1. รถโดยสารธรรมดาของบริษัทขนส่ง สายกรุงเทพฯ-ระยอง และสายกรุงเทพฯ -บ้านแพ ออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออก (เอกมัย)
2. รถโดยสารธรรมดาของบริษัทขนส่ง สายกรุงเทพฯ-ระยอง ออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ (หมอชิต)

แผนที่ 3.7 ความสัมพันธ์ระหว่างระบบคมนาคมกับลักษณะภูมิประเทศ

<p>สัญลักษณ์</p> <p>— ถนน</p> <p>● ภูเขา</p>	<p>มาตราส่วน</p> <p>0 1 กม.</p>
<p>แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง</p>	

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. รถปรับอากาศบริษัทระยองทัวร์
4. รถปรับอากาศบริษัทเชิดชัยทัวร์

ตาราง 3.10 ระยะทางและการให้บริการรถโดยสารประจำทางและรถขนาดเล็กภายในจังหวัดระยอง

ลำดับที่	สายที่	เส้นทางเดินรถ	ระยะทาง (หมู่)
1	35	กรุงเทพฯ - ระยอง - มาบตาพุด	194
2	36	กรุงเทพฯ - มาบตาพุด	194
3	43	กรุงเทพฯ - แกลง	254
4	44	กรุงเทพฯ - ประแสร์	265
5	45	กรุงเทพฯ - บ้านค่าย	217
6	46	กรุงเทพฯ - ระยอง (ก)	206
7	47	กรุงเทพฯ - ระยอง (ค)	236
8	915	กรุงเทพ - บ้านค่าย - แหลมแม่พิมพ์	223
9	916	กรุงเทพ - แกลง - แหลมแม่พิมพ์	201
10	969	กรุงเทพ - แกลง - ประแสร์	195
11	267	นครราชสีมา - ระยอง	382
12	302	จันทบุรี - ระยอง	103
13	303	ชลบุรี - ระยอง	126
14	304	ระยอง - สัตหีบ	40
15	317	ชลบุรี - ปลวกแดง	60
16	322	ชลบุรี - แกลง	104
17	563	พัททยา - บ้านเพ	105
18	588	อุบลราชธานี - ระยอง	732
19	590	หนองคาย - ระยอง	769
20	659	เชียงใหม่ - ระยอง	990
21	1641ก.	ระยอง - เพ	20
22	1643 ก.	ระยอง - บ้านฉาง	27
23	1644 ก.	ระยอง - บ้านค่าย	12
24	6125	ปลวกแดง - ระยอง	49
25	6146	ระยอง - บ้านตาสิทธิ์	50
26	6161	ระยอง - บ้านยุบตาเหนือ	51
27	6207	ระยอง - บ้านหนองมา	51
28	24001	ระยอง - นิคมอุตสาหกรรมสร้างตนเอง(กม 18)	31
29	24002	สถานีขนส่ง - แหลมเจริญ	7

ที่มา : แผนลงทุนจังหวัดระยอง ปี 2537

การขนส่งทางบกอีกประเภทหนึ่งคือ ทางรถไฟ จะพบว่าระยองมีเส้นทางรถไฟจากกรุงเทพฯ มายังพื้นที่โดยผ่านฉะเชิงเทรา และชลบุรี โดยการขนส่งทางรถไฟจัดว่าเป็นการขนส่งที่มีค่าใช้จ่ายต่ำสุด ส่วนใหญ่เป็นการขนส่งสินค้า ทั้งนี้เพราะเส้นทางดังกล่าวจะตัดผ่านนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ซึ่งเป็นท่าเรือแห่งที่ 2 ในการขนถ่ายสินค้าไปยังต่างประเทศ ดังนั้นการขนส่งทางรถไฟจึงอยู่ในรูปของการขนส่งเพื่อการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมมากกว่าการท่องเที่ยว อีกทั้งยังไม่เป็นที่นิยมเท่าที่ควร เนื่องจากอัตราความเร็วเฉลี่ยของรถไฟส่วนใหญ่อยู่ที่ 54 กิโลเมตร/ชั่วโมง ในปี 2535 ทางรัฐบาลได้วางรากฐานการศึกษาแผนแม่บทรถไฟฟ้าความเร็วสูง และได้ทำการศึกษาจัดทำแผนแม่บทแล้วเสร็จในปี 2537 ซึ่งได้ข้อสรุปคือให้จัดสร้างรถไฟความเร็วสูง สายชายฝั่งทะเลตะวันออก (กรุงเทพฯ สนามบินหนองงูเห่า - ระยอง) สายแรมวาระยะทาง 190 กิโลเมตร โดยมีอัตราความเร็วสูงสุด 160 กิโลเมตร/ชั่วโมง ซึ่งเมื่อโครงการนี้แล้วเสร็จจะส่งผลดีต่อการคมนาคมในพื้นที่

การขนส่งทางน้ำของจังหวัดระยองในปัจจุบันเป็นการขนส่งสินค้า ส่วนการรับส่งผู้โดยสารระหว่างจังหวัดยังไม่มี ยกเว้นท่าเรือประมงบางแห่งที่ใช้เป็นท่าเรือข้ามไปยังเกาะต่าง ๆ เพื่อรองรับการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวและรับส่งผู้โดยสารบริเวณริมน้ำ จึงพบว่าการเดินทางไปยังเกาะแก่งต่าง ๆ จะกระทำโดยอาศัยเรือประมงที่ดัดแปลงจากเรือประมงในการรับส่งนักท่องเที่ยว ลักษณะเช่นนี้จึงพบว่ามาตรฐานของการให้บริการยังจัดว่าอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นหากพิจารณารูปแบบการให้บริการทางน้ำที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งอาจแบ่งได้เป็น 5 ประเภทดังนี้

1. การบริการแบบเรือสำราญหรือเรือเดินสมุทรเพื่อการท่องเที่ยว¹
2. การบริการนำเที่ยวทางทะเลโดยบริษัทที่เริ่มต้นการให้บริการอยู่ในกรุงเทพฯ
3. การบริการนำเที่ยวทางทะเลโดยบริษัทนำเที่ยวท้องถิ่น
4. การบริการขนส่งแบบเรือโดยสารระหว่างเกาะกับชายฝั่ง²
5. การบริการให้เช่าเพื่อการท่องเที่ยวและพักผ่อนตามเกาะต่าง ๆ ในทะเล³

โดยที่การบริการทั้ง 5 รูปแบบจะอยู่ภายใต้การดูแลของกรมเจ้าท่ากระทรวงคมนาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความปลอดภัยในส่วนของการทำเทียบเรือเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้เดินทาง

¹ หมายถึง การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชนิดใช้เรือขนาดใหญ่เป็นเรือสำราญหรือเรือเดินสมุทร

² หมายถึงการให้บริการเรือหรือแพขนานยนต์ข้ามระหว่างแผ่นดินใหญ่กับเกาะซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

³ หมายถึง การให้บริการของเจ้าของเรือที่ให้นักท่องเที่ยวหรือกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวเช่าเรือเพื่อนำไปสู่แหล่งท่องเที่ยว

ทางอากาศ จังหวัดระยองอาศัยสนามบินอู่ตะเภาในการติดต่อเดินทาง เพื่อเพิ่มความสะดวกภายใต้การดูแลของ บริษัท การบินกรุงเทพ จำกัด โดยสายการบินที่เปิดให้บริการได้แก่

- กรุงเทพฯ - อู่ตะเภา บินด้วยเครื่อง Short 30 โดยให้บริการ 9 เที่ยวบิน/สัปดาห์
- อู่ตะเภา - ภูเก็ต บินด้วยเครื่อง DASH 8 โดยให้บริการ 3 เที่ยวบิน/สัปดาห์
- อู่ตะเภา - เชียงใหม่ บินด้วยเครื่อง DASH 8 โดยให้บริการ 3 เที่ยวบิน/สัปดาห์
- อู่ตะเภา - สมุย บินด้วยเครื่อง DASH 8 โดยให้บริการ 3 เที่ยวบิน/สัปดาห์

แต่ในกรณีของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่นิยมใช้การคมนาคมทางบกมากกว่าเพราะอยู่ใกล้จากกรุงเทพฯ ไม่มากนัก ดังนั้นประโยชน์จากการใช้สนามบินเพื่อการท่องเที่ยวจึงมีน้อยมาก

3.2.7.2) ไฟฟ้า

สภาพโดยทั่วไปการให้บริการด้านสาธารณูปโภคประเภทนี้มักไม่ค่อยประสบปัญหา เนื่องจากการให้บริการไฟฟ้าจะครอบคลุมพื้นที่ทุกตำบล ยกเว้นในกรณีที่เป็นพื้นที่ห่างไกลมาก อีกทั้งมีจำนวนประชากรเบาบางเท่านั้น ซึ่งการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดระยองได้ซื้อกระแสไฟฟ้าจากสถานีจ่ายไฟย่อยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยโดยจ่ายให้กับหน่วยบริการในพื้นที่จังหวัดระยองรวม 6 แห่งได้แก่

1. สถานีไฟฟ้าย่อยระยอง 1 ตั้งอยู่ที่ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมืองระยอง จำหน่ายไฟกำลังไฟฟ้ารวม 43.2 เมกกะวัตต์ให้กับผู้ใช้ไฟฟ้าในเขตอำเภอเมืองระยอง อำเภอบ้านค่าย อำเภอแกลง และบางส่วนของอำเภอปลวกแดง

2. สถานีไฟฟ้าย่อยระยอง 2 ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมืองระยอง จำหน่ายไฟกำลังไฟฟ้ารวม 16.4 เมกกะวัตต์ให้กับผู้ใช้ไฟฟ้าในเขตระยอง 2 ได้แก่ โครงการดอกกราย มาบตาพุด บางส่วนส่งให้โรงแยกก๊าซของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย รวมถึงอำเภอปลวกแดง และบางส่วนของอำเภอบ้านฉาง บ้านค่าย

3. สถานีไฟฟ้าย่อยระยอง 3 ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลมาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จำหน่ายไฟกำลังไฟฟ้ารวม 43.6 เมกกะวัตต์ให้กับเขตท้องที่ระยอง 3 ได้แก่โรงแยกก๊าซของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย โรงงานอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด บ้านหนองแพปล ตำบลมาบตาพุด และชุมชนเมืองใหม่มาบตาพุด

4. สถานีไฟฟ้าแรงสูงระยอง 1 จำหน่ายไฟให้กับบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีไทย ระบบ 115 กิโลวัตต์ โหลดสูงสุด 46 เมกกะวัตต์
5. สถานีไฟฟ้าแรงสูงระยอง 2 จำหน่ายไฟให้กับเหล็กก่อสร้างสยาม ระบบ 115 กิโลวัตต์ โหลดสูงสุด 77.8 เมกกะวัตต์
6. สถานีควบคุมการจ่ายไฟแกลง จ่ายไฟกำลังไฟฟารวม 20.4 เมกกะวัตต์

จากสถานีจ่ายไฟย่อยของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตทั้ง 5 แห่งนี้ไม่มีผลต่อการใช้ไฟฟ้าของเกาะเสม็ดในปัจจุบันทั้งนี้เนื่องจากการใช้ไฟฟ้าบนเกาะยังคงอาศัยการปันใช้เอง แต่ในอนาคตมีโครงการที่จะขยายเขตการให้บริการไฟฟ้าไปสู่เกาะเสม็ดโดยขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาโครงการที่เหมาะสมระหว่างการขยายเขตการให้บริการโดยใช้เคเบิลใต้น้ำ หรือใช้การผลิตโดยอาศัยการปันจากโรงปั่นดีเซล ซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษามลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการทั้งสอง และเมื่อโครงการแล้วเสร็จจะส่งผลกระทบต่อกำลังการผลิตที่เพิ่มขึ้นของสถานีไฟฟ้าย่อยระยอง 1 ที่จำเป็นต้องเพิ่มกำลังการผลิตให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน และนักท่องเที่ยวบนเกาะ โดยตำแหน่งที่จะมีโครงการเชื่อมโยงจะอยู่บริเวณเขาแหลมหญ้ากับตอนเหนือของเกาะเพราะเป็นบริเวณที่แคบที่สุด

ตาราง 3.11 จำนวนและประเภทผู้ใช้ไฟฟ้า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดระยอง

ประเภทผู้ใช้ไฟฟ้า	2534 (ราย)	2535 (ราย)	2536 (ราย)	2537 (ราย)	2538 (ราย)
1. บ้านที่อยู่อาศัย	45,819	49,845	53,426	58,708	65,005
2. กิจการขนาดเล็ก	3,928	4,140	4,473	4,324	4,472
3. กิจการขนาดกลาง	180	193	234	274	357
4. กิจการขนาดใหญ่	6	6	8	13	11
5. กิจการเฉพาะอย่าง	-	33	42	46	48
6. ส่วนราชการ และ องค์กรไม่แสวงกำไร	360	362	387	438	456
7. สูบน้ำเพื่อการเกษตร	1	2	2	2	2
รวม	50,294	54,581	58,572	63,805	70,352

ที่มา : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดระยอง ปี 2537

3.2.7.3) ประปา

ประปาดูว่าเป็นสาธารณูปโภคอีกประการหนึ่งที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของภาครัฐ ซึ่งการให้บริการประเภทนี้ของจังหวัดระยองยังคงประสบปัญหาเนื่องจากในฤดูแล้งปริมาณความต้องการน้ำสูงในขณะที่กำลังการผลิตมีจำกัดจึงไม่เพียงพอกับความต้องการของ

ประชาชน ดังนั้นในพื้นที่บางบริเวณของจังหวัดจึงจำเป็นต้องอาศัยน้ำบ่อที่ได้จากโครงการชลประทาน รวมถึงน้ำฝน นอกจากนี้ยังต้องอาศัยการซื้อน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ซึ่งเป็นการแก้ไขเฉพาะหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่บริเวณริมทะเล ซึ่งมีความต้องการน้ำค่อนข้างสูงเพื่อการรองรับการท่องเที่ยว โดยในปัจจุบันจังหวัดระยองมีประปาอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ 3 แห่ง ดังตาราง 3.12 ดังนี้

1. ประปาส่วนภูมิภาค 4 แห่ง ได้แก่
  - ประปาระยอง มีพื้นที่ให้บริการครอบคลุมเขตเทศบาลเมืองระยอง สุขาภิบาลมาบตาพุด สุขาภิบาลบ้านค่าย สุขาภิบาลบ้านแพ และแหลมแม่พิมพ์ ดังแผนที่ 3.8
  - ประปapakน้ำประแส มีขอบเขตให้บริการครอบคลุมพื้นที่ สุขาภิบาลปากน้ำประแส
  - ประปab้านค่าย ให้บริการครอบคลุมพื้นที่อำเภอบ้านค่าย
  - ประปab้านฉาง ครอบคลุมพื้นที่ให้บริการของสุขาภิบาลบ้านฉาง
2. ประปาเทศบาล 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลบางကျိးน อำเภอกแกลง
3. ประปาสุขาภิบาล 2 แห่ง คือ อำเภอลวกแฉงและอำเภอวังจันทร

ตาราง 3.12 พื้นที่ชุมชนที่อยู่ในความรับผิดชอบของการประปาส่วนภูมิภาค

การประปา	เขตจำหน่ายน้ำ	กำลังการผลิต ลบ.ม/วัน	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	แหล่งน้ำ
ระยอง	เทศบาลเมืองระยอง	12,000	16.950	ฝายน้ำล้น
	เทศบาลตำบลมาบตาพุด		14.180	ชลประทานบ้านค่าย
	ตำบลนอกเขตเทศบาล			
	และสุขาภิบาลบ้านค่าย		2.620	
ปากน้ำประแส	สุขาภิบาลปากน้ำประแส	2,400	4.866	คลองโพล้
	และตำบลนอกเขตสุขาภิบาล			
บ้านฉาง	สุขาภิบาลบ้านฉาง	50	24.00	อ่างเก็บน้ำ คลองบางไผ่
รวม			97.116	

ที่มา : การประปาส่วนภูมิภาค พ.ศ. 2535

3.2.7.4) การสื่อสาร

การติดต่อสื่อสารของจังหวัดระยองนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะพื้นที่นั้นนอกเหนือจากจะเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติกระจายอยู่โดยทั่วไปแล้วยังเป็นพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศอีกด้วย ลักษณะเช่นนี้ทำให้การ

ขยายตัวของ การสื่อสารเป็นไปอย่างกว้างขวาง โดยการสื่อสารของพื้นที่นี้แบ่งออกเป็น 4 ประเภทได้แก่

1. โทรศัพท์ ระยองมีสำนักงานบริการโทรศัพท์ทั้งสิ้น 17 ชุมสาย โดยมีหมายเลขที่เปิดให้บริการทั้งสิ้น 14,249 เลขหมาย ส่วนอีก 11,359 เป็นเลขหมายที่ยังไม่เปิดบริการ ดังนั้นหากเปิดบริการเต็มจะมีจำนวน 25,608 เลขหมาย ในขณะที่มีผู้จองถึง 49,224 หรือเกือบครึ่งหนึ่งของหมายเลขทั้งหมดในจังหวัดระยอง ดังตาราง 3.13 สำหรับอัตราส่วนประชากรต่อหนึ่งเลขหมายปรากฏว่าอัตราส่วนประชากร 34 คนต่อ 1 เลขหมาย ดีกว่าอัตราเฉลี่ยในภาคตะวันออก ดังตาราง 3.14 ซึ่งมีอัตราส่วน 39 คน/ เลขหมาย ขณะที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางภาคตะวันออกนั้นมีอัตราส่วน 16 คน/เลขหมาย ส่วนจังหวัดฉะเชิงเทราและปราจีนบุรีมีอัตราส่วนประชากรต่อเลขหมายอยู่ในเกณฑ์สูง ดังตาราง 3.15 แต่จากโครงการขยายโทรศัพท์ตามโครงการ 1 ล้านเลขหมายพบว่า การขยายตัวของจำนวนเลขหมายในพื้นที่ชลบุรีมีจำนวนสูงที่สุด รองลงมาคือ จังหวัดระยองและฉะเชิงเทรา ในขณะที่นครนายกและตราดเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวของจำนวนเลขหมายน้อย

ตาราง 3.13 สภาพเลขหมายและคู่สายเคเบิล ภาคตะวันออก (ณ 31 มกราคม 2536)

จังหวัด	ชุมสาย	เลขหมาย				คู่สายเคเบิล		
		เต็ม	เปิดใช้	เหลือว่าง	ผู้จอง	เต็ม	เปิดใช้	เหลือว่าง
ชลบุรี	33	76,208	49,550	26,658	81,365	99,460	49,133	50,327
ฉะเชิงเทรา	16	15,848	8,144	7,704	24,241	22,850	8,584	14,266
ระยอง	17	25,608	14,249	11,359	49,224	23,262	14,217	9,046
จันทบุรี	11	13,792	7,391	6,401	16,155	11,974	6,969	5,006
ตราด	5	5,072	2,695	2,377	4,982	7,400	2,759	4,641
ปราจีนบุรี	12	12,416	8,413	4,003	8,651	13,150	8,219	4,931
นครนายก	4	4,224	3,833	391	4,031	6,350	3,702	2,648
รวม	98	153,168	94,275	58,893	188,649	184,446	93,583	90,883

ที่มา : องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย.

2. ไปรษณีย์ ระยองมีขยายการสื่อสารทางไปรษณีย์โทรเลขที่กระจายอยู่ทุกอำเภอ กิ่งอำเภอ และตำบล โดยมีที่ทำการไปรษณีย์ทั้งสิ้น 13 แห่ง เป็นที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจังหวัดระยอง 2 แห่ง ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขอำเภอ 5 แห่ง ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขตำบล 4 แห่ง ที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชน 6 แห่ง และสถานีวิทยุ มี 4 สถานีคือ

- สถานีวิทยุยานเกราะความถี่ 828 กิโลเฮิร์ต
- สถานีวิทยุกรมอู่ศูนย์มหาวิทยาลัย (สองตำบล) ความถี่ 105.25

เมกะเฮิร์ต

- สถานีวิทยุราชดำริสัมพันธ์ ระยอง (รล.) ความถี่ 102.75 เมกกะเฮิรต์
- สถานีวิทยุองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ความถี่ 96.75 เมกกะเฮิรต์

3. สถานีถ่ายทอดและรับสัญญาณดาวเทียม มีสถานีถ่ายทอดและรับสัญญาณดาวเทียม 5 ช่องคือ ช่อง 3, 5, 7, 9 และ 11 ซึ่งตั้งอยู่บริเวณเขายายดา ตำบลตะพง อำเภอเมืองระยอง นอกจากนั้นยังมีโทรทัศน์ทางสาย (ซี.ที.วี)

ตาราง 3.14 อัตราส่วนประชากรต่อเลขหมายโทรศัพท์

จังหวัด	จำนวนประชากร	จำนวน ชุมสาย	เลขหมาย เปิดใช้	อัตราส่วน ประชากรต่อเลขหมาย
ชลบุรี	928,992	33	49,550	19
ฉะเชิงเทรา	589,829	16	8,144	72
ระยอง	481,939	17	14,249	34
จันทบุรี	390,000	11	7,391	53
ตราด	201,441	5	2,695	75
ปราจีนบุรี	897,576	12	8,413	107
นครนายก	231,951	4	3,833	61
รวม	3,705,280	98	94,275	39

ที่มา : องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

ตาราง 3.15 โครงการขยายโทรศัพท์ตามโครงการหนึ่งล้านเลขหมาย

หน่วย : หมายเลข

จังหวัด	2536	2537	2538	2539	รวม
ชลบุรี	10,240	45,184	20,608	16,768	92,800
ฉะเชิงเทรา	13,440	3,072	8,320	8,320	33,152
ระยอง	16,384	5,248	8,960	5,248	35,840
จันทบุรี	9,984	4,864	2,816	8,320	25,984
ตราด	0	1,920	1,280	2,304	5,505
ปราจีนบุรี	0	1,920	4,736	3,712	10,368
นครนายก	0	1,536	1,792	896	4,224

ที่มา : องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย.

3.2.8 สถานการณ์การท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวได้ถูกพัฒนาขึ้นตามกาลเวลาโดยเฉพาะในระยะหลังที่การคมนาคมขนส่งสะดวกยิ่งทำให้การเดินทางท่องเที่ยวขยายวงกว้างขึ้นจนกลายเป็นอุตสาหกรรมในที่สุด ในขณะที่อุตสาหกรรมนี้มีข้อจำกัดในด้านแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสินค้าหลักนั้นถือว่าเป็นต้นทุนธรรมชาติที่เกิดขึ้นตามลักษณะกายภาพที่อาจแปรเปลี่ยนหรือทรุดโทรมได้ตามกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป จึงพบว่าแหล่งท่องเที่ยวในหลาย ๆ แห่งถูกนำมาใช้เชิงเศรษฐกิจมากขึ้นจนลืมให้ความสำคัญต่อแหล่งทรัพยากรจนท้ายที่สุดเกิดเป็นสภาพไม่พึงประสงค์ที่ยากแก่การเยียวยาแก้ไข จังหวัดระยองเป็นหนึ่งในที่อาจประสบปัญหาในอนาคต ดังนั้นในที่นี้จะขอลำถึงสภาพการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันโดยแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

3.2.8.1) ตลาดการท่องเที่ยว

ตลาดการท่องเที่ยวของระยองมีอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้มาเยือนร้อยละ 15.82 ซึ่งมากกว่า จังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออก โดยพบว่าในปี 2538 จำนวนผู้มาเยือนระยอง มีจำนวน 1,840,874 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2537 จำนวน 251,446 คน หรือร้อยละ 15.82 ทั้งนี้หากจำแนกผู้มาเยือน ออกเป็นนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว จะมีอัตราเพิ่มเท่ากับ 15.30 และ 16.81 ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยมา นับตั้งแต่ปี 2533 ส่งผลให้ยอดรวมของจำนวนผู้มาเยือนระยองเพิ่มขึ้น

จากตาราง 3.16 และ 3.17 แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของผู้มาเยือนในจังหวัดระยองที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 32 เป็น 35 ในขณะที่จังหวัดชลบุรียังคงเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนผู้มาเยือนมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกและจากการคาดการณ์ของการท่องเที่ยวในช่วงปี 2539-2541 พบว่าแนวโน้มของผู้มาเยือนจะยังคงเพิ่มขึ้น (ดังแผนภูมิ 3.13) ถึงแม้ว่าจะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงก็ตาม

ตาราง 3.16 ผู้มาเยือนชาวไทย และชาวต่างชาติของจังหวัดระยองปี 2533-2538

ประเภทนักท่องเที่ยว	2533	2534	2535	2536	2537	2538
ชาวไทย	1,226,981	1,237,998	1,281,944	1,356,297	1,294,287	1,515,127
ชาวต่างชาติ	57,201	74,460	130,531	138,102	295,141	325,747
รวม	1,284,182	1,312,458	1,412,475	1,494,399	1,589,428	1,840,874

ที่มา : แผนลงทุนจังหวัดระยอง และโครงการสำรวจสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี 2538

ตาราง 3.17 แนวโน้มของผู้มาเยือนจังหวัดระยองปี 2539-2541

ปี	นักท่องเที่ยว			นักท่องเที่ยว			ผู้มาเยือน		
	ชาวไทย	ต่างประเทศ	รวม	ชาวไทย	ต่างประเทศ	รวม	ชาวไทย	ต่างประเทศ	รวม
2539	866,057	312,857	1,178,914	502,676	148,382	651,058	1,368,733	461,239	1,829,972
2540	897,235	433,714	1,330,949	466,382	220,021	686,403	1,363,617	653,735	2,017,352
2541	929,535	601,258	1,530,793	432,709	326,248	758,957	1,362,244	927,506	2,289,750

ที่มา : การสำรวจสถิติการท่องเที่ยวภายในประเทศปี 2537-2538, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ปีพ.ศ. 2537,2538)

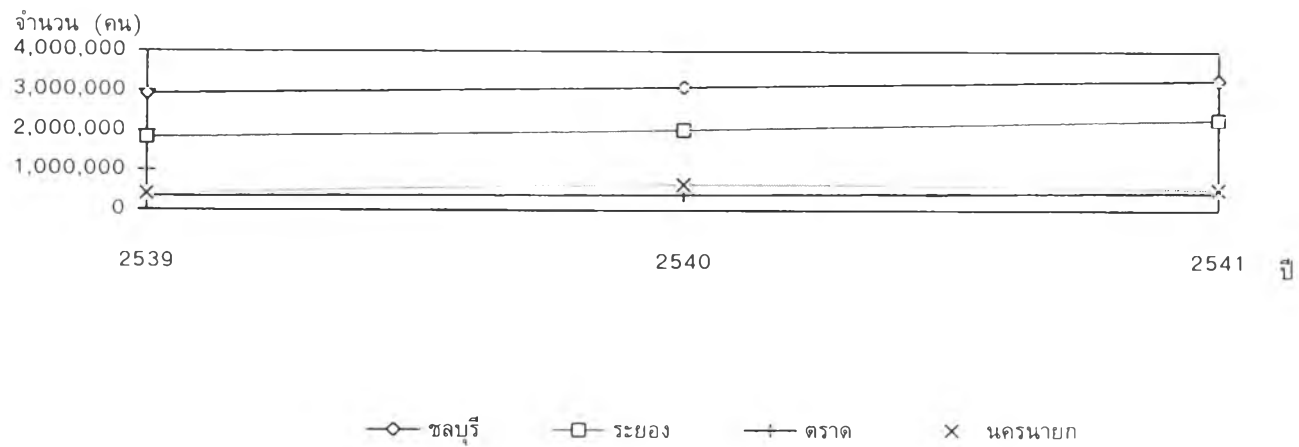
การที่จำนวนผู้มาเยือนเพิ่มขึ้นย่อมส่งผลให้เกิดภาวะขึ้นในจุดหมายปลายทางโดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว ที่จำเป็นต้องจัดเตรียมสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพื่อให้บริการ ทำให้เกิดการบริโภครถพยาบาลเพิ่มขึ้นในปริมาณที่มากกว่าคนในท้องถิ่น และหากเปรียบเทียบระหว่างนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวแล้วนักท่องเที่ยวจะบริโภครถพยาบาลมากกว่านักท่องเที่ยว ฉะนั้นอัตราการของท้องถิ่นที่ต้องแบกรับมักจะมีสาเหตุจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นเป็นสำคัญ

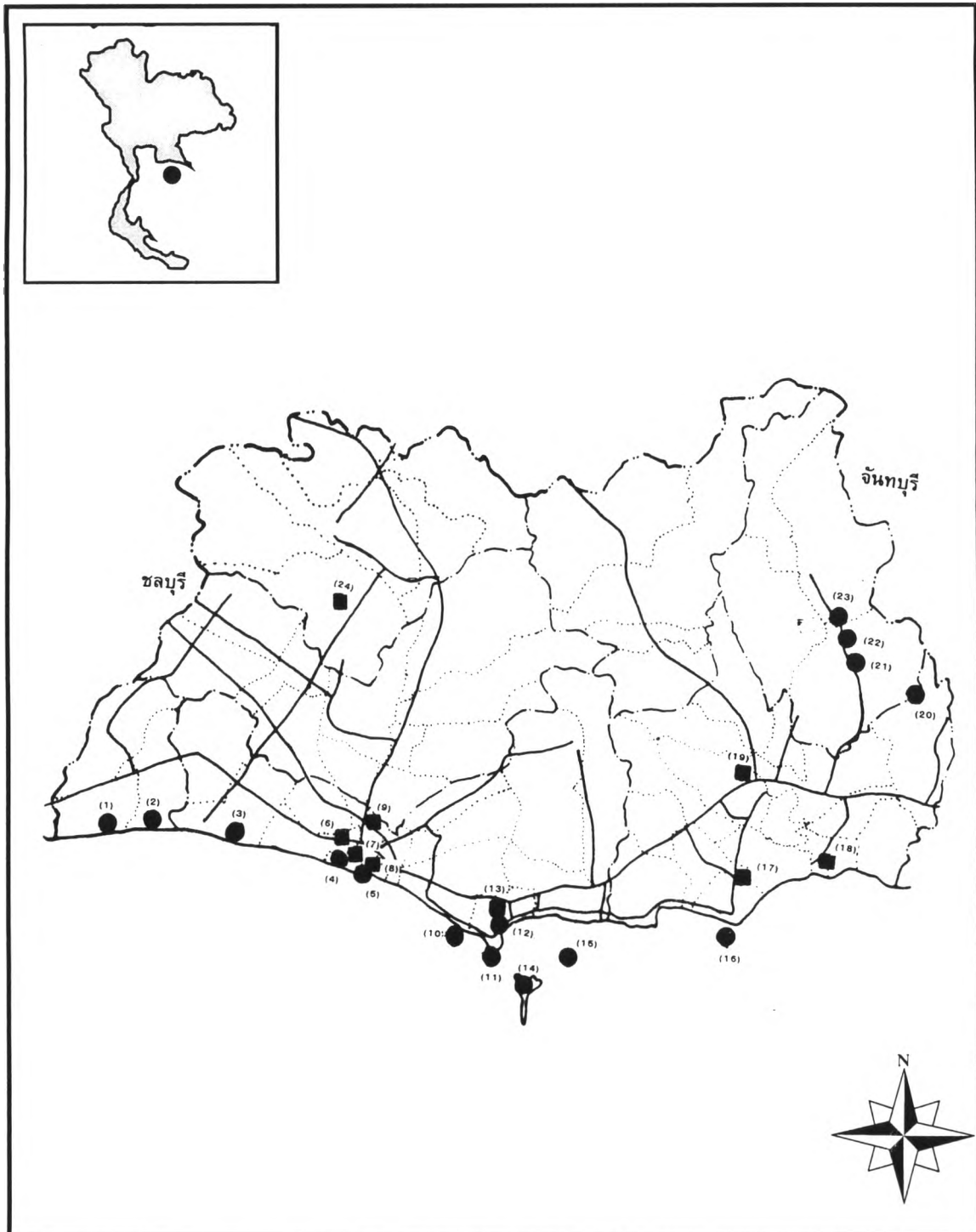
3.2.8.2) ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งแวดล้อมรอบตัวเราทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (เช่น ป่า เขา น้ำตก หาดทราย ชายทะเล และเกาะ) และที่มนุษย์สร้างขึ้น (เช่นสิ่งก่อสร้าง โบราณสถาน ประเพณี และวัฒนธรรม เป็นต้น) ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่มีความงาม และคุณค่าเป็นทรัพยากรดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่สำคัญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ฉะนั้นเมื่อมีการท่องเที่ยวในพื้นที่ใดย่อมมีผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นั้นไม่ทางตรงก็ทางอ้อม และหากการท่องเที่ยวขาดการวางแผนและควบคุมที่มีประสิทธิภาพจะเป็นตัวเร่งให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการบุกรุกพื้นที่ส่งผลต่อสภาพทั่วไปของพื้นที่

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดทางภาคตะวันออกที่ขึ้นชื่อในด้านการท่องเที่ยวเพราะประกอบไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นทั้งแหล่งธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้นหรือที่รู้จักกันในชื่อว่า “วัฒนธรรม” แต่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทชายหาดและเกาะที่เป็นที่รู้จักกันในหมู่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพราะระยะทางที่ห่างจากกรุงเทพไม่มากนัก อีกทั้งการคมนาคมขนส่งที่สะดวกส่งผลให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้เจริญขึ้นตามลำดับ และหากจะกล่าวถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ ดังแผนที่ 3.8

แผนภูมิ 3.13 แนวโน้มผู้มาเยือนจังหวัดระยองในอนาคต

แผนที่ 3.8 การกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดระยอง

สัญลักษณ์

แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

มาตราส่วน

แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ
ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ

□ หาดแหลมเจริญ ตัวหาดเกิดจากสันทรายปากแม่น้ำระยองเป็นแนวยาวหลายกิโลเมตร ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองระยองประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นบริเวณใกล้ปากแม่น้ำที่ไหลออกสู่ทะเลจึงมีหมู่บ้านชาวประมงอยู่หนาแน่นทำให้บริเวณนี้สามารถสัมผัสได้ถึง 2 บรรยากาศคือบรรยากาศของทะเลและแม่น้ำ อีกทั้งยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่อยู่ใกล้ตัวเมืองมากที่สุด แต่เนื่องจากชายหาดมีความลาดชันสูงทำให้ลงเล่นน้ำลำบากจึงมักเป็นที่ตั้งของร้านอาหารที่มีไว้คอยให้บริการแก่ผู้มาเยือน

□ หาดแสงจันทร์ ตั้งอยู่บริเวณตำบลปากน้ำใหม่ห่างจากตัวเมืองระยองประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นชายหาดที่อยู่ใกล้กับหาดแหลมเจริญ ลักษณะหาดค่อนข้างชันแต่สามารถลงเล่นน้ำได้

□ หาดทรายทอง เป็นหาดทรายที่ความลาดชันสูง เนื้อทรายค่อนข้างหยาบสีแดงบรรยากาศเงียบสงบ มีบังกะโลพักแรม ร้านอาหาร และชุมชนประมงเล็ก ๆ

□ เกาะสะเก็ด เป็นเกาะเล็ก ๆ ที่อยู่ไม่ห่างจากฝั่ง โดยอยู่ห่างจากหาดทรายทองประมาณ 2 กิโลเมตร ชายฝั่งรอบเกาะมีลักษณะเป็นหาดหินที่มีสันทรายเล็ก ๆ อยู่ตอนเหนือของเกาะ โดยรอบเกาะมีประภาคารัง และปลาที่สวยงาม และยังมีสถานที่บริการที่พัก และร้านอาหาร เหมาะสำหรับเป็นที่พักผ่อน

□ หาดแม่รำพึง เป็นหาดยาว 12 กิโลเมตรมีถนนยาว 10 กิโลเมตรเลียบริมชายหาด หาดนี้เป็นหาดที่สวยงาม เป็นหาดทรายละเอียด ความลาดชันลดหลั่นกันตั้งแต่ทิศตะวันตกและลดน้อยลงจนถึงบริเวณกันอ่าวติดกับเขาแหลมหญ้า เป็นบริเวณที่นักท่องเที่ยวนิยมพักผ่อนเล่นน้ำ

□ เขาแหลมหญ้า เป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมู่เกาะเสม็ด เป็นเขาเดี่ยว ๆ มีความสูงประมาณ 126 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางภายในบริเวณนี้เป็นจุดที่ชมทิวทัศน์ของท้องทะเล และเกาะเสม็ด บริเวณที่ติดกับทะเลสามารถดำน้ำดูประภาคารังได้ เพราะมีแนวหินประภาคารังที่อยู่ไม่ไกลนักแต่ดำน้ำก็ดูได้ไม่ยากเพราะเป็นหน้าผาชัน

□ เกาะเสม็ด เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมู่เกาะเสม็ด ทางตะวันออกมีหาดกระจายตัวอยู่ทั่วไปนับตั้งแต่บริเวณหน้าด่านจนถึงปลายเกาะยกเว้นทางฝั่งตะวันตกที่มีความลาดชันสูง

□ เกาะกุฎี มีธรรมชาติที่สวยงามมีหาดทรายขาวสะอาดโขดหินน้อยใหญ่รูปร่างต่าง ๆ อยู่โดยรอบ อีกทั้งยังมีแนวประภาคารังที่สามารถดำน้ำดูประภาคารังได้อีกด้วย

□ เกาะกรวย เกาะขาม และเกาะปลาตีน เป็นเกาะทางตอนเหนือของเกาะกุฎี มีสภาพธรรมชาติที่สวยงามทั้งหาดทราย และแนวประภาคารัง

□ สวนรุกขชาติเพ (สวนสน) เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีบรรยากาศเงียบสงบ อีกทั้งยังมีชายหาดที่มีความลาดชันต่ำเหมาะแก่การเล่นน้ำ และกิจกรรมชายหาด

□ อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา - เขาวง ถือเป็นสภาพธรรมชาติแหล่งสุดท้ายของจังหวัดระยองที่ประกอบด้วยธรรมชาติที่หลากหลายทั้งป่าไม้ น้ำตก หน้าผา และถ้ำ จึงเหมาะอย่างยิ่งแก่การท่องเที่ยว

□ หมู่เกาะมัน ประกอบด้วยเกาะ 3 เกาะคือเกาะมันนอก เกาะมันกลาง และเกาะมันใน เหมาะสำหรับการดำน้ำ เนื่องจากมีแนวปะการังน้ำตื้นกระจายอยู่โดยรอบ

□ หาดแม่พิมพ์และแหลมแม่พิมพ์ อยู่ในเขตตำบลบ้านกร่ำ อำเภอแกลงมีความยาวประมาณ 8 กิโลเมตรมีคลองลานคั่นระหว่างชายหาดกับแหลมทองกลาง เป็นบริเวณที่เหมาะสมที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยวอีกทั้งระดับความลาดชันน้อยจึงเหมาะแก่การเล่นน้ำ

□ หาดพลา ตั้งอยู่บริเวณบ้านพลา ตำบลพลา อำเภอบ้านฉาง เป็นหาดสาธารณะแห่งเดียวในอำเภอบ้านฉางมีความกว้างประมาณ 20-30 เมตร ยาว 500 เมตร ลักษณะโดยทั่วไปของหาดมีความลาดชันน้อย เนื้อทรายละเอียด สีขาวเทา ชายหาดค่อนข้างสกปรก ซึ่งเป็นผลมาจากขยะที่ถูกน้ำพัดมาจากชุมชนข้างเคียง

□ หาดพูน อยู่ถัดจากหาดพลา ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง หาดนี้มีความกว้างประมาณ 20-30 เมตร ยาวประมาณ 700 เมตร นับตั้งแต่บ้านพูนถึงบ้านหนองแพบ ลักษณะทั่วไปของหาดมีเนื้อทรายค่อนข้างละเอียดสีขาวเทา ความลาดชันค่อนข้างมากแต่บนชายหาดมีพืชปกคลุมทำให้ช่วยป้องกันการกัดเซาะได้เป็นอย่างดี

2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

□ วัดป่าประดู่ เป็นวัดเก่าแก่ที่เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปไสยาสน์ ขนาดใหญ่บรมมตะแคงซ้าย ซึ่งแต่เดิมพระพุทธรูปนี้ประดิษฐานอยู่กลางแจ้งจวบจนกระทั่งปี 2524 จึงได้มีการสร้างวิหารครอบ

□ ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นที่นับถือของชาวจังหวัดระยอง

□ ศาลหลักเมือง ลักษณะอาคารเป็นศาลเจ้าจีนที่ได้รับความเคารพนับถือของชาวระยอง

□ สวนศรีเมือง เป็นสถานที่พักผ่อนกลางเมืองที่ชาวระยองนิยมอีกแห่งหนึ่ง

□ พระเจดีย์กลางน้ำ เป็นโบราณสถานที่เก่าแก่ของระยองมีอายุกว่า 200 ปี

□ อนุสาวรีย์สุนทรภู่ เป็นอนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึงกวีในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

□ วัดสารนาถธรรมาราม เป็นวัดที่มีอุโบสถที่สวยงามแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก เนื่องจากมีลักษณะเด่นคือมุมโบสถ์ทั้ง 4 ด้านที่จำลองสถานที่ทางพุทธศาสนาได้แก่ พระปฐมเจดีย์ พระธาตุพนม พระเจดีย์พุทธคยา และพระธาตุไชยา

- ศาลสมเด็จพระกลางชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นที่ประดิษฐานของรูปหล่อเทอองค์จริงของพลเรือเอกพระบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
- สวนพฤกษชาติ เป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์ไม้แห่งหนึ่งของไทย รวมทั้งยังมีเรือนไทยโบราณอายุร่วม 100 ปีตั้งแสดงภายในสวนนี้
- สำนักสงฆ์เขาเทพการทรงนิมิต เป็นวัดที่ตั้งบนเนินสูงสามารถมองเห็นสภาพภูมิประเทศบริเวณลุ่มแม่น้ำระยองจนจรดทะเล
- วังสวนแก้ว เป็นสวนป่าของเอกชนที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัดระยองภายในประกอบด้วยป่าธรรมชาติ และสวนไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงาม
- หมู่บ้านชาวประมงอำมะขามป้อม เป็นหมู่บ้านที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก
- หมู่บ้านประมงตำบลปากน้ำประแส/ ตำบลพังราด เป็นอีกหมู่บ้านที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

3.2.8.3) ที่พักแรม

จากตาราง 3.18 แสดงให้เห็นถึงจำนวนโรงแรมในจังหวัดระยองมีจำนวนมากกว่าในพื้นที่จันทบุรี และตราด ประมาณ 6 และ 2 เท่า ในขณะที่จำนวนห้องพักรวมมีมากกว่าจันทบุรี และตราดถึง 4 และ 3 เท่าตามลำดับ เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าการขยายตัวทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออก โดยเฉพาะในจังหวัดระยองถึงแม้ว่าอัตราการเพิ่มของจำนวนโรงแรม และจำนวนห้องพักจะมีจำนวนต่ำกว่าจันทบุรี และตราด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจังหวัดระยองมีจำนวนโรงแรมและห้องพักในปริมาณที่สูงการขยายตัวจึงมีอัตราเพิ่มต่ำ

หากพิจารณาถึงจำนวนห้องพักและโรงแรมของจังหวัดระยองในช่วง 2 ปีหลัง โดยจากตาราง 3.19 จะพบว่าสาเหตุที่จำนวนโรงแรม และห้องพักลดลงเนื่องจากการลดลงอย่างรวดเร็วในเขตเมืองขณะที่นอกเขตเมืองถึงแม้ว่าจำนวนโรงแรมจะลดลงแต่จำนวนห้องพักก็เป็นปฏิภาคกับจำนวนโรงแรมชี้ให้เห็นถึงการขยายตัวการลงทุนของกิจการประเภทนี้ที่มีการลงทุนในพื้นที่เดิมมากกว่าลงทุนในพื้นที่ใหม่ ทั้งนี้เป็นผลจากลักษณะเฉพาะของการทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่นั่นเอง

ตาราง 3.18 จำนวนโรงแรมและห้องพักในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปี 2533-2536

จังหวัด	จำนวนโรงแรม					จำนวนห้องพัก				
	2533	2534	2534	2536	เพิ่ม	2533	2534	2535	2536	เพิ่ม
ระยอง										
จำนวน	159	174	184	192	0.21	5,529	5,712	6,091	7,196	0.30
จันทบุรี										
จำนวน	13	24	29	30	1.31	923	1,232	1,338	1,458	0.58
ตราด										
จำนวน	19	46	51	86	3.53	695	1,256	1,603	2,164	2.11

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดระยอง

3.2.8.4) ลักษณะรูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยว

ลักษณะรูปแบบ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวมากกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนผู้มาเยือนเป็นนักท่องเที่ยวที่มีอัตราค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 1,385.28 บาท/คน/วัน ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร และรองลงมาคือ ค่าที่พัก ดังนั้นค่าใช้จ่ายจึงเป็นדרรชนีที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการใช้จ่ายของผู้มาเยือนที่มีความต้องการบริโภคทรัพยากรเป็นจำนวนมากเห็นได้จากการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่าร้อยละ 73.55 หรือ 3 ใน 4 ของค่าใช้จ่ายด้านที่พักจะอยู่ที่โรงแรม / เกสต์เฮาส์/ รีสอร์ท มากกว่าที่พักประเภทอื่น ๆ

ตาราง 3.19 จำนวนโรงแรม และห้องพักในจังหวัดระยอง ปี 2537-2538

รายละเอียด	ปี	
	2537	2538
โรงแรม	203	182
- ในเขตเมือง	41	23
- นอกเขตเมือง	162	159
ห้องพัก	7,488	7,274
- ในเขตเมือง	2,010	1,724
- นอกเขตเมือง	5,478	5,550
จำนวนห้องพักต่อจำนวนโรงแรม	36.88	39.97
- ในเขตเมือง	50.25	74.95
- นอกเขตเมือง	33.81	34.91

ที่มา : กองสถิติและวิจัย, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539

ระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของจังหวัดระยองในปี 2538 เฉลี่ย 2.03 วัน ทั้งนี้ระยะเวลาพำนักนักท่องเที่ยวชาวไทยจะสั้นกว่าชาวต่างชาติ นั่นคือ ระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่ากับ 1.94 ส่วนระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเท่ากับ 2.44 ดัง

ตาราง 3.20 อาจเป็นเพราะตลาดการท่องเที่ยวของระยองส่วนใหญ่เป็นผู้มาเยือนที่มีจุดเริ่มต้นในพื้นที่ภาคตะวันออกหรือกรุงเทพฯ ดังนั้นทำให้ระยะทางไม่เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางมากนักอีกทั้งระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวกรวดเร็วยิ่งส่งผลให้เกิดการเดินทางมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทางด้วยรถส่วนตัวมีสัดส่วนถึงร้อยละ 47.57 และผลต่อระยะเวลาเดินทางที่สั้นที่สุด

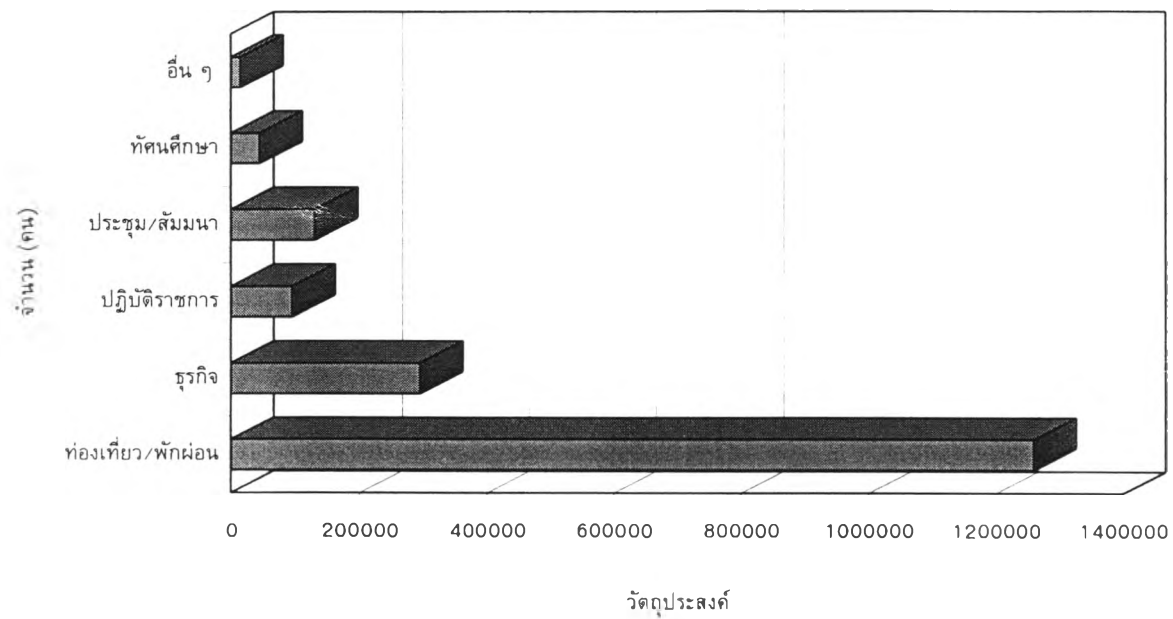
วัตถุประสงค์ของการเดินทางเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ (จากแผนภูมิ 3.14) พบว่าในปี 2538 ผู้มาเยือน จังหวัดระยองมีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางคือเพื่อการท่องเที่ยว และพักผ่อนโดยมีอัตราส่วนร้อยละ 68.44 รองลงมาได้แก่ธุรกิจ จากตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีศักยภาพของพื้นที่ในทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรองรับจำนวนผู้มาเยือนในจังหวัดระยองจัดอยู่ในเกณฑ์สูง อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดนี้ที่มีกระจายอยู่ทั่วไปเป็นสาเหตุให้เกิดการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในพื้นที่นี้

ประเด็นถัดมาได้แก่ ถิ่นที่อยู่ผู้มาเยือน ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาระบบเส้นทางโดยจะพบว่าในปี 2538 ร้อยละ 31.94 ของผู้มาเยือนมาจากภาคตะวันออก รองลงมาคือ กรุงเทพฯ คิดเป็นร้อยละ 29.96 ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า มากกว่าร้อยละ 50 ของผู้มาเยือนเป็นผู้มาเยือนจากภาคตะวันออก และกรุงเทพฯ (ดังแผนภูมิ 3.15-3.16) ขณะเดียวกันจังหวัดระยองยังเป็นที่ยอดนิยมของชาวยุโรป และ เอเชีย

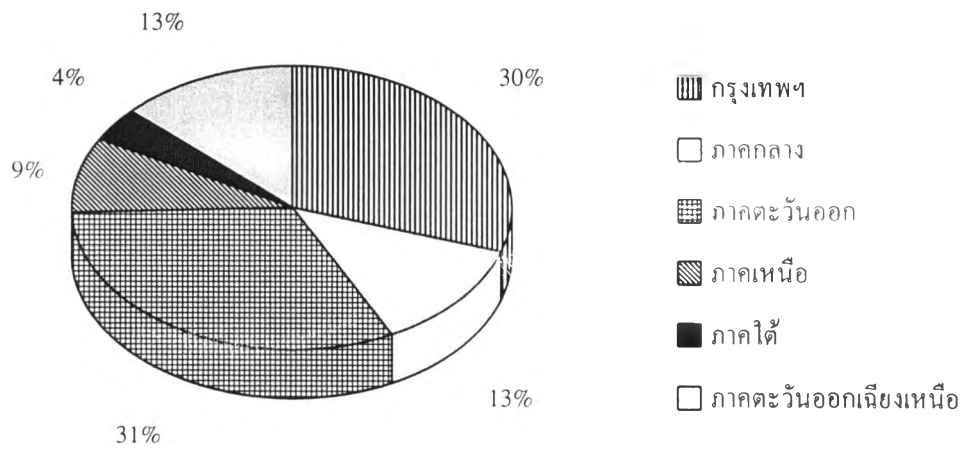
ประการสุดท้ายคือ โครงสร้างอายุของนักท่องเที่ยวพบว่าในปี 2538 (ดังแผนภูมิ 3.17) โครงสร้างอายุของผู้มาเยือนจังหวัดระยองจัดอยู่ในกลุ่มวัยแรงงาน โดยร้อยละ 85.91 จะมีอายุในช่วง 15-44 ปี ในขณะที่ร้อยละ 14.09 เป็นผู้มาเยือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี และ 45 ปีขึ้นไปดังแผนภูมิที่ อีกทั้งเป็นเพศชายมากกว่าหญิงโดยมีสัดส่วนร้อยละเท่ากับ 59.52 และ 40.48 ตามลำดับ

รูปแบบการท่องเที่ยวในแต่ละแห่งจะแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศ ขณะที่รูปแบบการท่องเที่ยวของระยองส่วนมากเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติมากกว่าด้านวัฒนธรรม ดังตาราง 3.21 ทั้งนี้เพราะความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่และความโดดเด่นด้านสภาพภูมิประเทศที่หลากหลายดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว อาทิ ความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศวิทยาชายทะเล รวมถึงป่าเขาลำเนาไพร ดังเห็นได้จากความแตกต่างของอุทยานแห่งชาติ ทั้ง 2 แห่งได้แก่อุทยานแห่งชาติเขาชะเมาเป็นอุทยานแห่งชาติทางบกที่มีสภาพเป็นป่าทำให้เกิดความหลากหลายของสังคมพืชรวมทั้งความงดงามของป่าเขาลำเนาไพรก่อให้เกิดสังคมวิทยาป่า ในขณะที่อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้าและหมู่เกาะเสม็ดจัดเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่มีความหลากหลายแตกต่างไปจากอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา ดังนั้นจึงส่งผลให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันในพื้นที่

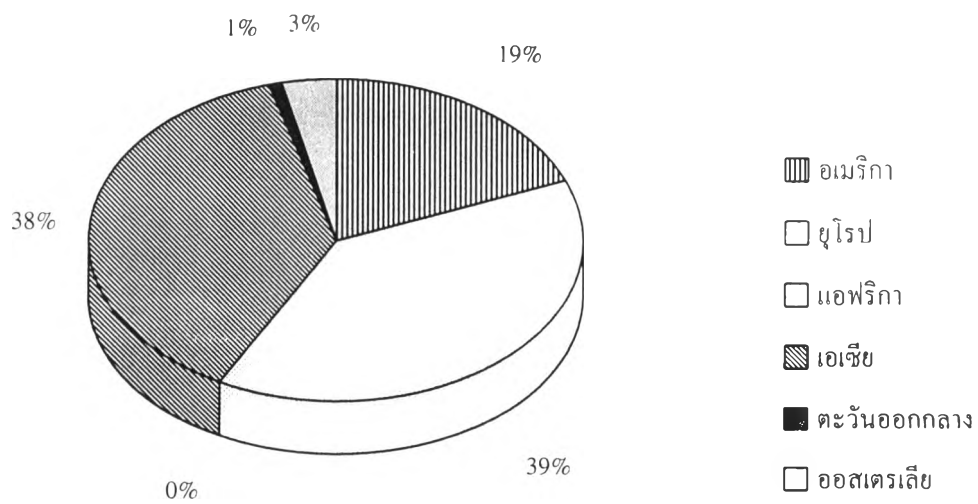
แผนภูมิ 3.14 วัตถุประสงค์ของการเดินทางของจังหวัดระยอง ปี 2538

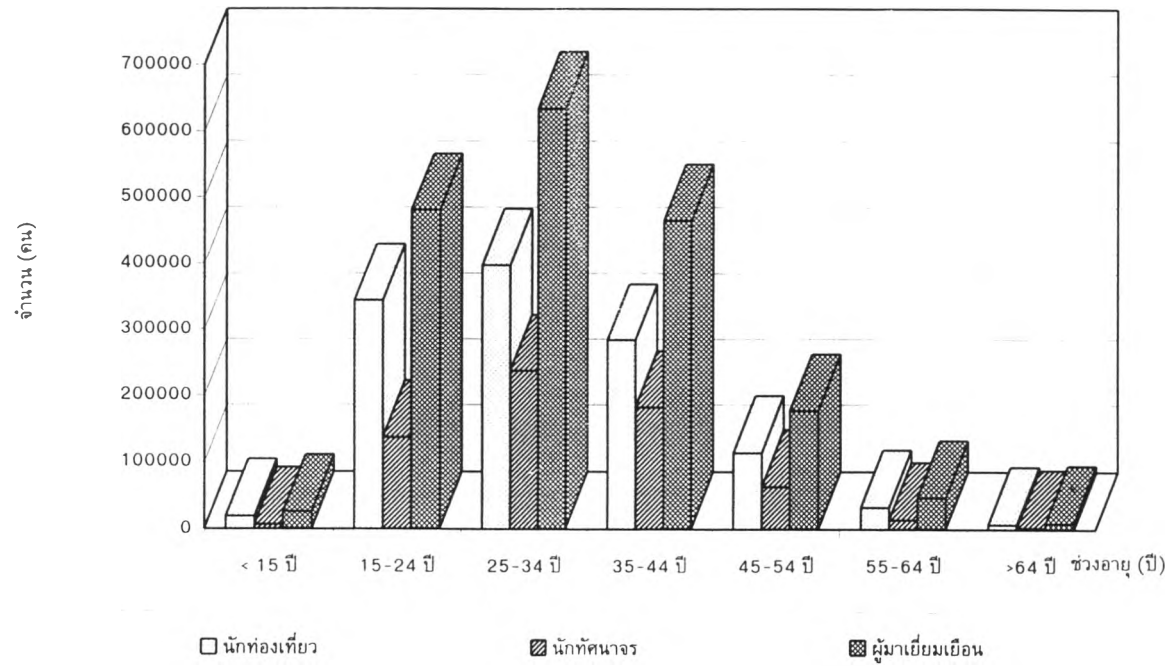
แผนภูมิ 3.15 ถิ่นที่อยู่ของผู้มาเยี่ยมเยือนชาวไทยแยกตามภาค ปี 2538

แผนภูมิ 3.16 ถิ่นที่อยู่ของผู้มาเยี่ยมเยือนชาวต่างชาติ ปี 2538

แผนภูมิ 3.17 โครงสร้างอายุของผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดระยอง ปี 2538

ตาราง 3.21 ร้อยละของสัดส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดระยองจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจ

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว	ชาวไทย (ร้อยละ)	ชาวต่างชาติ (ร้อยละ)
1. ชายหาด	36.45	29.41
2. เกาะ	21.50	17.65
3. ป่าเขา และน้ำตก	23.36	17.65
4. สถานที่ทางประวัติศาสตร์	10.28	17.65
5. ตลาดผลไม้ และสวนผลไม้	3.74	5.88
6. ตลาดของที่ระลึก	3.74	11.76
7. อื่น ๆ	0.93	0
รวม	100.00	100.00

ที่มา : สำนักงานบริการวิชาการ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534

3.2.8.5) ฤดูกาลการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวของจังหวัดระยองมักขึ้นอยู่กับระยะทางมากกว่าฤดูกาล โดยจะพบว่าผู้มาเยือนบริเวณนี้มักเป็นกลุ่มคนจากภาคกลาง(โดยเฉพาะกรุงเทพฯ) และภาคตะวันออก เป็นส่วนใหญ่ ขณะที่ฤดูกาลนั้นแทบจะไม่เป็นอุปสรรคให้เกิดการระงับการเดินทางท่องเที่ยว ในทางตรงกันข้ามกลับเป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดเดินทางมากขึ้นในช่วงฤดูร้อนเพราะทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทชายหาดทำให้ดึงดูดกลุ่มคนที่ต้องการพักผ่อนแบบสบาย ๆ หนีวุ่นวายจากถิ่นที่อยู่ไปท่องเที่ยว

3.3 สภาพทั่วไปของเกาะเสม็ด

3.3.1 ประวัติความเป็นมา

อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด เป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเลแห่งที่ 3 อยู่ในท้องที่ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และเป็น 1 ใน 2 ของอุทยานแห่งชาติในจังหวัดระยอง โดยที่อุทยานแห่งนี้มีทิวทัศน์ที่สวยงาม หาดทรายขาวและเงียบสงบ น้ำทะเลใส ประการังสวย จนกระทั่งเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2518 สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมได้มีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง โดยมีความเห็นให้อนุรักษ์เกาะเสม็ด (เกาะแก้วพิสดาร) ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยเป็นสถานที่ที่มีชื่อปรากฏในวรรณกรรมเอกของสุนทรภู่ อันน่าสงวนไว้เป็นสมบัติของประชาชน เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจโดยอนุรักษ์เป็นอุทยานทางทะเล และต่อมามีคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้มีมติในการประชุมครั้งที่ 5/2522 ให้กรมป่าไม้จัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ จนกระทั่งในวันที่ 1 ตุลาคม 2524 ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติตามประกาศในพระราช

กิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 162 กำหนดให้บริเวณที่ดินป่าแหลมเทียน เขาเปล็ด เขาแหลมหญ้า และตำบลแก่ง อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ โดยขนานนามว่า “อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด” ตามมาตรา 159 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ทั้งนี้ได้กันพื้นที่บริเวณด้านเหนือของเกาะเสม็ดออกจากอุทยาน เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ที่มีราษฎรอาศัยอยู่ก่อนหน้าที่จะมีการประกาศเป็นอุทยานราว 105 ครอบครัวยังเป็นบริเวณที่ทางราชการใช้เป็นพื้นที่ตั้งสำนักงานต่าง ๆ ตลอดจนสำนักสงฆ์ที่เป็นศูนย์รวมของคนในท้องถิ่น

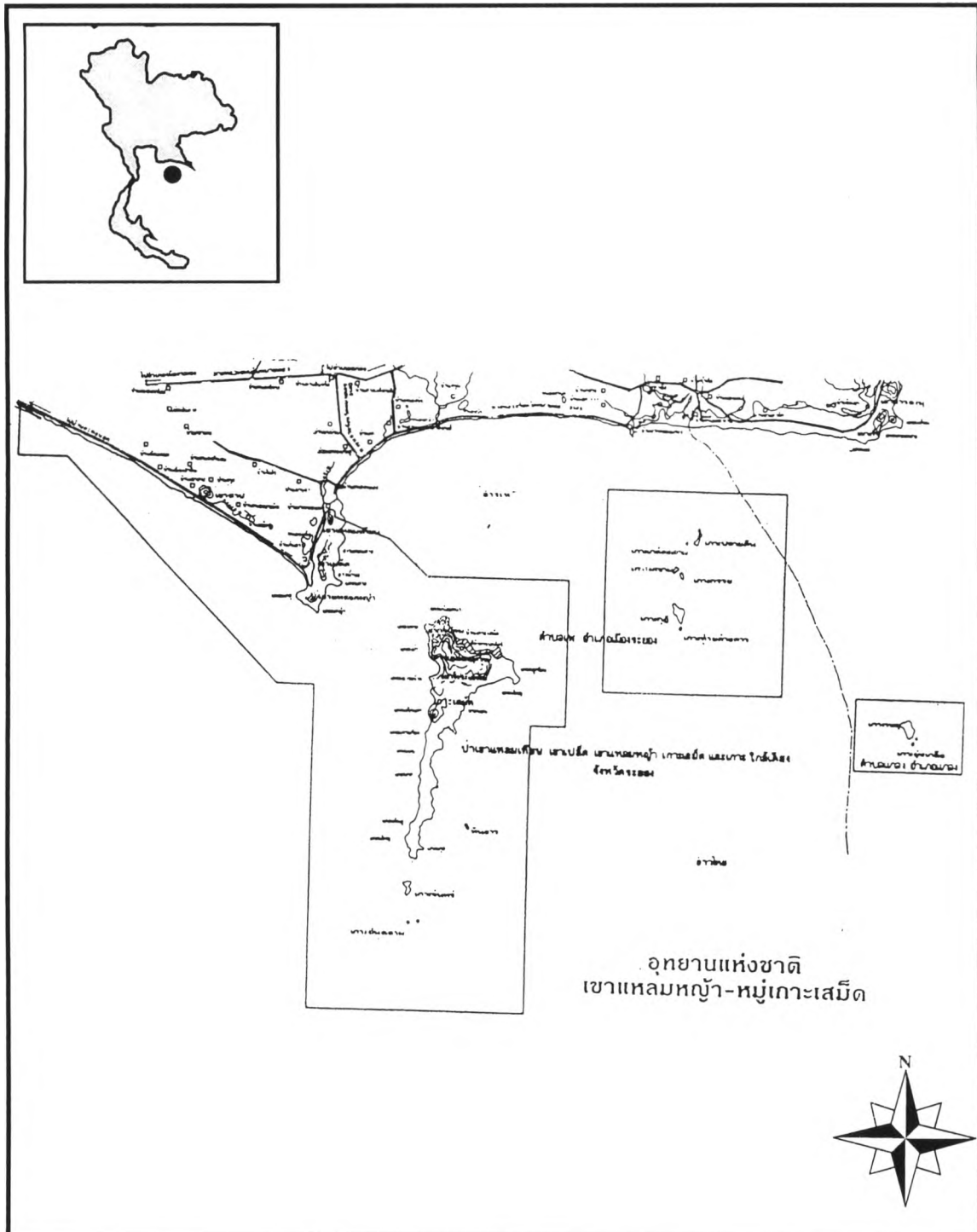
ส่วนชื่อ “เสม็ด” สันนิษฐานว่าเป็นเพราะเกาะแห่งนี้มีต้นเสม็ดขึ้นอยู่ทั่วไปทั้งเสม็ดขาว และเสม็ดแดง ซึ่งชาวเกาะนำมาใช้ทำไม้จุดไฟ และเป็นที่ยอมรับว่าเกาะแห่งนี้ได้มีชื่อปรากฏในวรรณคดีที่สำคัญคือ พระอภัยมณี บทนิพนธ์ของพระสุนทรโวหาร (ภู่) หรือที่รู้จักในนามสุนทรภู่ ส่วนสาเหตุที่มีชื่อปรากฏในกวีนิพนธ์ของสุนทรภู่เนื่องมาจากความงดงามของชายหาด ชาวสะอาดปานแก้วกระจายอยู่โดยรอบเกาะโดยเฉพาะหาดทรายแก้วที่จัดว่าเป็นหาดที่สวยงามที่สุดบนเกาะแห่งนี้

3.3.2 ลักษณะทางกายภาพ

3.3.2.1) อาณาเขตและที่ตั้ง

อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลเพ อำเภอเมืองและตำบลแก่ง อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง มีเนื้อที่รวมประมาณ 131 ตารางกิโลเมตรหรือ 81,875 ไร่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นน้ำมีอาณาเขต 123 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 94 ของพื้นที่ทั้งหมด ครอบคลุมอาณาเขตพื้นที่ชายฝั่ง และเกาะแก่งต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย หาดแม่รำพึง เขาแหลมหญ้า เกาะเสม็ด เกาะกุฎี เกาะท้ายค้างคาว เกาะกรวย เกาะมะขาม เกาะเกล็ดฉลาม เกาะปลายดิน เกาะยั้งเกลือ เกาะทะเล เกาะสันฉลาม เกาะจันทร์ และเกาะหินขาว (ดังแผนที่ 3.9) ส่วนการศึกษาในครั้งนี้ได้เลือกศึกษาเฉพาะพื้นที่เกาะเสม็ดซึ่งเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด หรือที่รู้จักกันในนาม “เกาะแก้วพิสดาร”

เกาะเสม็ดตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเขาแหลมหญ้าหรือทางตอนใต้ของชายฝั่งบ้านเพ โดยตั้งอยู่ในละติจูดที่ 12 องศา 31 ลิปดา 8 ฟลิปดา ถึงละติจูดที่ 12 องศา 34 ลิปดา 55 ฟลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 101 องศา 26 ลิปดา 52 ฟลิปดา ถึงลองจิจูดที่ 101 องศา 28 ลิปดา 20 ฟลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากชายฝั่งบ้านเพประมาณ 6.5 กิโลเมตร หรือราว 30 นาที ในกรณีที่โดยสารเรือข้ามฝาก ส่วนพื้นที่เกาะที่อยู่ใกล้แผ่นดินมากที่สุดจะอยู่บริเวณเขาแหลมหญ้าซึ่งมีระยะห่างประมาณ 3 กิโลเมตร หรืออาจกล่าวโดยสรุปว่าเกาะเสม็ดมีเนื้อที่ประมาณ 5 ตารางกิโลเมตร หรือราว 3,125 ไร่ เป็นเกาะที่มีความงดงามในเชิงการท่องเที่ยวอีกเกาะหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แผนที่ 3.9 เขตอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้าหมู่เกาะเสม็ด

สัญลักษณ์ ☐ ขอบเขตอุทยาน	มาตราส่วน
	แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3.2.2) สภาพภูมิประเทศ

อุทยานเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ดมีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นน้ำยกเว้นบริเวณเขาแหลมหญ้า หาดแม่รำพึง บ้านกันอ่าว เกาะกูด เกาะกรวย เกาะขาม และเกาะเสม็ดที่มีลักษณะเป็นหาดทราย เขาดินลูกรัง และเกาะกระจายอยู่ในพื้นที่ ดังแผนที่ 3.10 โดยลักษณะของพื้นที่จะแตกต่างกันโดย

□ หาดแม่รำพึง-บ้านกันอ่าว เป็นชายหาดที่มีความสวยงาม ยาวประมาณ 12 กิโลเมตร มีความลาดชันน้อย จึงเหมาะแก่การเล่นน้ำ นอกจากนี้บริเวณชายหาดยังร่มรื่นด้วยต้นไม้ทำให้เหมาะแก่การพักผ่อน

□ เขาแหลมหญ้า มีลักษณะเป็นเขาดินลูกรังเดี่ยวๆ มีเนื้อที่ราว 1 ตารางกิโลเมตร มีบางส่วนยื่นออกไปในทะเล มีชายทะเลเป็นอ่าวเล็ก ๆ ที่มีบรรยากาศเงียบสงบด้านทิศตะวันตกเป็นหาดทรายกว้างและยาวเป็นที่ตั้งของทำการอุทยานแห่งชาติ

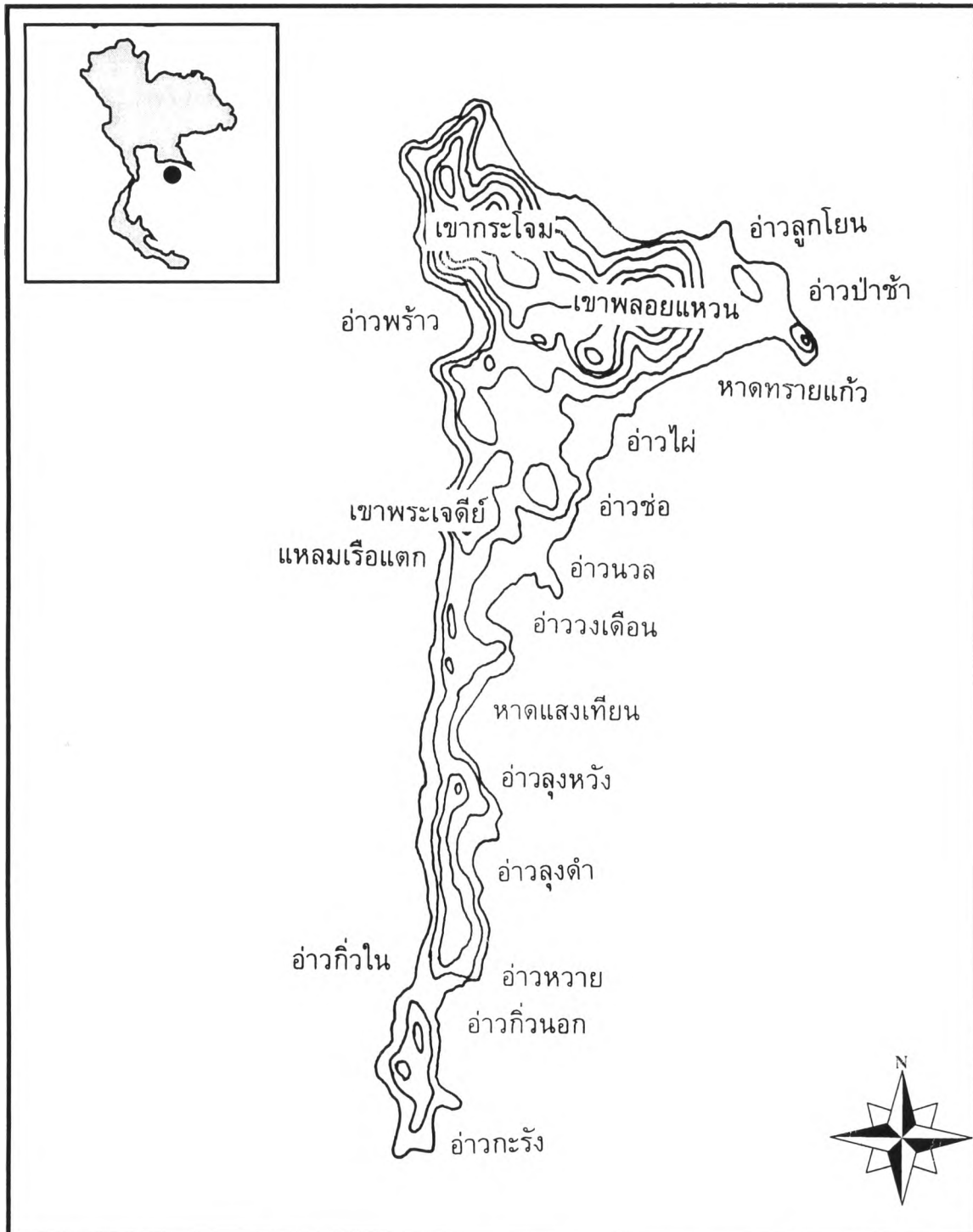
□ เกาะกูด เป็นเกาะตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะเสม็ด ห่างจากฝั่งประมาณ 6 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 100 ไร่ และยังประกอบไปด้วยเกาะบริวารอีกสองเกาะคือเกาะท้ายค้างคาว และเกาะถ้ำฤาษี นอกจากนี้เกาะกูดยังเป็นที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ มีธรรมชาติที่เงียบสงบ และหาดทรายโดยรอบ อีกทั้งยังมีประภาคารที่สวยงาม

□ เกาะกรวย เกาะขาม และเกาะปลาตีน อยู่ทางตอนเหนือของเกาะกูดบนเกาะแห่งนี้มีสภาพเป็นเขาเตี้ย และมีแนวหาดทรายที่สวยงาม

□ เกาะเสม็ดส่วนใหญ่เป็นภูเขาที่มีความสูงโดยเฉลี่ย 100 เมตร ยอดเขาที่สำคัญในพื้นที่นี้คือเขาพลอยแหวน เขากระโจม และเขาพระเจดีย์ อยู่บริเวณตอนเหนือของเกาะ (ดังแผนที่ 3.11) ลักษณะเช่นนี้ทำให้พื้นที่โดยรวมเป็นที่สูง ในขณะที่ตอนเหนือเป็นที่ตั้งของชุมชนดั้งเดิมที่ประกอบอาชีพประมง อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งท่าเรือหลักของเกาะเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยนั่นเอง ถัดลงมาเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติ จากสภาพทั่วไปของพื้นที่จะพบว่าทางฝั่งตะวันตกจะมีความลาดชันสูงและค่อย ๆ ลาดลงทางตะวันออกจนกระทั่งเป็นที่ราบชายหาดลักษณะเช่นนี้ก่อให้เกิดหาดทรายกระจายอยู่ทั่วไปตามแนวฝั่งตะวันออกสลับโชดหิน ในขณะที่ฝั่งตะวันตกเป็นหน้าผาสูงชันเว้นแต่ตอนเหนือและทางตอนใต้ที่มีสภาพเป็นชายหาดได้แก่ หาดพร้าว และหาดกิวโน โดยเฉพาะหาดกิวโนเป็นเพียงหาดแคบ ๆ แตกต่างไปจากฝั่งตะวันออกที่มีหาดกระจายอยู่โดยรอบเริ่มจากตอนเหนือของเกาะเรื่อยไปจนถึงปลายสุดของเกาะทางตอนใต้ได้แก่ อ่าวทับทิม อ่าวลูกโยน หาดทรายแก้ว อ่าวไผ่ อ่าวช่อ อ่าวนวล อ่าววงเดือน หาดแสงเทียน อ่าวลู่หวัง อ่าวลู่ดำ อ่าวหวาย อ่าวกิวโน และอ่าวกระวัง โดยชายหาดของเกาะเสม็ดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเช่นหาดทรายแก้ว อ่าววงเดือน และอ่าวพร้าวเป็นต้น

3.3.2.3) สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะอากาศบนเกาะเสม็ดโดยทั่วไปเย็นสบายตลอดปีไม่ร้อนไม่หนาวเกินไป อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 28 - 29 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 69-82

แผนที่ 3.10 สภาพภูมิประเทศของเกาะเสม็ด

สัญลักษณ์

— เส้นชั้นความสูง

มาตราส่วน

0 1.5 กม.

แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ
ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เปอร์เซ็นต์ และปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1,800 - 2,000 มิลลิเมตร จึงเหมาะสมอย่างยิ่งแก่การท่องเที่ยวและพักผ่อน โดยในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคมจะเป็นช่วงที่เหมาะสมที่สุดเพราะเป็นช่วงที่มีฟ้าโปร่ง และมีอุณหภูมิสูงขึ้นในช่วงกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม ส่วนในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคมเป็นช่วงที่มีฝนตกชุกโดยเฉพาะช่วงบ่ายถึงค่ำทำให้การคมนาคมค่อนข้างลำบาก แต่อย่างไรก็ตามเกะเสม็ดก็สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเพราะถึงแม้ในช่วงที่ทะเลจะมีคลื่นจัดซึ่งจะกินระยะเวลาประมาณ 3-4 ชั่วโมงจากนั้นทะเลจะมีคลื่นเล็กน้อยแต่สามารถสัญจรไปมาได้ตามปกติ

3.3.2.4) โครงสร้างทางธรณีวิทยา

เกะเสม็ดจัดว่าอยู่ในยุคพรีแคมเบียน (Precambrian) ซึ่งเป็นหินแปรที่มีความซับซ้อนของ Amphiblite facies biotitemicrocline gneiss, Quartz-feldspathic gneiss, Biotite shist banded quartzite, Calcisilicate rock ซึ่งเป็นหินที่มีอายุเก่าแก่มาก และหากศึกษาในรายละเอียดจะพบว่าเกะเสม็ดเป็นเกาะในบริเวณที่เรียกว่า เขตที่สูงหินเก่าตอนกลางของทวีปเอเชีย (The Central Massive) ซึ่งเคยเป็นแผ่นดินก่อนที่จะถูกน้ำทะเลท่วมจนกระทั่งหลงเหลือเฉพาะเนื้อที่เกาะอย่างที่เห็นในปัจจุบัน อีกทั้งยังตั้งอยู่นอกแนวเขตแผ่นดินไหว ลักษณะดังกล่าวมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีเพราะมีความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินของผู้มาเยือน และจากการศึกษาการกระจายตัวของหินบนเกาะเสม็ดจะพบว่าประกอบด้วย

1. กลุ่มไดออไรท์-แอนดิไซท์ (Diorite Andesite Family) โดยมากเป็นพวกไดออไรท์ (Porphyritic Diorite) ซึ่งประกอบด้วยควอร์ต แกรนิต ไรโอไรท์ แอนดิไซท์ และหินบะซอลท์ (Gabbro Basalt) นอกจากนี้ยังพบไดออไรท์ที่มีเนื้อคล้ายหินแกรนิตที่มีโปดัสเซียม เฟลสปาร์ ควอร์ต และแคลเซียม โดยไดออไรท์ - แอนดิไซท์ที่พบมากคือบริเวณอ่าวพร้าว

2. กลุ่มแกรนิต-ไรโอไรท์ เป็นหินที่มีโปดัสเซียม ซิลิกอน และโซเดียมสูง และมีเหล็กมักเนเซียม แคลเซียมต่ำ จึงมีสีขาว และยังพบควอร์ต โปดัสเซียม เฟลสปาร์ พวกแอนดิไซท์ที่มีสีขาว และพวกเฟลสปาร์ที่มีควอร์ตผสมอยู่ ส่วนสีดำเป็นพวกไบโอไทท์ บริเวณที่พบหินในกลุ่มนี้คือบริเวณหาดทรายแก้ว (ศาลเจ้าแม่ทับทิม) เป็นต้น

3.3.2.5) ทรัพยากรธรรมชาติ

จากลักษณะทางกายภาพของเกาะเสม็ดพบว่าลักษณะดินในพื้นที่นี้เป็นดินดินมีหินโผล่ทำให้ยากแก่การสะสมตัวของอินทรีย์วัตถุและง่ายแก่การชะล้างที่เป็นผลมาจากโครงสร้างทางธรณีวิทยา ดังนั้นจึงพบว่าพื้นที่นี้เป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำทำให้เกิดการทำลายป่าเพื่อนำพื้นที่มาใช้ในการปลูกสร้างและนำไม้มาเผาถ่านก่อให้เกิดการปลูกทดแทนโดยพืชที่ปลูกจะเป็นไม้ขนาดเล็ก และพืชตระกูลหญ้าด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นพื้นที่ปลูกง่าย และเจริญเติบโตเร็วจึงนำมาใช้ปลูกในบริเวณที่เคยถูกรบกวน ทำให้สภาพโดยทั่วไปเป็นป่าปลูกทดแทนมากกว่าป่าธรรมชาติ

ชาติ นอกจากนี้ยังพบว่าพื้นที่บางส่วนได้รับอิทธิพลของลมทะเลซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตของไม้ขนาดใหญ่ พืชส่วนใหญ่ที่พบในบริเวณนี้คือ ยอป่า นนทรี เกด มะกล่ำ ตะแบก และโมกมันเท่านั้น ซึ่งจากสภาพดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้เกิดการลดลงของปริมาณของสัตว์และความหลากหลายของสังคมพืชที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวที่ต้องการพื้นที่ในการรองรับผู้มาเยือนดังนั้นการตัดป่าจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำลายที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหาร และยังมีผลต่อระบบนิเวศโดยรวมของพื้นที่

เมื่อมีป่าซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยสิ่งมีชีวิตที่ตามมาคือสัตว์ เนื่องจากเกาะเสม็ดมีสภาพเป็นป่าที่ไม่สมบูรณ์ดังที่กล่าวข้างต้น แต่อาจพบสัตว์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ได้แก่

□ นก พบว่านกอาศัยอยู่ในพื้นที่เกาะอย่างน้อย 30 ชนิด ตัวอย่างเช่นนกนางแอ่นบ้าน นกตะขาบทุ่ง นกปรอดสวน นกแซงแซวหางปลา และ เขี่ยวนกเขาเป็นต้น โดยสถานภาพของนกที่พบนั้นเป็นนกที่มีกระจายอยู่ทั่วประเทศตามป่าธรรมชาติจึงไม่พบว่ามียกชนิดใดในพื้นที่ที่ถูกคุกคามหรือกำลังจะสูญพันธุ์

□ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ที่พบในพื้นที่นี้มีเพียง 6 ชนิดได้แก่ หนูเหม็น กระแตธรรมดา ค้างคาวแม่ไก่ หนูบ้าน พังพอนธรรมดา โดยจะอาศัยอยู่ทั่วไปในพื้นที่ และไม่พบว่ามีชนิดใดที่ถูกคุกคาม หรือใกล้จะสูญพันธุ์

□ สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ที่พบในบริเวณนี้ได้แก่ กบ น้ำเติ้ม ตุ๊กแกป่า จิ้งเหลนบ้าน กิ้งก่าหลังแดง และจิ้งจก

ดังนั้นจึงพบว่าการกระจายตัวของสัตว์ในพื้นที่จะอยู่ในบริเวณพื้นที่หลังการปลูกสร้างอาคาร หรือพื้นที่ที่ยังคงสภาพป่าทั้งในพื้นที่ที่เป็นป่าทดแทน และพื้นที่ป่าเดิม

ปะการัง : เป็นบริเวณที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวอย่างหนึ่ง เนื่องจากมีเรือให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจ บริเวณแหล่งปะการังที่สำคัญ ได้แก่

□ บริเวณหินคันทนา เป็นแนวหินที่อยู่ด้านนอกของหาดทรายแก้ว เป็นก้อนหินขนาดยาวประมาณ 500 เมตร และกว้างประมาณ 200 เมตร ตอนกลางของหินจะโผล่พ้นน้ำในช่วงน้ำลง โดยจะพบปะการังตามแนวชายหินที่ระดับความลึกประมาณ 2-6 เมตร ปะการังที่พบได้แก่ปะการังอ่อน และ ดอกไม้ทะเล ที่ขึ้นอยู่บนซากปะการังที่ตายแล้ว ปะการังชนิดแผ่นเล็ก ๆ และปะการังกิ่ง รวมๆไปถึงปะการังก้อน และยังมีพบสัตว์มีชีวิตที่อาศัยแนวปะการังเป็นที่อยู่ได้แก่ ปลาการ์ตูน ปลาดูม และปลาที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ

□ บริเวณอ่าวกิวโน เป็นบริเวณที่มีปะการังชนิดเขากวางกระจายอยู่ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับบริเวณอ่าวหวายอ่าวกิวโน อ่าวกระรัง เกาะจันทร์ และบริเวณหินขาว เป็นบริเวณที่มีความสมบูรณ์มากกว่าในบริเวณแรกเนื่องจากได้รับผลกระทบจากนักท่องเที่ยว

ตาราง 3.22 การเปรียบเทียบแนวปะการังบริเวณเกาะเสม็ด

บริเวณ	คุณภาพของแนวปะการัง	การถูกทำลาย	สาเหตุหลัก	ศักยภาพในการเป็นต้นน้ำ	ชนิดของการดำน้ำ	แหล่งตกปลา
เกาะเสม็ด	C	B	M+N	C	SK	C
อ่าวลูกโยน	D	B	N	D	SK	*
หินคันทนา	B	C	N	A	SK+SC	C
อ่าวไผ่	C	B	N	B	SC	C
อ่าววงเดือน	D	B	N	B	SK	*
อ่าวเทียน	D	B	N	C	SK	*
อ่าวหวาย	C	B	N	C	SK	*
อ่าวกิวนอก	B	B	N	B	SK	*
หินขาว	C	C	N	C	SK+SC	B
อ่าวกระรัง	C	C	N	A	SK	NF
อ่าวกิวใน	B	C	N	A	SK	NF
อ่าวพร้าว	C	B	M+N	B	SK	*
เกาะจันทร์	C	B	M+N	B	SK	B
หินสันฉลาม	D	A	M	D	SK	A
รวม	C	B	-	B	-	B

หมายเหตุ : A : มาก

SK : Skin diving

B : ปานกลาง

SC : Scuba Diving

C : น้อย

U : ไม่สามารถระบุได้

D : น้อยมาก

NF : ไม่ควรให้มีการตกปลา

M : โดยมนุษย์

* : ไม่มีความเห็น

N : โดยธรรมชาติ

ที่มา : การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวต่อเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง, 2529.

3.3.2.6) ลักษณะทางอุทกศาสตร์

ลักษณะทางอุทกศาสตร์ของจังหวัดระยองนั้นได้อาศัยข้อมูลการทำนายน้ำโดยใช้เครื่องคำนวณระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Computer) เพื่อให้ทราบถึงความสูงของระดับน้ำขึ้น-ลง ตามสถานีของกรมอุทกศาสตร์ โดยที่ในจังหวัดระยองนี้ได้ทำการทำนาย ณ บริเวณปากน้ำระยองในรอบวันตลอดปี 2539 ซึ่งสรุปได้ดังตาราง 3.23 จากตารางพบว่าความแตกต่างของระดับน้ำขึ้น-น้ำลงในบริเวณปากน้ำระยองเฉลี่ย 1.05 เมตรในหน้าน้ำเกิด และ 0.89 เมตรในหน้าน้ำตาย (น้ำเกิดหมายถึงน้ำขึ้นเต็มที่ของเดือนมีนาคมหรือเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นวันที่มีค่าความแตกต่างของน้ำมากที่สุดและน้ำตายคือน้ำขึ้นเต็มที่ของกึ่งปีขานั้นคือขึ้น 8 ค่ำหรือแรม 8 ค่ำ เป็นวันที่เรนจ์ของน้ำมีค่าน้อยที่สุด) ส่วนในบริเวณปากน้ำประแสที่มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1.6 เมตร จะมีค่าความแตกต่างของระดับน้ำในหน้าน้ำเกิด และน้ำตายเท่ากับ 1.78 และ 1.10 เมตรตาม

ลำดับ จะพบว่าระดับน้ำใน 2 แห่งมีความแตกต่างกันเนื่องจากสภาพที่ตั้ง ลักษณะทางกายภาพ และระดับความสูงเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางที่มีความแตกต่างกันนั่นเอง จากลักษณะดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของช่วงความกว้างของหาดในช่วงเวลาน้ำขึ้น-ลงซึ่งมีผลต่อพื้นที่ในบริเวณหาดส่วนหน้าซึ่งเป็นบริเวณที่ก่อให้เกิดกิจกรรม

จากสภาพโดยทั่วไปเกาะเสม็ดเป็นเพียงเกาะเล็ก ๆ ที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากแผ่นดิน ดังนั้นจึงไม่มีสถานีตรวจวัดเพื่อทำนายระดับน้ำอย่างเช่นในเกาะสำคัญ ๆ ที่ตั้งอยู่ห่างจากฝั่งเป็นระยะทางไกล ๆ อาทิเกาะหลักหรือเกาะสมุย ฉะนั้นในการศึกษาถึงลักษณะทางอุทกศาสตร์ของพื้นที่จึงอาศัยการเปรียบเทียบจากสถานีใกล้เคียงซึ่งในที่นี้คือบริเวณปากน้ำระยอง และปากน้ำประแส รวมทั้งอาศัยแผนที่เกาะเสม็ดของกรมอุทกศาสตร์ มาตราส่วน 1:20,000 ในการศึกษาวิเคราะห์ซึ่งในแผนที่นี้ได้แสดงรายการน้ำบริเวณตำบลปากน้ำประแสดังตาราง 3.23 และพบว่าเกาะเสม็ดตั้งอยู่ที่ละติจูดที่ 12 องศา 31 ลิปดา 8 ฟลิปดาถึงละติจูดที่ 12 องศา 34 ลิปดา 55 ฟลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 101 องศา 26 ลิปดา 52 ฟลิปดา ถึงลองจิจูดที่ 101 องศา 28 ลิปดา 20 ฟลิปดาตะวันออก ซึ่งจะอยู่บริเวณตอนกลางของค่าอ้างอิงทั้งสอง แต่ทั้งนี้จำเป็นต้องศึกษาทิศทางของการขึ้นลง เพื่อให้การทำนายเป็นไปอย่างถูกต้องและแม่นยำมากยิ่งขึ้น และจากข้อมูลแสดงลักษณะทางสมุทรศาสตร์ทำให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างระดับน้ำขึ้นสูงสุด และน้ำลงต่ำสุดที่มีผลต่อพื้นที่ชายหาดเนื่องจากความแตกต่างของระดับน้ำนี้มีผลต่อความกว้างของชายหาดที่จะเพิ่มขึ้นในขณะที่ระดับน้ำลงต่ำสุด แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาควบคู่กับลักษณะโครงสร้างชายฝั่งในบริเวณนั้น ๆ ว่ามีความลาดชันเป็นเช่นใดเพราะปัจจัยนี้จะมีผลทำให้เกิดระดับน้ำที่แตกต่างกัน อาทิโครงสร้างชายฝั่งของหาดที่มีค่าความลาดชันสูงจะมีผลให้เกิดความแตกต่างของระดับน้ำขึ้นเต็มที่และน้ำลงต่ำสุดมากกว่าบริเวณที่มีค่าความลาดชันต่ำ รวมทั้งยังส่งผลต่อความกว้างของชายหาดด้วย

ตาราง 3.23 ตำแหน่งที่ตั้ง และระดับน้ำขึ้น-ลง บริเวณปากน้ำระยอง และปากน้ำประแส

ตำบล (ปากน้ำ)	LAT (N)	LONG (E)	ระดับ น้ำทะเล ปานกลาง เหนือ เส้นเกณฑ์	ความสูงนับเป็นเมตรเหนือระดับน้ำลงต่ำสุด			
				ระดับน้ำขึ้น เฉลี่ยหน้า น้ำเกิด	ระดับน้ำขึ้น เฉลี่ยหน้า น้ำตาย	ระดับน้ำลง เฉลี่ยหน้า น้ำเกิด	ระดับน้ำลง เฉลี่ยหน้า น้ำตาย
ระยอง	12°39'30"	101°16'28"	3	1.99	1.88	0.94	0.99
ประแส	12°41'36"	101°42'25"	1.6	2.37	2.10	0.59	1.00

ที่มา : แผนที่แสดงระดับน้ำทะเลของกรมอุทกศาสตร์, กองทัพเรือ

3.3.2.7) ลักษณะโครงสร้างชายฝั่ง

ลักษณะโครงสร้างชายฝั่งของเกาะเสม็ดดังแผนที่ 3.11 พบว่าระดับความลึกโดยรอบเกาะอาจแบ่งได้เป็น 2 เขตใหญ่ ๆ คือด้านทิศตะวันออกมีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่ว

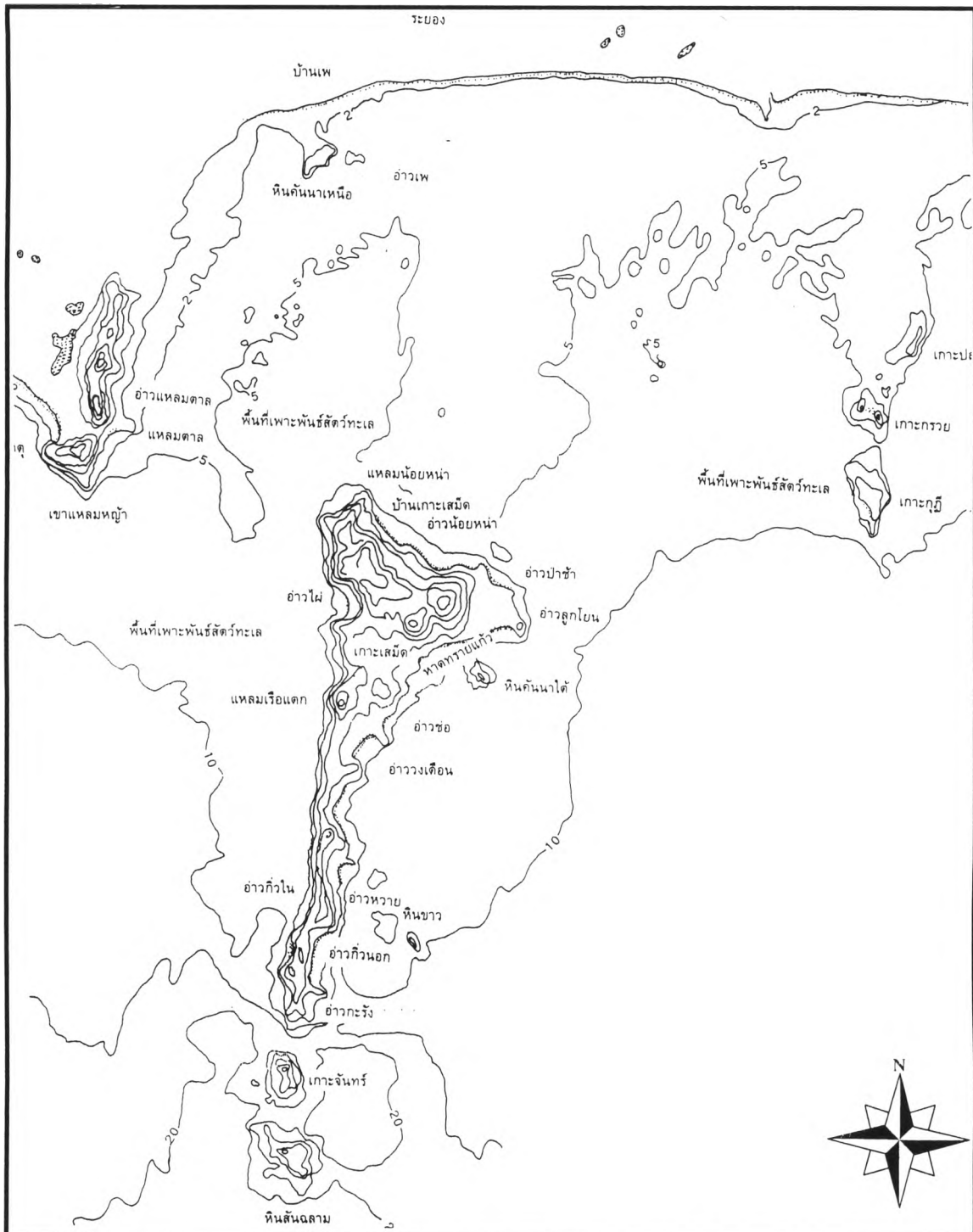
ไปเป็นชายฝั่งสลัดโชดหิน ความลาดชันต่ำกว่าทางทิศตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณหาดทราย แก้วจะมีระดับความลึกประมาณ 4 เมตร ห่างจากฝั่งประมาณ 500 เมตร ส่วนฝั่งตะวันตกระดับความโดยเฉลี่ยความลึกของระดับน้ำทะเลฝั่งตะวันตกประมาณ 6 เมตร มีระยะห่างจากฝั่ง 100 เมตร ยกเว้นในทางตอนเหนือบริเวณอ่าวพร้าวที่มีความลาดชันต่ำกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในฝั่งตะวันตก ขณะเดียวกันที่พื้นที่ทางใต้ติดกับเกาะจันทร์ที่มีระดับความลึกประมาณ 10 เมตร ทั้งนี้เป็นผลจากลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยาของพื้นที่นั่นเอง นอกจากนี้ยังพบว่าบริเวณตอนใต้ของเกาะเป็นบริเวณที่มีคลื่นลมแรงในบางเวลาจึงไม่เหมาะแก่การเดินเรือโดยเฉพาะในช่วงที่มีมรสุมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้โดยง่าย อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวโดยอาศัยเรือเร็วรอบเกาะยังคงได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวที่ต้องการชมทัศนียภาพโดยรอบที่ใช้เวลาไม่นานนัก นอกจากนี้จะได้ชมทัศนียภาพที่หลากหลายแล้วยังได้ชมความงดงามของประการังน้ำตื้นรวมทั้งชมสถานีเพาะพันธุ์สัตว์น้ำในบริเวณตอนเหนือของเกาะด้วย

3.3.3 ลักษณะการใช้ที่ดิน

เกาะเสม็ดเป็นที่ราชพัสดุในความครอบครองของกองทัพเรือตามหนังสือสำคัญสำหรับหลวงเลขที่ 16/2467 ลงวันที่ 11 กันยายน 2467 เพื่อประโยชน์ในทางยุทธศาสตร์และการเดินเรือ ปกป้อง และเพื่อความมั่นคงของประเทศด้านชายฝั่งทะเลตะวันออก มีเนื้อที่ 3,125 ไร่ และได้มีราษฎรจับจองพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพเพาะปลูกและการประมงโดยพืชที่ปลูกได้แก่มันสำปะหลัง ดงหน่อที่ปักจึงเป็นเพียงชั่วคราวไม่มีระบบสาธารณูปโภคใด ๆ แต่เนื่องจากความงดงามทางธรรมชาติส่งผลให้เกิดการพัฒนากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวในที่สุด จนกระทั่งในปี 2524 ได้มีการประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติภายใต้ชื่อ “อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด” และได้มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน ซึ่งหากจะกล่าวถึงลักษณะการใช้ที่ดินบนเกาะเสม็ดอาจแบ่งได้เป็น 3 ช่วงเวลาคือ

1. ก่อนหน้าที่มีการประกาศอุทยาน พ.ศ. 2524

ลักษณะของการใช้ที่ดินก่อนหน้าที่จะมีการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติได้มีราษฎรอาศัยอยู่เดิมประมาณ 105 ครอบครัว และพบว่ามีราษฎรจำนวน 34 ราย ที่ประกอบกิจการด้านให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยการตั้งร้านค้าและที่พักแรมรวมเนื้อที่ 165.34 ไร่ (ดังตาราง 3.24 และแผนที่ 3.12)

แผนที่ 3.11 โครงสร้างชายฝั่งบริเวณโดยรอบเกาะเสม็ดและพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

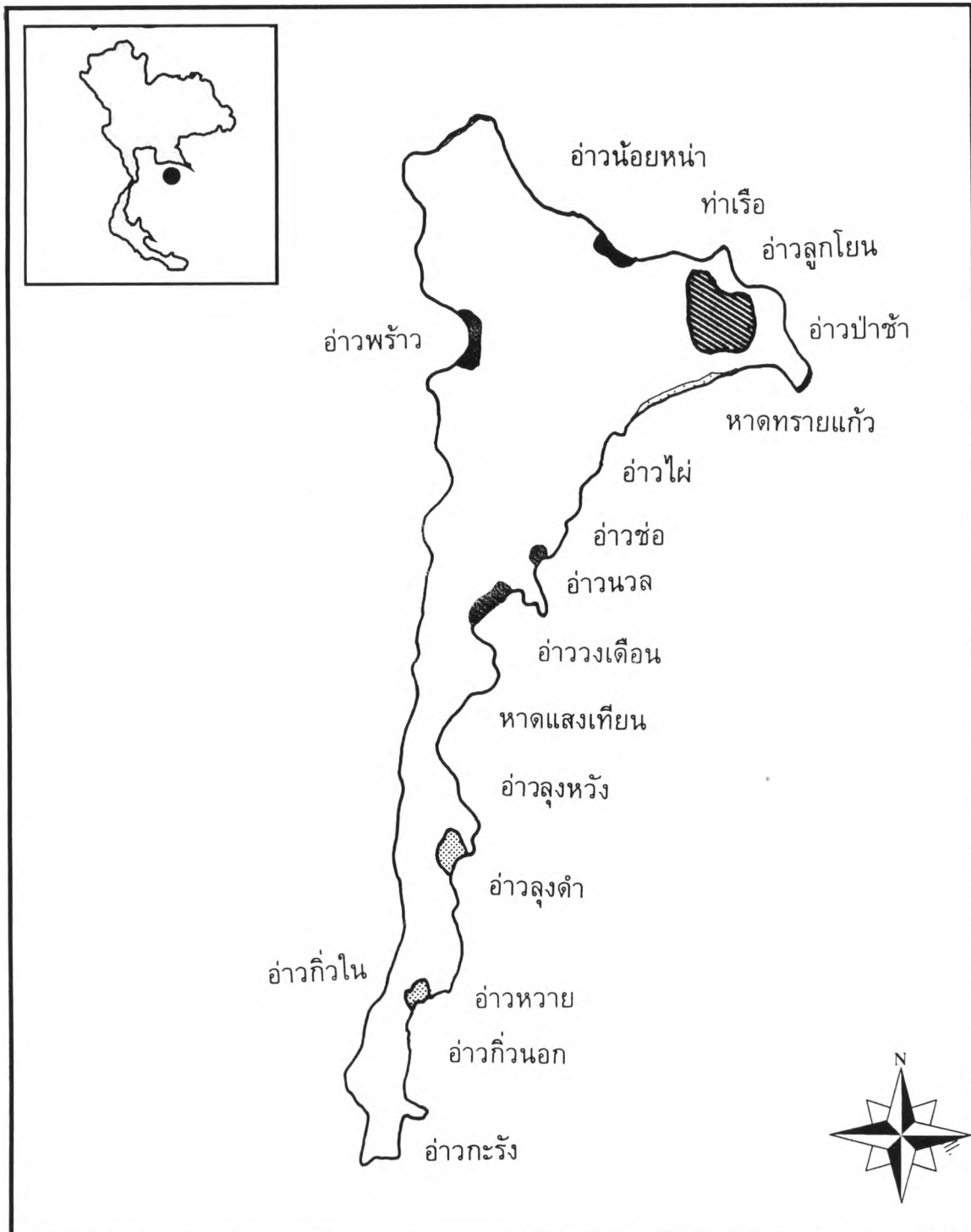
สัญลักษณ์ — เส้นชั้นความสูง ○ น้ำผิวดิน ∴ หาดทราย	มาตรฐาน
	แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 3.24 สิทธิครอบครองบนเกาะเสม็ดก่อนปี พ.ศ. 2524

ลำดับที่	สถานที่ (หาด)	ชื่อเจ้าของ	จำนวน (ไร่)
1.	หาดทรายแก้ว	นายปุ่น บุญธรรม (เสม็ดขาว)	20.00
2.	หาดทรายแก้ว	นางวาสนา สุขกระจ่าง (ร้านนี้)	-
3.	หาดทรายแก้ว	นางอุดมรัตน์ ศรีสอ้าน	-
4.	หาดทรายแก้ว	นายประกอบ มากปรี	-
5.	หาดทรายแก้ว	นางแจ้ว (ร้านรุ่งนภา)	-
6.	หาดทรายแก้ว	นายประจักษ์	-
7.	หาดทรายแก้ว	นายวิศิษฐ มณีหนู (ร้านต๋อย)	0.59
8.	หาดทรายแก้ว	นางหอยพิม พิบูลแพทย์	4.7
9.	หาดทรายแก้ว	นายบังเอิญ พิบูลแพทย์	1.32
10.	หาดทรายแก้ว	นายประเสริฐ สุขกระจ่าง	1.28
11.	หาดทรายแก้ว	นางเต็บ สังข์สุวรรณ	7.26
12.	หาดทรายแก้ว	นายเพลิน ทองมณี	1.79
13.	หาดทรายแก้ว	นายทศพล พุฒชอบ	3.19
14.	อ่าวไผ่	นายหิม แหววับ	1.18
15.	อ่าวไผ่	นางชวลี สัตยพันธุ์	-
16.	อ่าวคลองไผ่	นายเสรีชัย สุภาพพาณิชย์	7.80
17.	อ่าวคลองไผ่	นายสัมฤทธิ์ เกื้อวงศ์	3.21
18.	อ่าวคลองไผ่	นายสำรวย พรม่วงศ์	2.34
19.	อ่าวคลองไผ่	นายซาลี	4.46
20.	หาดทับทิม	นายสมศักดิ์ สุขกระจ่าง	5.18
21.	หาดทับทิม	นายพิชัย งามละเมียด	10.27
22.	อ่าวซ้อ	นายสมหวัง ฟุ้งกุล	5.27
23.	อ่าวซ้อ	นายธานี ภูจิน	4.47
24.	อ่าววงเดือน	นายมนัส ฟุ้งสุจริตกุล	6.61
25.	อ่าววงเดือน	นายสุวิทย์ น้ำใจตรง	3.25
26.	อ่าววงเดือน	นายรูป เจริญผล	7.70
27.	อ่าววงเดือน	นายจำเนียร หมุนักดี	10.32
28.	อ่าววงเดือน	นายพงศธร นาวาพานิช	9.19
29.	อ่าวพร้าว	นายเก้ ตะวันออก	5.34
30.	อ่าวพร้าว	นายวิจิตร กาละลา	4.69
31.	อ่าวพร้าว	นางรัตนา	3.41
32.	อ่าวพร้าว	-	-
33.	อ่าวหวาย	นายคณีย์ ฟุ้งเฟื่อง	12.21
34.	อ่าวหวาย	นายวิชัยกุล	18.31

ที่มา : อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด, 2525 โดยได้รับการยืนยันว่าถูกต้องจากหัวหน้าอุทยานแห่งชาติในสมัยนั้น คือ นายเพิ่มบุญ จูทะเดมีย์

แผนที่ 3.12 การใช้ที่ดินบนเกาะเสม็ดก่อนปี 2524

<p>สัญลักษณ์</p> <p> ชุมชน สวนป่า พื้นที่ป่า ชายหาด ที่พักแรม หินโผล่ </p>			<p>มาตราส่วน</p> <p>0 1.5 กม.</p>
<p>แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง</p>			

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. หลังจากมีการประกาศเป็นเขตอุทยาน พ.ศ. 2524

ลักษณะการใช้ที่ดินของเกาะเสม็ดภายหลังการประกาศอุทยานแห่งชาติได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ได้แก่ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ และพื้นที่บริเวณด้านทิศเหนือของเกาะที่ได้กันออกจากเขตอุทยานแห่งชาติ โดยการใช้พื้นที่ทั้งสองส่วนนั้นมีความแตกต่างกันดังนี้

- พื้นที่บริเวณด้านทิศเหนือของเกาะที่ได้ถูกกันออกจากพื้นที่อุทยานตามประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ หน้า 6-8 เล่มที่ 89 ตอนที่ 162 ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2524 เนื่องจากเป็นพื้นที่ซึ่งราษฎรอาศัยอยู่ทำกินมาแต่เดิม

- พื้นที่อุทยานแห่งชาติ คือพื้นที่ส่วนที่เหลือจากการกันออก โดยนับตั้งแต่บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานเป็นต้นไป แต่เมื่อมีการประกาศเป็นอุทยานแล้วต้องประสบกับปัญหาข้อขัดแย้งซึ่งได้มีการดำเนินการเพื่อลดข้อพิพาทโดยเมื่อ 28 ธันวาคม 2529 คณะกรรมการกรรมการวิสามัญสภาผู้แทนราษฎร โดยนายภิญญา ช่วยปลอดเป็นประธาน ทำการศึกษาปัญหาวิธีดำเนินการออกหนังสือกรรมสิทธิ์ในที่ทำกิน หนังสือครอบครองให้แก่ราษฎร ฉะนั้นจึงก่อให้เกิดปัญหาเรื่อยมาจนกระทั่งในปี 2529 ได้มีการออกหนังสือกรรมสิทธิ์ในที่ทำกิน หนังสือสิทธิครอบครองให้ราษฎรที่ตั้งบ้านเรือน และทำมาหากินในเขตป่าสงวน ทั้งนี้ได้กำหนดข้อตกลงกับราษฎรรวม 8 ข้อได้แก่

1. กรมป่าไม้อนุญาตให้สร้างบังกาโล่โดยสร้างในจำนวน 5 หลังต่อพื้นที่ 1 ไร่
2. แบบแปลนที่ใช้ก่อสร้างบังกาโล่ให้สร้างตามแบบแปลนที่กำหนดให้เลือกจำนวน 30 แบบแปลน หากผู้ประกอบการรายใดต้องการที่จะออกแบบแปลนเองให้ส่งแบบแปลนให้กรมป่าไม้ตรวจสอบก่อน
3. การกำหนดวัสดุในการก่อสร้างให้ก่อสร้างเป็นอาคารชั้นเดียวโดยใช้ไม้เป็นหลักหากจะก่อสร้างเป็นอาคารคอนกรีตให้จัดทำให้ดูคล้ายกับไม้มากที่สุด
4. การก่อสร้างบังกาโล่ให้กำหนดจุดก่อสร้างตามผังที่กรมป่าไม้กำหนด และให้การก่อสร้างห่างจากแนวชายหาดส่วนที่เป็นของแข็งประมาณ 15-30 เมตร สำหรับรายที่ไม่มีพื้นที่เหลือให้พิจารณาเป็นกรณีพิเศษ
5. การผนวกแนวเขตพื้นที่ของราษฎรจำนวน 34 ราย อุทยานแห่งชาติจะเป็นผู้ดำเนินการให้
6. สำหรับผู้ที่อ้างว่าตกสำรวจจากการสำรวจผู้ประกอบการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ดเมื่อปี 2525 นั้น ให้ทำหนังสือร้องเรียนไปยังกรมป่าไม้ โดยกรมป่าไม้จะรับพิจารณาปัญหาให้และจะใช้ภาพถ่ายทางอากาศเป็นเครื่องตัดสิน
7. การกันแนวเขตสำหรับราษฎรจำนวน 105 ครอบครัวที่อาศัยอยู่ทางด้านทิศเหนือของเกาะเสม็ด อุทยานฯ ได้กันแนวเขตให้เรียบร้อยแล้ว
8. คณะกรรมการจะได้เชิญผู้แทนกองทัพเรือ กระทรวงกลาโหม และผู้เกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณาปัญหาว่ากองทัพเรือจะยกเกาะเสม็ดให้ประชาชนหรือไม่ แต่ปัจจุบันกองทัพเรือได้มอบหมายให้กรมป่าไม้ดูแลแทน

3. สถานการณ์ในปัจจุบัน

ในปี 2529 ภาควิชาอนุรักษ์ มหาวิทยาลัยเกษตรได้มีการศึกษาถึงการไ้ที่ดินของเกาะเสม็ด ซึ่งแบ่งการไ้ที่ดินตามกิจกรรมต่าง ๆ (แผนที่ 3.13) ดังต่อไปนี้

1. ชุมชนและสถานที่ราชการ มีพื้นที่ประมาณ 284 ไร่ หรือร้อยละ 6.31 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยส่วนใหญ่จะอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะหรือบริเวณแหลมใหญ่ ซึ่งเป็นที่ตั้งบ้านเรือน และสถานที่ราชการที่สำคัญ อาทิ โรงเรียน วัด แหล่งน้ำ และท่าเรือเป็นต้น

2. สวนมะพร้าว และที่พักแรม มีเนื้อที่ประมาณ 560 ไร่ หรือร้อยละ 12.45 ของพื้นที่ทั้งหมด สภาพการไ้เริ่มมีการไ้พื้นที่เพื่อการเกษตร และก่อสร้างที่พักแรม และบังกालเพื่อให้นักท่องเที่ยว

3. ไร่ร้าง มีเนื้อที่ประมาณ 1,248 ไร่ หรือร้อยละ 28.52 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่ต่อเนื่องกับสวนมะพร้าวที่มีการบุกกรุกเพื่อปลูกมันสำปะหลัง แต่ภายหลังถูกทิ้งร้างเหลือแต่ต้นตอให้เห็นอยู่ ขณะที่บางแห่งเริ่มมีหญ้าปกคลุม

4. ป่าเสื่อมโทรม มีเนื้อที่ประมาณ 2,202 ไร่ หรือร้อยละ 48.94 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าเดิมที่มีการกลายสภาพเปลี่ยนไปเป็นป่ารุ่นที่สอง ส่วนใหญ่อยู่ทางฝั่งตะวันออกของเกาะที่มีความลาดชันโดยจะพบเห็นไม้ขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไป

5. หินโผล่ เนื้อที่ประมาณ 96 ไร่หรือร้อยละ 2.14 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นบริเวณที่อยู่ริมหาดโดยรอบเกาะ

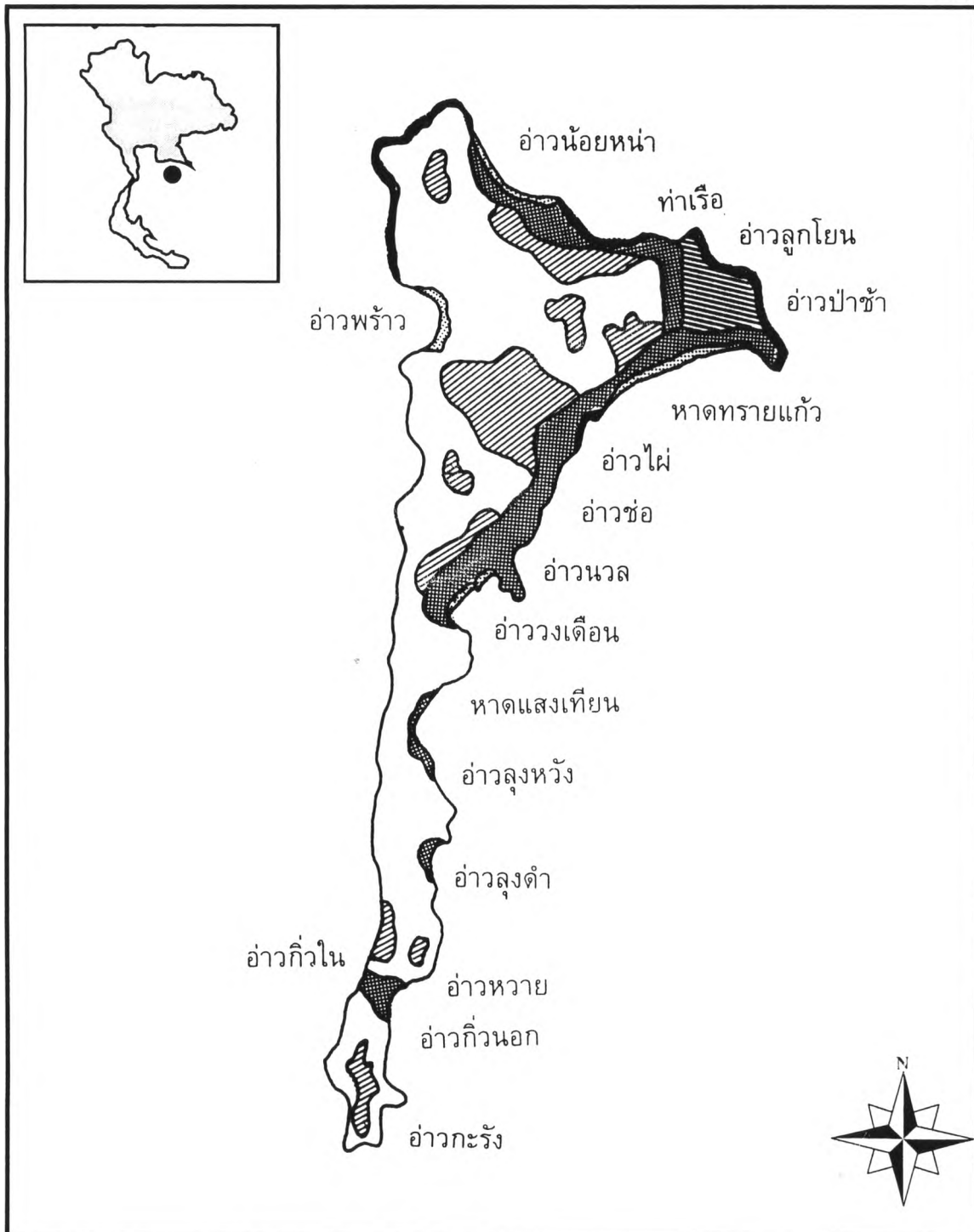
6. ชายหาด เนื้อที่ 74 ไร่ หรือร้อยละ 1.64 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นบริเวณที่มีการใช้ที่ดินอย่างเข้มข้นเพื่อไ้เป็นที่พักผ่อนที่สำคัญของเกาะ

3.3.4 การบริหารราชการและการปกครอง

ในส่วนของการปกครองของเกาะเสม็ดจะขึ้นอยู่กับ 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ในส่วนของการบริหารส่วนกลาง และการบริหารส่วนท้องถิ่น นั่นคือพื้นที่ของเกาะเสม็ดแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมู่เกาะเสม็ด และพื้นที่ทางตอนเหนือของเกาะที่ครอบครองโดยประชาชนโดยในส่วนของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมู่เกาะเสม็ด หรือบริเวณเกาะเสม็ดอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของการบริหารราชการส่วนกลางคือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่วนพื้นที่ที่ครอบครองโดยประชาชนที่อยู่ในส่วนของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นโดยอยู่ในท้องที่หมู่ 4 ตำบลบ้านเพ อำเภอมือเมือง จังหวัดระยอง

3.3.5 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่าเกาะเสม็ดเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า และ หมู่เกาะเสม็ด และได้มีการกันพื้นที่ตอนเหนือให้เป็นที่อยู่อาศัยของราษฎร โดยแต่เดิมราษฎรบนเกาะประกอบอาชีพประมง และเพาะปลูกก่อนที่จะมีการประกาศเป็นอุทยาน แต่ภายหลังเมื่อเกาะ

แผนที่ 3.13 การใช้ที่ดินบนเกาะเสม็ด ปี 2529

สัญลักษณ์

- ชุมชน
- สวน
- ไร่ร้าง
- ป่า
- ชายหาด
- หินโผล่

มาตราส่วน

แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ
ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสม็ดถูกพัฒนาให้กลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากเดิมมาเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการบริการอาทิ ร้านค้า บังกาโล และให้เช่าเรือ ฉะนั้นสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของพื้นที่จึงเปลี่ยนไป ทำให้รายรับส่วนใหญ่เป็นรายรับที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเก็บค่าธรรมเนียมผ่านเข้า-ออกรวมถึงรายรับที่ได้รับจากผู้ประกอบการ ซึ่งอัตราค่าธรรมเนียมผ่านอุทยานนี้จะเรียกเก็บจากนักท่องเที่ยวในอัตรา 10 บาทสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย และ 5 เท่าหรือ 50 บาทสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และจากสถิติรายรับของผู้มาเยือนเกาะเสม็ดนับตั้งแต่ปี 2529-2538 จะมีค่าสัมพันธ์กับปริมาณนักท่องเที่ยวดังจะเห็นได้จากตาราง 3.28 พบว่าสามารถแบ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจของเกาะเสม็ดได้เป็น 4 ช่วงคือ (แผนภูมิ 3.18 และตาราง 3.25)

□ ช่วงปี 2529-2532 ในช่วงนี้จะเห็นได้ว่ารายรับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ 6.33

□ ช่วงปี 2533 รายรับจะตกลงเป็นผลมาจากการปิดเกาะเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกของผู้ประกอบการบนเกาะเสม็ดซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวมีผลทำให้นักท่องเที่ยวลดลงบ้างแต่ไม่มากนัก ทั้งนี้เนื่องจากการปิดเกาะในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ

□ ช่วงปี 2533-2535 เป็นช่วงที่รายรับเพิ่มขึ้นแต่มีอัตราเพิ่มขึ้นน้อยกว่าในช่วง 4 ปีแรก โดยอัตราการเพิ่มเฉลี่ย 0.35 ทั้งนี้เพราะเป็นช่วงที่มีการดำเนินคดีกับผู้บุกรุก

□ ช่วงปี 2536-ปัจจุบัน พบว่าจำนวนผู้มาเยือนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องมาจากข่าวเรื่องการปิดเกาะเริ่มเงียบลง ดังนั้นปริมาณรายรับจึงเพิ่มขึ้นเป็น 5,538,560 บาทหรือเพิ่มขึ้นจากปี 2535 คิดเป็นร้อยละ 2.39 ในช่วงระยะเวลาเพียง 1 ปี ขณะที่จำนวนผู้มาเยือนได้เพิ่มจำนวนขึ้นจากเดิมเช่นกัน

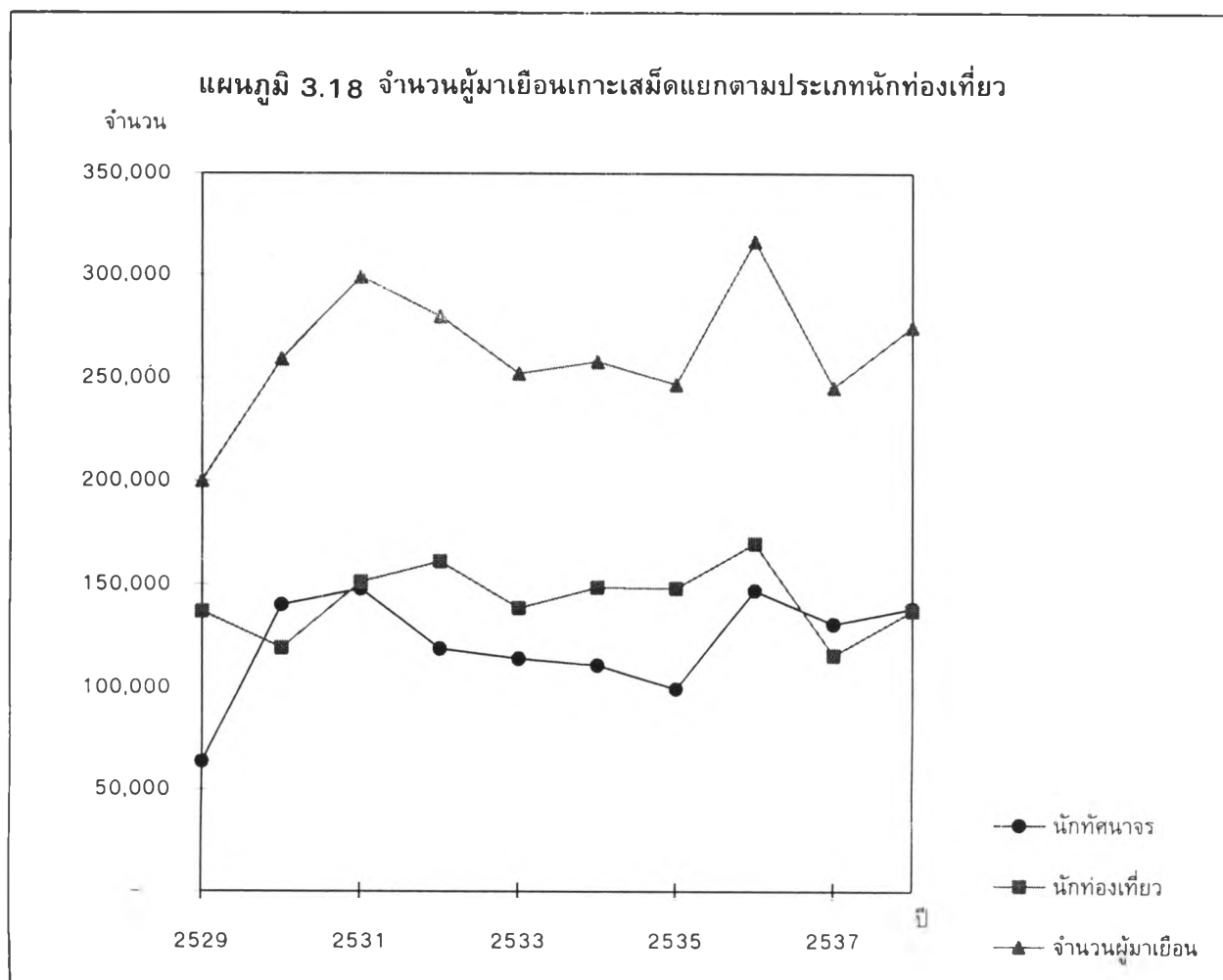
3.3.6 โครงสร้างประชากร

เกาะเสม็ดตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเพที่มีประชากรรวม(ตามทะเบียนราษฎรปี 2540) รวมทั้งสิ้น 569 คน หรือ 134 ครัวเรือน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่บริเวณตอนเหนือของเกาะ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ถูกกั้นออกเมื่อครั้งมีการประกาศเป็นอุทยาน และจากข้อจำกัดดังกล่าวนี้เองทำให้จำนวนประชากรในพื้นที่นี้มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักนับตั้งแต่ปี 2524 โดยอัตราเพิ่มประชากรของพื้นที่นี้ตั้งแต่ปี 2524 - ปัจจุบันเท่ากับร้อยละ 14.71 ซึ่งจัดอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำมาก เมื่อเทียบกับประชากรรวมของตำบลเพ ปี 2538 ที่มีจำนวน 14,659 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.38 ของประชากรในตำบลเพ ถึงแม้ว่าจำนวนประชากรดังกล่าวจะมีไม่มากนักแต่จากสภาพความเป็นจริงจะพบว่าประชากรในพื้นที่นี้ยังมีอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นประชากรแฝง ได้แก่กลุ่มนายทุนผู้ประกอบการที่พักและผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่บุกรุกพื้นที่ของอุทยานมาไม่น้อยกว่า 5-10 ปี ซึ่งประชากรกลุ่มนี้จัดว่ามีจำนวนมากกว่าประชากรจริงในพื้นที่ แต่เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตอุทยานแห่งชาติจึงไม่สามารถออกเอกสารสิทธิการครอบครองเพื่อเป็นหลักฐานได้ ดังนั้นประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มคนผู้บุกรุกพื้นที่ที่ยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการในชั้นศาล

ตาราง 3.25 จำนวนผู้มาเยือน และรายรับของเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง ระหว่างปี 2529-2538

พ.ศ.	ประเภทของผู้มาเยือน		จำนวนผู้มาเยือน	รายรับจากนักท่องเที่ยว
	นักทัศนาจร	นักท่องเที่ยว		
2529	63,342	136,781	200,123	184,230
2530	140,030	119,111	259,141	1,147,191
2531	147,789	151,189	298,978	1,290,850
2532	118,586	161,115	279,701	1,351,221
2533	113,818	138,380	252,198	1,207,385
2534	110,604	148,315	258,919	1,252,764
2535	98,987	147,986	246,973	1,631,363
2536	146,776	169,738	316,514	5,538,560
2537	130,319	115,261	245,580	3,944,625
2538	138,000	136,772	274,772	5,878,755

ที่มา : อุทยานเขาแหลมหญ้า - หมู่เกาะเสม็ด, กรมป่าไม้

3.3.7 โครงสร้างพื้นฐาน

3.3.7.1) การคมนาคม

จากสถานีขนส่งเอกมัยกรุงเทพฯ ใช้รถโดยสารกรุงเทพฯ-บ้านเพ แล้วต่อเรือโดยสารจากตลาดบ้านเพไปเกาะเสม็ด ใช้เวลานั่งเรือ 30 นาที (แผนที่ 3.14) โดยมีท่าเรือใช้ข้ามไปเกาะเสม็ดหลายแห่ง อาทิ ท่าฉลวยซึ่งเป็นที่ตั้งท่าเรือที่อยู่ใกล้กับสถานีขนส่งมากที่สุด โดยให้บริการทั้งเรือโดยสารและเรือให้เช่า โดยอัตราค่าบริการสำหรับเรือโดยสารคนละ 30 บาทต่อเที่ยว ส่วนเรือให้เช่านั้นจะขึ้นอยู่กับการตกลงระหว่างผู้เช่า และผู้ให้เช่าและระยะทางทั้งนี้การให้บริการดังกล่าวจะมีให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง

การสัญจรบนเกาะเสม็ด จะอาศัยถนนคอนกรีตเสริมเหล็กในช่วงระหว่างท่าเรือถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติราว 800 เมตร ส่วนการสัญจรภายในอุทยานจะอาศัยถนนซึ่งสร้างโดยใช้ดินถมให้สูงเป็นทางเดินเท้ายาว 3 กิโลเมตร สำหรับไปยังหาดต่าง ๆ (แผนที่ 3.15) ทางหลักเริ่มจากบริเวณหน้าที่ทำการอุทยานแห่งชาติไปจนถึงสิ้นสุดที่อ่าวกระวังรวมระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 2.5 กิโลเมตร ซึ่งจะมีรถสองแถววิ่งให้บริการนักท่องเที่ยวบนเกาะโดยคิดอัตราค่าบริการแตกต่างกันไปตามระยะทางดังตาราง 3.26

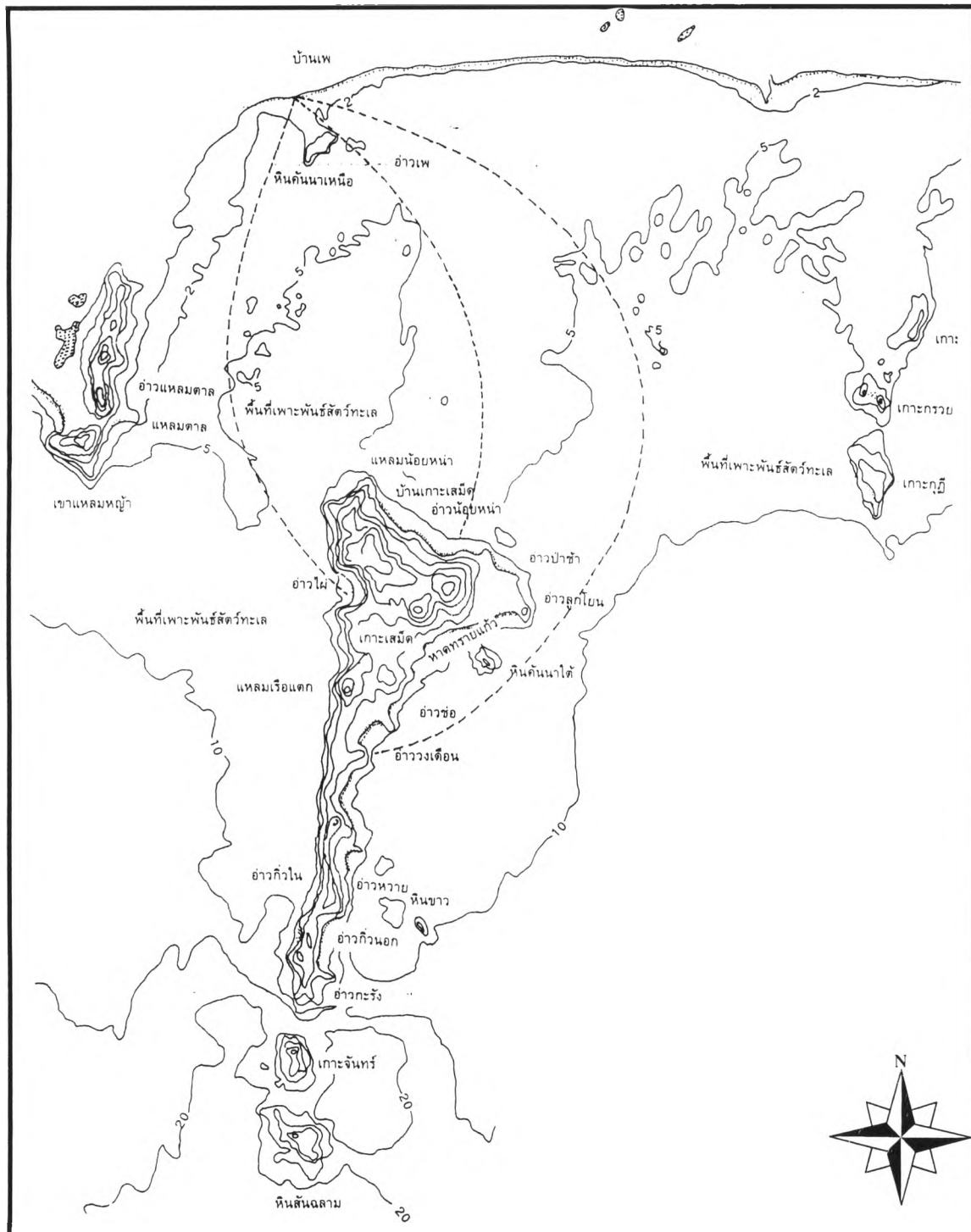
ตาราง 3.26 อัตราค่าบริการรถโดยสารบนเกาะเสม็ด

จุดหมายปลายทาง	อัตราค่าบริการต่อคน (บาท)	อัตราเช่าเหมา (บาท)
หาดทรายแก้ว	10	100
อ่าวไผ่, พุทรา, ทับทิม	20	200
อ่าวพร้าว	30	200
อ่าววงเดือน	30	300
อ่าวเทียน	40	300
อ่าวหวาย	40	400
อ่าวกิว	50	500

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3.7.2) ไฟฟ้า

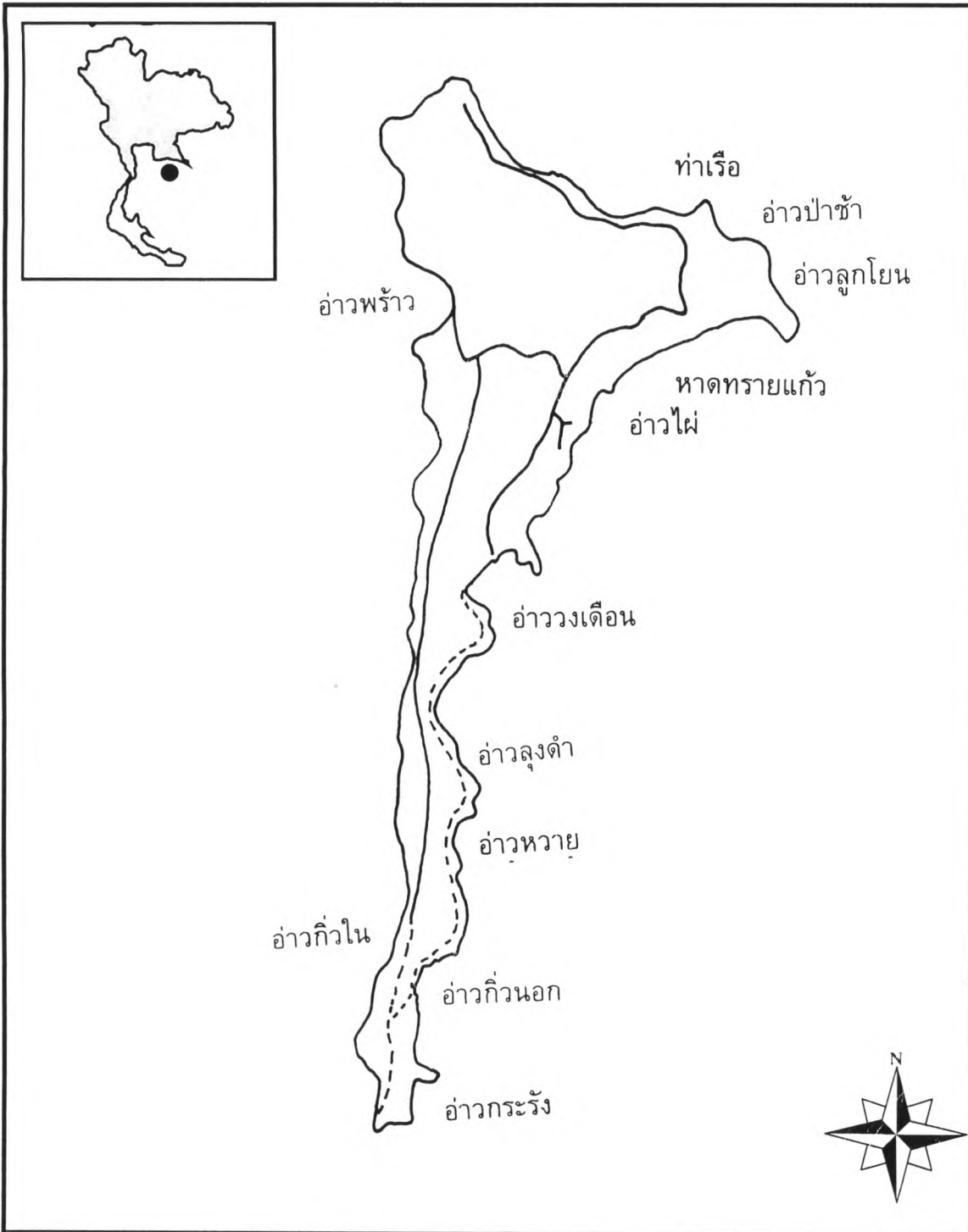
เกาะเสม็ดเป็นเกาะที่อยู่ภายใต้การดูแลของกองทัพเรือก่อนที่จะมีการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติและอยู่ภายใต้การดูแลของกรมป่าไม้ ยกเว้นบริเวณตอนเหนือของเกาะที่ถูกกั้นออกจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติเมื่อครั้งประกาศเป็นอุทยาน เพื่อใช้เป็นที่อาศัยของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพประมงทำให้แต่เดิมความต้องการใช้ไฟฟ้ายังมีไม่มากนักอีกทั้งมีสภาพเป็นเกาะการพัฒนาจึงเป็นไปอย่างช้า ๆ แต่ในภายหลังเมื่อเกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นในพื้นที่จึงทำให้ความต้องการใช้ไฟเพิ่มสูงขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามายังพื้นที่นี้ ดังนั้นนักลงทุนจึงจำเป็นต้องจัด

แผนที่ 3.14 การเข้าถึงเกาะเสม็ด

สัญลักษณ์ ..... เส้นทางเดินเรือ	มาตราส่วน
	แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3.15 เส้นทางคมนาคมภายในเกาะเสม็ด

<p>สัญลักษณ์</p> <p>— ถนน ..... ทางเท้า</p>	<p>มาตราส่วน</p> <p>0 1.5 กม.</p>
<p>แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง</p>	
<p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	

หาเครื่องปั่นไฟขนาด 220 โวลท์ เพื่อใช้ในกิจการของตน เพราะบนเกาะเสม็ดยังไม่มีมีการเชื่อมโยงสายไฟระหว่างแผ่นดินกับตัวเกาะจึงเป็นหน้าที่ของเอกชนที่เป็นเจ้าของที่พักที่ต้องจัดเตรียมบริการให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้เพียงพอแก่ความต้องการ ในขณะที่เดียวกันได้ขอความช่วยเหลือจากทางจังหวัดเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยในปัจจุบันได้มีแผนงานโครงการให้บริการไฟฟ้าแก่พื้นที่ดังกล่าวโดยเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2537 ทางจังหวัดได้รับหนังสือเลขที่ มท 5322.1/ 15219 จาก การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเรื่องขอโครงการให้บริการดังกล่าว ซึ่งแผนงานโครงการรวมถึงแผนที่แสดงการให้บริการไฟฟ้าจะอยู่ในภาคผนวก

3.3.7.3) ประปา

การประปาบนเกาะเสม็ดพบว่า สภาพทั่วไปของพื้นที่เป็นเกาะ ดังนั้นจึงทำให้การพัฒนาระบบการประปายังเข้าไม่ถึง การอุปโภคและบริโภคของคนในพื้นที่ยังคงต้องอาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งเกาะเสม็ดไม่มีแม่น้ำลำคลอง และจากสภาพภูมิประเทศของพื้นที่เป็นภูเขาและป่าไม้เบญจพรรณถึงเกือบร้อยละ 80 จึงต้องอาศัยสระอโนดาต ที่มีเนื้อที่ประมาณ 4.5 ไร่ ซึ่งปัจจุบันมีสภาพตื้นเขินและแห้งขอดเกือบตลอดทั้งปี ดังนั้นน้ำฝนซึ่งจัดว่าเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญเพียงแหล่งเดียวบนเกาะที่ใช้ในการอุปโภคและบริโภคนอกจากนั้นอาศัยการขนส่งน้ำจากแผ่นดิน (บ้านเพ) ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นการค้าสำหรับเรือประมงที่ดัดแปลงเพื่อบรรทุกน้ำและอาหารที่จำเป็นไว้บริการแก่ผู้ประกอบการโดยคิดอัตราค่าบริการ 4,000-4,500 บาทต่อการขนส่ง 1 เที่ยว ขณะเดียวกันทางจังหวัดระยองได้มีโครงการพัฒนาเกาะเสม็ดด้านการประปาและทำเขื่อนกั้นน้ำ โดยให้กรมชลประทานเป็นผู้รับผิดชอบ

3.3.7.4) การสื่อสาร

การติดต่อสื่อสารบนเกาะเสม็ดจะกระทำได้ 2 ทางคือ ไปรษณีย์และโทรศัพท์ ซึ่งจะพบว่าบนเกาะเสม็ดมีตู้โทรศัพท์สาธารณะให้บริการ 2 ตู้ตั้งอยู่บริเวณท่าเรือ และทางตอนเหนือของที่ทำกรอุทยานแห่งชาติ นอกเหนือจากนั้นเป็นการให้บริการในระบบเซลลูลาร์ทั้ง 900 และ 800 โดยการให้บริการจะอยู่ในส่วนของร้านค้าหรือที่พักแรมริมหาดตลอดแนวชายหาดด้านตะวันออก ส่วนที่ทำกรไปรษณีย์มีอยู่ 1 แห่งบริเวณตอนเหนือของอ่าวไผ่ต่อเนื่องกับหาดทรายแก้ว ซึ่งอยู่ในพื้นที่ของ “ร้านนาค” เป็นที่ทำกรไปรษณีย์ย่อยเพียงแห่งเดียวบนเกาะเสม็ด ขณะเดียวกันทางจังหวัดได้มีโครงการสร้างชุมสายโมบายบนเกาะเสม็ดซึ่งเมื่อสร้างแล้วเสร็จจะก่อให้เกิดความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสาร

3.3.8 สถานการณ์การท่องเที่ยว

3.3.8.1) ที่พักอาศัย

การพักแรมบนเกาะเสม็ด มีบังกาโลที่พักและร้านอาหารเปิดให้บริการอยู่ทั่วไปตามชายหาดต่าง ๆ นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อที่พักได้ที่สำนักงานจองที่พักที่ทำเรือหรือติดต่อที่พักบนเกาะโดยตรงโดยอัตราค่าบริการอยู่ระหว่าง 50 - 3,500 บาท (ดังตาราง 3.27) ขึ้นอยู่กับสิ่งอำนวยความสะดวกและขนาดของห้อง ซึ่งพบว่าการกระจุกตัวของสถานที่พักแรมจะอยู่ด้านตะวันออกมากกว่าทางตะวันตก ทั้งนี้เป็นผลมาจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนสภาพของที่พักแรมส่วนใหญ่จะเป็นอาคารเดี่ยว ๆ เรียงตัวขนานกับชายฝั่ง ซึ่งข้อดีของพื้นที่นี้คือไม่มีอาคารสูง ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการที่บุกรุกอุทยานแห่งชาติและอยู่ในระหว่างผ่อนผันในการดำเนินคดี ดังนั้นทำให้ผู้ประกอบการกระทำได้แต่เพียงดูแลรักษาสภาพทั่วไปเท่านั้นไม่อาจที่จะต่อเติมได้ ซึ่งตัวอย่างอัตราค่าบริการที่พักแรมบนเกาะแบ่งตามสถานที่(ดังแผนที่ 3.16) ดังนี้

ตาราง 3.27 จำนวน ลักษณะ และสถานที่พักแรมบนเกาะเสม็ด

ลำดับที่	สถานที่พักแรม	จำนวนห้องพัก (ห้อง)	ลักษณะของที่พัก	ราคา (บาท/คืน)
1	อ่าวพร้าว เอส เค ฮัท	24	เตียงเดี่ยว/ บังกาโล	100-200
2	โดม	22	บังกาโล	100-500
3	อ่าวพร้าวรีสอร์ต	24	บังกาโล	1,500-4,500
4	อ่าวน้อยหน้า เสม็ดฮัท	21	กระท่อม	150-200
5	เสม็ดคิลิฟ	13	บังกาโล	1,500-2,500
6	เสม็ดอินน์	7	บังกาโล	150
7	เสม็ดรีสอร์ต	13	กระท่อม/ เตียงคู่	150-300
8	อ่าวกลาง ประกายแก้ว	14	บังกาโล	100-300
9	อ่าวลูกโยน ไพน์แอปเปิล	23	บังกาโล	400-500
10	บานาน่า บีช	20	บังกาโล	250-500
11	หาดทรายแก้ว ซีพีเกสท์ เฮ้าส์	6	เตียงเดี่ยว/ เตียงคู่	150-300
12	ต้อยบังกาโล	4	บังกาโล	400
13	โคโคหน้บังกาโล	30	บังกาโล	150-500
14	โดมอนบีชแอนด์ซีวิว	90	บังกาโล	150-500
15	ไวท์แซนด์บังกาโล	50	บังกาโล	200-300

ตาราง 3.27 จำนวน ลักษณะ และสถานที่พักแรมบนเกาะเสม็ด

ลำดับที่	สถานที่พักแรม	จำนวนห้องพัก (ห้อง)	ลักษณะของที่พัก	ราคา (บาท/คืน)
16	สินสมุทร	8	บังกาโล	100-200
17	เสม็ดขาว	45	บังกาโล	150-300
18	แหลมใหญ่รีสอร์ท	43	บังกาโล	200-350
19	ทรายแก้ววิลล่า	80	บังกาโล	600-4,000
20	พลอยทะเล	20	บังกาโล	300-700
21	อ่าวไผ่ นาคะบังกาโล	21	บังกาโล	60-100
22	อ็อคติเดิลเฮลธ์	30	บังกาโล	130-200
23	ทรายเงิน	30	บังกาโล	100-300
24	เสม็ดวิลล่า	28	บังกาโล	400-450
25	อ่าวไผ่ฮัท	60	บังกาโล	200-1,500
26	กมลวิลล่า	6	บังกาโล	100-300
27	เจ็บบ	28	บังกาโล	200-350
28	ซีบรีช	50	บังกาโล	80-200
29	อ่าวพุทรา อ่าวพุทรา	20	เตียงคู่	150-500
30	อ่าวทับทิม ทับทิม	73	บังกาโล	100-1,500
31	อ่าวนวล อ่าวนวล	9	กระท่อม	150-250
32	อ่าวลูหวัง ทานตะวัน (ลูหวัง)	6	กระท่อม/ เตียงคู่	80-500
33	อ่าวช่อ วันเดอร์แลนด์	65	บังกาโล	50-800
34	ธารตะวัน	16	บังกาโล	150-200
35	อ่าววงเดือน มาลิบูการ์เดนรีสอร์ท	50	เตียงคู่/ บังกาโล	400-1,000
36	ซีฮอर्स	30	เตียงคู่	400-500
37	วงเดือนรีสอร์ท	54	บังกาโล (VIP)	600-1,200
38	วงเดือนวิลล่า	54	บังกาโล (VIP)	600-2,500
39	อ่าวเทียน หาดแสงเทียน	40	บังกาโล	150-500
40	อ่าวลูงดำ ลูงดำ	30	กระท่อม/ เตียงคู่	100-200
41	อ่าวห้วย เสม็ดวิลล์	40	เตียงคู่	500-3,500

ตาราง 3.27 จำนวน ลักษณะ และสถานที่พักแรมบนเกาะเสม็ด (ต่อ)

ลำดับที่	สถานที่พักแรม	จำนวนห้องพัก (ห้อง)	ลักษณะของที่พัก	ราคา (บาท/คืน)
42	อ่าวกิวนอก อ่าวกิวนอก	150	กระท่อม/ เตี้ยงคู่	400-3,00
43	อ่าวประการัง อ่าวประการัง	12	บังกาโล	150-300

ที่มา : อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

3.3.8.2) ตลาดการท่องเที่ยว

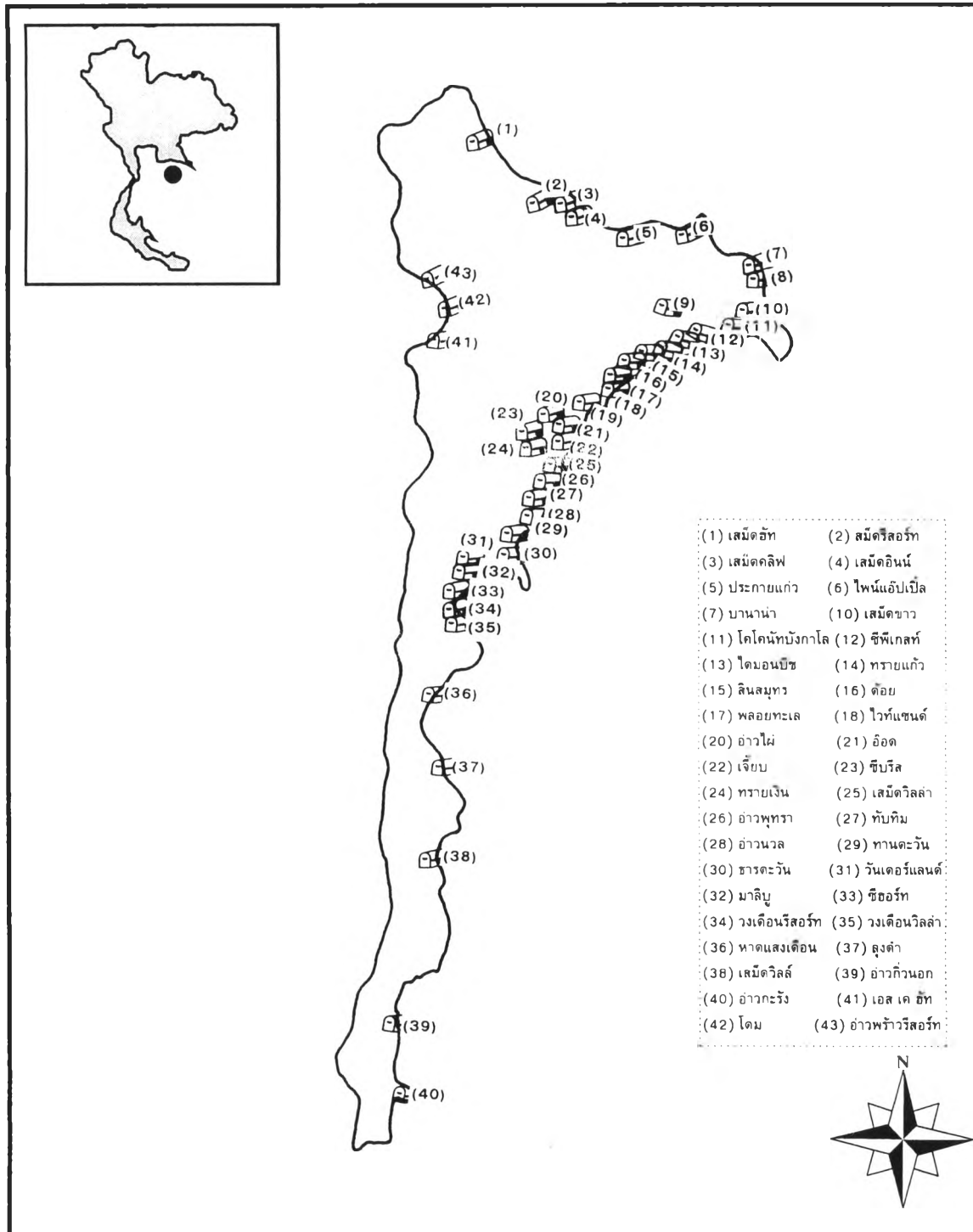
ส่วนแบ่งตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัดระยองมีผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวของเกาะเสม็ดจากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้าและหมู่เกาะเสม็ด นับตั้งแต่ปี 2529-2538 พบว่าผู้มาเยือนเกาะเสม็ดในแต่ละปีมีจำนวน 1 ใน 6 ของจำนวนผู้มาเยือนจังหวัดระยองโดยมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้มาเยือนจัดเป็นนักท่องเที่ยว (ดังตาราง 3.28) ดังจะเห็นได้ว่าเกาะเสม็ดได้รับความนิยมมาพักค้างแรมมากกว่าการเดินทางแบบเข้าไป-เย็นกลับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพธรรมชาติที่งดงาม ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์รวมทั้งรูปแบบการท่องเที่ยวที่ส่งผลให้เกิดการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมาในพื้นที่มากกว่านักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม จากแผนภูมิ 3.16 แสดงให้เห็นว่าความต้องการเดินทางของนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วง 4 ปีหลัง ในขณะที่ปริมาณนักท่องเที่ยวยังคงผันไปไม่คงที่ส่งผลให้เกิดการผันแปรของจำนวนผู้มาเยือน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลกระทบที่เกิดจากการจำกัดการขยายตัวของบริการด้านที่พัก รวมทั้งสาเหตุอันเนื่องมาจากข้อห้ามไม่ให้มีการพักแรมบนเกาะเสม็ดโดย พลตำรวจโทประทีป สันติประภพ นับตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา

ตาราง 3.28 ส่วนแบ่งตลาดของผู้มาเยือนเกาะเสม็ดและผู้มาเยือนจังหวัดระยอง

ปี	ระยอง			เกาะเสม็ด			ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)
	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	รวม	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	รวม	
2533	1,226,981	57,201	1,284,182	209,773	42,425	252,198	19.64
2534	1,237,998	74,460	1,312,548	222,010	36,909	258,919	19.73
2535	1,281,944	130,531	1,412,475	203,677	43,296	246,973	17.49
2536	1,356,297	138,102	1,494,399	247,346	69,168	316,514	21.18
2537	1,294,287	295,141	1,589,428	190,009	55,571	245,580	15.45
2538	1,515,127	325,747	1,840,874	184,685	90,087	274,772	14.93

ที่มา : 1) กองสถิติ และวิจัย, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

2) อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมู่เกาะเสม็ด

แผนที่ 3.16 ที่ตั้งที่พักแรมภายในเกาะเสม็ด

สัญลักษณ์ ที่พักแรม	0 1.5 กม.
	แนวทางการพัฒนาทางกายภาพ ของเกาะเสม็ดจังหวัดระยอง

แนวโน้มของผู้มาเยือนเกาะเสม็ดแสดงให้เห็นว่าอีก 5 ปีข้างหน้าอัตราการเพิ่มของจำนวนผู้มาเยือนจะเพิ่มสูงขึ้นจากในปัจจุบัน (ปี 2538) ประมาณ 296,288 คน ในขณะที่ภายใน 10 ปีนับจากนี้จะมีจำนวนผู้มาเยือนทั้งสิ้น 313,656 คน (ดังแผนภูมิที่ 3.19) แต่ทั้งนี้การขยายตัวดังกล่าวต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นอิสระโดยไม่มีปัจจัยอื่นมากระทบ แต่หากมีปัจจัยอื่นเข้ามากระทบ อาทิ ปัญหาด้านสาธารณสุข โรค สาธารณูปการ รวมทั้งสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมแล้วจะทำให้จำนวนผู้มาเยือนลดต่ำลงตามสภาพความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยว นอกจากนี้การให้บริการก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อจำนวนผู้มาเยือน โดยแสดงออกมาในรูปของความไม่สะดวกสบายในด้านที่พักปัจจัยนี้จะส่งผลโดยตรงต่อจำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่านักท่องเที่ยว

3.3.8.3) ทริพยากรการท่องเที่ยว

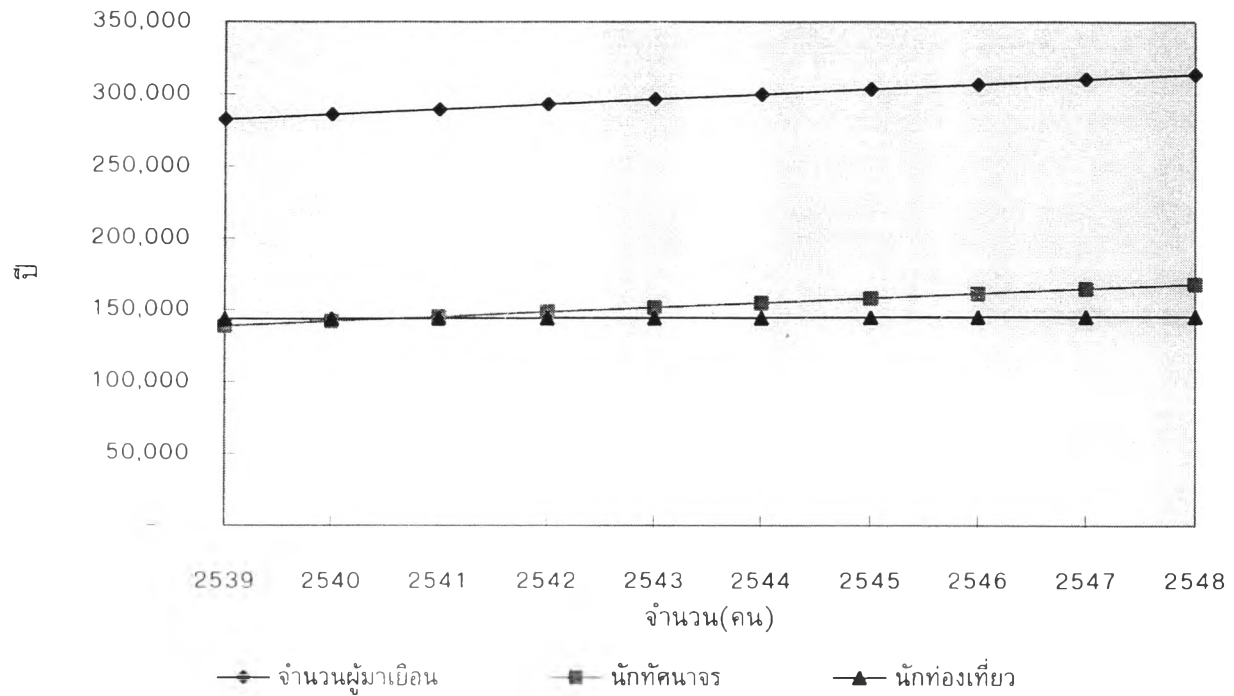
เกาะเสม็ดจัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวสูง เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่เป็นเกาะ อีกทั้งยังประกอบไปด้วยหาดต่าง ๆ มากมายกระจายอยู่โดยรอบโดยเฉพาะในฝั่งตะวันออก (ดังแผนที่ 3.18) แหล่งท่องเที่ยวบนเกาะที่สำคัญได้แก่

□ อ่าวทับทิม เป็นหาดทรายขาวทอดยาวตลอดด้านเหนือของเกาะตั้งแต่แหลมน้อยหน้า ซึ่งอยู่บริเวณมุมเกาะด้านตะวันตกจนถึงแหลมเจ้าแม่ทับทิมซึ่งมองเห็นจากฝั่งบ้านเพ รวมความยาวประมาณ 1.5 กิโลเมตร ตัวหาดทรายกว้างประมาณ 15-20 เมตร ด้านหลังเป็นแนวเขากระโจม ติดต่อเขาพลอยแหวนซึ่งช่วยกำบังลมทำให้ผู้คนมาตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นจำนวนมาก เรียกว่า “หมู่บ้านเกาะเสม็ด” บริเวณนี้เป็นที่จอดพักเรือประมงและเรือท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของศูนย์เพาะพันธุ์สัตว์ทะเลของกรมประมง ส่วนทางด้านแหลมทับทิมมีโขดหินขนาดใหญ่สลับซับซ้อนกันอยู่ เหมาะสำหรับนั่งชมธรรมชาติท้องทะเลยามเย็น

□ หาดทรายแก้ว อยู่ห่างจากท่าเรือหมู่บ้านเกาะเสม็ดมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ เป็นหาดทรายที่สวยงามที่สุดของเกาะจึงเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มุ่งหน้ามาชมและเล่นน้ำ เพราะมีลักษณะโดดเด่นคือเป็นหาดที่มีทรายขาวสะอาดและละเอียดมากซึ่งเป็นผลมาจากสภาพทางธรณีวิทยา สภาพโดยทั่วไปของหาดกว้าง 12.5-30 เมตร ยาวประมาณ 720 เมตร ราบเรียบปราศจากจากโขดหินใด ๆ ระยะทางจากหมู่บ้านเกาะเสม็ดถึงหาดทรายแก้วประมาณ 800 เมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 15-20 นาที ก่อนถึงหาดทรายแก้วตามทางเดินระหว่างท่าเรือถึงหาด จะพบที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า และหมู่บ้านเกาะเสม็ด ซึ่งเป็นหน่วยงานของราชการที่สังกัดกรมป่าไม้ทำหน้าที่ดูแลรักษาอุทยานแห่งนี้ และยังเป็นจุดแบ่งของพื้นที่ส่วนอุทยาน และพื้นที่ที่กั้นออกจากอุทยาน (พื้นที่ส่วนบุคคล) จึงเป็นจุดตรวจนับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นนอกเหนือจากบริเวณอ่าววงเดือนและอ่าวพร้าว

□ อ่าวไผ่ เป็นหาดที่ต่อเนื่องจากหาดทรายแก้วแต่ถูกแบ่งออกจากกันโดยคุณสมบัติทางธรณีวิทยาและโขดหินในบริเวณศาลเจ้าแม่ทับทิม ดังนั้นลักษณะของหาดจึงมีความงดงามใกล้เคียงกับหาดทรายแก้ว แต่ความละเอียดของทรายในบริเวณทั้งสองหาดจะแตกต่างกัน โดยบริเวณอ่าวไผ่จะมีความละเอียดของเม็ดทรายน้อยกว่าบริเวณหาดทรายแก้ว นอกจากนี้แล้วขนาด

แผนภูมิ 3.19 แนวโน้มของผู้มาเยือนเกาะเสม็ดตั้งแต่ปี2539-2540

ของหาดทั้งสองยังมีความแตกต่างกันด้วยโดยที่อ่าวไผ่มีความกว้าง และยาวของชายหาดประมาณ 19 x 390 ตารางเมตร

□ อ่าวช่อ อยู่ทางด้านตะวันออกของเกาะมีหาดทรายขาวสะอาดยาว 180 เมตร มีต้นมะพร้าวเป็นทิวแถวให้ร่มเงาเย็นสบาย ทำให้บรรยากาศร่มรื่นเงียบสงบ ส่วนการเดินทางไปอ่าวช่อ นั้น ถ้านั่งเรือจากบ้านเพชรไปอ่าวช่อเลยโดยตรงจะใช้เวลา 45 นาที แต่เรือที่ให้บริการส่วนใหญ่จะจอดเทียบท่าบริเวณหน้าด่านและหากผู้มาเยือนประสงค์จะเดินทางมายังหาดนี้ก็จะใช้บริการรถสองแถว หรืออาจเดินผ่านหาดทรายแก้วแล้วเดินเลาะริมหาดไปยังอ่าวช่อก็ได้ โดยใช้เวลาเดินประมาณ 20 นาที แต่การเดินทางค่อนข้างลำบากเพราะต้องปีนเขาไต่ไปตามโขดหินในช่วงเช้าซึ่งเป็นเวลาน้ำลงจะทำให้การเดินทางสะดวกกว่าในเวลาน้ำขึ้น

□ อ่าววงเดือน เป็นอีกหาดหนึ่งทางฝั่งตะวันออกที่มีความสวยงามไม่แพ้หาดทรายแก้ว ลักษณะทั่วไปของหาดเป็นหาดที่มีความโค้งงอคล้ายวงพระจันทร์ จึงพบว่าเป็นอีกหาดหนึ่งที่ดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในบริเวณนี้ส่งผลต่อกิจการที่พักที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังมีเรือของรีสอร์ตที่รับส่งนักท่องเที่ยวจากท่าเรือบริเวณท่าเรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกสู่อ่าววงเดือน นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของหน่วยงานของอุทยานแห่งชาติอีกแห่งหนึ่งด้วย

□ หาดแสงเทียน เป็นหาดเล็กถัดจากอ่าววงเดือน ถึงแม้ว่าหาดจะมีขนาดเล็กแต่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว และผู้รักความเงียบสงบได้เป็นอย่างดี ปัจจัยหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวในบริเวณนี้คือที่ตั้งของหาดนี้อยู่ไกลจากท่าเรือจึงทำให้การเดินทางค่อนข้างลำบาก ดังนั้นจึงพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติมากกว่าชาวไทย

□ หาดอ่าวพร้าว อยู่ทางด้านตะวันตกของเกาะเป็นหนึ่งในสองของหาดที่อยู่ทางในฝั่งตะวันตก โดยที่สภาพทั่วไปของอ่าวพร้าวมีความยาวประมาณ 400 เมตร มีความงามมาก การเดินทางไปหาดอ่าวพร้าวนอกจากจะเดินทางโดยเรือจากบ้านเพไปโดยตรงซึ่งใช้เวลาราว 45 นาที นักท่องเที่ยวจะเดินทางจากบ้านเกาะเสม็ดไปก็ได้แต่ค่อนข้างลำบากโดยอาศัยการรถบริการ (รถสองแถว) และการเดินเท้า โดยเส้นทางเล็ก ๆ ภายในอุทยานแห่งชาติจากท่าเรือไปสู่อ่าววงเดือนหรืออาศัยการเดินทางลัดเลาะชายหาดชมธรรมชาติไปจนกระทั่งถึงอ่าววงเดือน และจากนั้นอาศัยทางถนนดินถมสูงไปยังอ่าวพร้าวระยะทางประมาณ 800 เมตร และยังเป็นสถานที่ชมพระอาทิตย์ตกดินได้อีกด้วย

หาดอื่น ๆ บนเกาะเสม็ด นอกจากหาดต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วยังมีหาดทรายต่าง ๆ อีกหลายหาด แต่โดยส่วนใหญ่จะอยู่ทางด้านตะวันออกของเกาะ แต่ละหาดอยู่ในอ่าวเล็ก ๆ มีความยาวประมาณ 200 เมตร หาดทรายสวยสะอาดอาทิอ่าวพุทรา อ่าวนวล หรืออ่าวช่อ เป็นต้น

นอกจากทรัพยากรด้านชายฝั่งแล้วในพื้นที่นี้ยังมีทรัพยากรใต้ทะเลที่สำคัญ อันได้แก่ปะการังน้ำตื้นกระจายทั่วไป โดยเฉพาะบริเวณหินคันนา อ่าวกระรัง และตอนเหนือของอ่าวกิวนอก โดยที่หากนักท่องเที่ยวสนใจที่จะเดินทางมาชมทัศนียภาพใต้ทะเลอาจกระทำโดยการเช่าเรือเร็วรอบเกาะในอัตราค่าเช่า 1,000 - 1,500 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฤดูกาลท่องเที่ยว โดยบริเวณ

ที่สามารถดำดูลู่ประการังจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ และลมมรสุมเพราะทั้งสองปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบมาจากคลื่นลมในทะเลและอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยวได้

3.3.8.4) รูปแบบการท่องเที่ยว

เกาะเสม็ดมีลักษณะและสภาพเป็นเกาะการเข้าถึงจึงต้องอาศัยทางน้ำเป็นหลัก โดยส่วนใหญ่เป็นการผสมผสานการขนส่งระหว่างทางน้ำและทางบก นั่นคือจะอาศัยการเดินทางทางบกมาสิ้นสุดที่บริเวณบ้านเพ และโดยสารเรือต่อไปยังเกาะเสม็ด ฉะนั้นการเดินทางในอดีตจึงค่อนข้างลำบากเนื่องจากยังไม่มีทางก่อสร้างทางหลวงเชื่อมต่อระหว่างทางหลวงสายหลักหมายเลข 3 และตำบลเพ จึงส่งผลต่อรูปแบบการท่องเที่ยวบนเกาะที่ออกมาในรูปการพักผ่อน แต่ในปัจจุบันการคมนาคมสะดวกขึ้นทำให้รูปแบบการเดินทางเปลี่ยนเป็นเป็นการเดินทางเข้าไป-เย็นกลับมากขึ้นส่งผลให้ปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเรื่อยมา ลักษณะเช่นนี้เป็นผลดีต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของเกาะเสม็ด

3.3.8.5) ฤดูกาลการท่องเที่ยว

ฤดูกาลเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการท่องเที่ยวทางทะเลโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะ แต่เนื่องจากเกาะเสม็ดเป็นเกาะที่ตั้งอยู่ห่างจากแผ่นดินใหญ่เพียง 6.5 กิโลเมตร จึงได้รับผลกระทบบ้างไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลอื่นๆ ดังจะเห็นได้จากจำนวนผู้มาเยือนเกาะเสม็ดในเดือนต่าง ๆ ในรอบปี 2524 - 2538 ซึ่งจะพบว่าจำนวนผู้มาเยือนในแต่ละเดือนไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริเวณที่จะได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาประกอบกับทิศทางลมที่พัดมาปะทะกับเกาะทางฝั่งตะวันตก ซึ่งมีการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้รับผลกระทบกระเทือนไม่มากนัก แต่อย่างไรก็ตามในช่วงมรสุมคลื่นลมในทะเลค่อนข้างแรงอาจทำให้ผู้มาเยือนประสบปัญหาได้โดยเฉพาะในช่วงบ้านเพ-เกาะที่เปิดโล่ง และบริเวณตอนใต้ของเกาะซึ่งจะเป็นบริเวณที่มีคลื่นลมจัด ซึ่งอาจทำให้การเดินทางท่องเที่ยวประสบปัญหา และทำให้ไม่ประทับใจเท่าที่ควร

3.4 พัฒนาการของการท่องเที่ยวของเกาะเสม็ด

เกาะเสม็ด เดิมอยู่ภายใต้การครอบครองของกองทัพเรือ ดังภาพ 3.20 เพื่อประโยชน์ในทางยุทธศาสตร์ และการเดินเรือปกป้อง และเพื่อความมั่นคงของประเทศด้านชายฝั่งทะเลตะวันออก ภายหลังราษฎรได้ถือครองที่ดินบนเกาะเนื่องจากเกาะเสม็ดมีธรรมชาติ และทิวทัศน์สวยงามจนเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายทั้งชาวไทยและต่างประเทศจึงทำให้นักท่องเที่ยวขึ้นไปเที่ยวบนเกาะเสม็ดมากยิ่งขึ้น ทำให้ราษฎรหันมาประกอบอาชีพค้าขาย และสร้างที่พักอาศัยสำหรับค้างคืนให้กับนักท่องเที่ยว แทนการเพาะปลูก

ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 กลุ่มสื่อมวลชน และผู้นุรักษ์ธรรมชาติ เสนอให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดสร้างที่กักเก็บน้ำฝน โดยขุดสระน้ำขนาดใหญ่ (“สระอโนดาช”) และได้จัดสร้างสวนสาธารณะเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์

ปี พ.ศ. 2521 ทางราชการได้ดำเนินการจัดให้มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือในระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอันประกอบด้วย อสท. (ท.ท.ท. ในปัจจุบัน) จังหวัดระยอง คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กรมป่าไม้ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาหาแนวทางดูแลรักษาเกาะเสม็ดมิให้ถูกทำลายไป ผลการประชุมมีมติให้กรมป่าไม้รับไปดำเนินการควบคุมดูแลในรูปของอุทยานแห่งชาติ เพราะการดำเนินการในรูปแบบดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลดีหลายประการ เนื่องจากมีกฎหมายรับรองให้อำนาจดำเนินการไว้แล้ว

ในปี พ.ศ. 2522 กองทัพเรือได้ตกลงให้กรมป่าไม้เข้าควบคุมดูแลเกาะเสม็ดทั้งเกาะได้ โดยมีเงื่อนไขว่า การดำเนินการของกรมป่าไม้จะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อการใช้ประโยชน์ระยองไฟและการปฏิบัติหน้าที่ของกองทัพเรือ ซึ่งหากเพื่อประโยชน์ป้องกันชาติแล้ว กองทัพเรือสงวนสิทธิ์ใช้พื้นที่เกาะเสม็ดได้ทันที ฉะนั้นกรมป่าไม้จึงได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ออกไปทำการสำรวจ และรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นในการจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ เสนอต่อคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ เพื่อพิจารณาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 จนกระทั่งในที่สุดได้มีการประกาศในพื้นที่นี้เป็นอุทยานแห่งชาติ

ภายหลังจากที่มีการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติประชาชนภายในพื้นที่ที่ถูกประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติได้รวมตัวกันเพื่อคัดค้านประกาศพื้นที่ดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติ ดังนั้นนายพงศ์ โสโนริบดีกรมป่าไม้ขณะนั้นได้ไปประสานงานกับจังหวัดระยองเพื่อตรวจสอบความเป็นจริงและรับทราบถึงปัญหาต่าง ๆ สุดท้ายจึงได้มีการประกาศกรมป่าไม้ ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2524 ซึ่งแจ้งให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับจัดตั้งอุทยานแห่งชาติดังกล่าวพร้อมทั้งกำหนดแนวทางการผ่อนผันที่จะอนุญาตให้ประชาชนที่เคยประกอบอาชีพที่ทำมาหากินอยู่ในบริเวณนั้นยังคงมีสิทธิทำกิน และใช้ประโยชน์พื้นที่อุทยานแห่งชาติต่อไป

ต่อมาในเดือนมกราคม 2525 ประชาชนที่อาศัยอยู่บนเกาะเสม็ดได้เริ่มมีการเคลื่อนไหวคัดค้านอีก ซึ่งทางอุทยานแห่งชาติได้ประสานงานกับจังหวัดระยอง ขอให้ตั้งคณะกรรมการทุกฝ่ายทำการประชาสัมพันธ์และชี้แจงต่อชาวบ้านบนเกาะเสม็ดให้ทราบข้อเท็จจริงและเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2525 คณะกรรมการได้ชี้แจงให้ราษฎรเข้าใจถึงความสำคัญในการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติว่า เพื่อที่จะได้รักษาความสวยงามตามธรรมชาติไว้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต รวมทั้งได้ชี้แจงให้ทราบถึงอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ประจำอุทยานแห่งชาติที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และพร้อมกันนี้ได้ชี้แจงให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินงานของอุทยานแห่งชาติพอสังเขปว่า

1. ทางอุทยานแห่งชาติจะจัดวางแผนผังพื้นที่ในส่วนที่เป็นอุทยานแห่งชาติทั่วทั้งเกาะว่า บริเวณใดที่เหมาะสมแก่การก่อสร้างที่พักแรมและร้านอาหารโดยทางอุทยานแห่งชาติจะไม่ไล่ผู้ใดออก แต่ถ้าผู้ใดประสงค์จะสร้างขึ้นใหม่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติ ส่วนร้านค้า และที่พักแรมที่สร้างอยู่แล้ว ทางอุทยานแห่งชาติก็จะไม่ให้รื้อ แต่จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับร้านอาหาร และที่พักแรมดังกล่าวที่ทรุดโทรมลงทางอุทยานแห่งชาติจะแนะนำโดยออกแบบแปลนที่สวยงามและสถานที่ก่อสร้างให้เหมาะสมขึ้น โดยจะพยายามให้ก่อสร้างในที่เดิมหรือใกล้เคียงที่เดิม เพื่อคำนึงถึงความสวยงาม ความเป็นระเบียบ และความสะอาดของเจ้าของร้านตลอดจนทั้งที่พักแรมเป็นสำคัญ

2. จัดทำถนนรอบเกาะ รวมทั้งทางเดินเท้าเพื่อชมธรรมชาติทั่วทั้งเกาะพร้อมทั้งจัดหาน้ำจืด ไฟฟ้า ส้วมสาธารณะ ที่อาบน้ำสำหรับผู้ประกอบการค้า บ้านพักแรมนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวจรทุกคนที่ขึ้นไปใช้บริการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด

3. จัดป้อมยามเพื่อเป็นที่ติดต่อสอบถามประชาสัมพันธ์และดูแลรักษาความปลอดภัยทั่วทั้งเกาะ เช่น ทรายแก้ว อ่าววงเดือน ฯลฯ โดยระยะแรกจะใช้ศาลาที่ทางจังหวัดได้สร้างขึ้นบริเวณบ่อเก็บน้ำ เป็นป้อมประชาสัมพันธ์ และป้อมดูแลรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว และยังเป็นที่พักและที่ทำงานของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ

4. จัดเจ้าหน้าที่ดูแลให้ความสะดวกและความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการค้าโดยการออกตรวจตราทั่วทั้งเกาะภายในพื้นที่ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติประจำทุกวันพร้อมกับประสานงานตำรวจและฝ่ายปกครอง เพื่อความเรียบร้อยโดยจะขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจมาประจำอยู่ที่เกาะเสม็ด เพื่อป้องกันเหตุร้าย

5. ประสานงานกับจังหวัดด้านความเจริญของเกาะเสม็ด เช่นการอนามัย การทนุบำรุงรักษา การค้าขาย การศึกษา ให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนี้ทางอุทยานแห่งชาติยังได้แจ้งให้ร้านค้า และบ้านพักแรมปฏิบัติดังนี้

□ ผู้สร้างอาคารร้านค้าค้างอยู่ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จและห้ามมิให้ทำการก่อสร้างอาคาร ร้านค้าเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ หรือทำการซ่อมแซมร้านอาหาร หรือที่พักแรมที่มีอยู่เดิมอีก

□ ให้ผู้มีร้านอาหารและที่พัก มาแจ้งสิทธิ์เพื่อขอเช่าพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ เพื่อประกอบกิจการภายในวันที่ 30 มีนาคม 2525 และหากจะทำการสร้างขึ้นใหม่จะต้องอยู่ภายใต้เห็นชอบในด้านสถานที่และแบบแปลนของอุทยานแห่งชาติโดยผู้ที่ไม่ได้แบบแปลนทางอุทยานแห่งชาติ จะจัดให้ ต่อมาในเดือนพฤษภาคม 2525 ราษฎรชาวเกาะเสม็ดได้ร้องขอให้ทางอุทยานแห่งชาติ ดำเนินการกับพื้นที่ที่จะขออนุญาตให้ราษฎรเข้าทำประโยชน์ได้ออกจากเขตอุทยานแห่งชาติ โดยติดป้ายกำหนดแนวเขตให้ชัดเจนเพื่อที่จะได้ทราบว่าส่วนใดอยู่ใน-นอกเขตอุทยานแห่งชาติ และทางอุทยานแห่งชาติได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป่าไม้จังหวัดระยอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ และตัวแทนของชาวบ้าน ออกทำการสำรวจพื้นที่ที่ราษฎรได้ทำการครอบครองมาก่อนที่จะได้ประกาศให้เกาะเสม็ดเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2524 ผลการดำเนินการปรากฏว่าทางอุทยานแห่งชาติและจังหวัดระยองได้ร่วมกันพิจารณากันพื้นที่ส่วนหนึ่งทางด้านทิศเหนือของเกาะเสม็ดซึ่งราษฎร

อาศัยอยู่ทำกินมาแต่เดิมประมาณ 105 ครอบครัว และบริเวณที่ทางราชการจัดตั้งสำนักงานของส่วนราชการต่าง ๆ และสำนักสงฆ์ ออกจากพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ โดยทำการติดป้ายแนวเขตและจัดทำแผนที่แสดงไว้อย่างชัดเจน และยังได้ทำการสำรวจจำนวนราษฎรที่ได้ประกอบกิจการทางด้านให้บริการนักท่องเที่ยว และในราวเดือนกรกฎาคม 2525 ได้เริ่มจัดเจ้าหน้าที่ขึ้นไปประจำอยู่บนเกาะเสม็ดโดยระยะแรกใช้เด่นท์เป็นสำนักงานที่พักชั่วคราวตามจุดต่าง ๆ รอบเกาะเสม็ดเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จนกระทั่งปีงบประมาณ 2526 จึงได้รับอนุมัติจากกรมป่าไม้ให้ดำเนินการก่อสร้างที่พักซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบันนี้

ภายหลังจากได้จัดตั้งสำนักงานแล้วทางอุทยานแห่งชาติได้จัดตั้งด่านตรวจขึ้นบริเวณหาดทรายแก้ว อ่าวพร้าว อ่าวซ้อ และอ่าววงเดือน อีก 4 จุด เพื่อดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวโดยได้จัดตั้งหน่วยลาดตระเวนตลอด 24 ชั่วโมง และห้ามมิให้มีการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างอาคารบ้านพักเพิ่มเติม และห้ามมิให้บุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกินซึ่งยังมีราษฎรฝ่าฝืนตลอดมาทางอุทยานแห่งชาติจึงได้ดำเนินการจับกุมและห้ามปราม โดยในระยะแรกได้ใช้วิธีละมุนละม่อมด้วยการว่ากล่าวตักเตือนก่อนยังมีได้ดำเนินคดีตามกฎหมาย

ในเดือนตุลาคม 2528 ทางอุทยานได้รับคำสั่งจากกองอุทยานแห่งชาติได้ทำการเก็บค่าธรรมเนียมการผ่านเข้าเขตอุทยานแห่งชาติในอัตราผู้ใหญ่ คนละ 5 บาท และเด็กคนละ 3 บาท ซึ่งระยะแรกได้รับการคัดค้านจากประชาชนทั่วไปเพราะเกรงว่าจะไม่มีคนมาเที่ยวเกาะ แต่ในที่สุดอุทยานแห่งชาติก็สามารถดำเนินการจัดเก็บค่าธรรมเนียมดังกล่าวได้เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2528 โดยเก็บทั้งหมด ณ จุด ตรงบริเวณด่านตรวจหาดทรายแก้ว อ่าวพร้าว อ่าวซ้อ และอ่าววงเดือน

คณะกรรมการวิสามัญเพื่อการศึกษาปัญหาวิธีการดำเนินการ ออกหนังสือกรรมสิทธิ์ในที่ทำกินหนังสือสิทธิครอบครองให้แก่ราษฎรที่ตั้งบ้านเรือนและทำมาหากินในเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือเขตสาธารณประโยชน์ สภาผู้แทนราษฎรโดยมีรองอธิบดีกรมป่าไม้(นายไพโรจน์ สุวรรณการ) ร่วมพิจารณาด้วยเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2529 ได้กำหนดข้อตกลงกับราษฎรดังนี้

1. กรมป่าไม้อนุญาตให้สร้างบังกาโลได้ โดยให้สร้างในจำนวน 5 หลัง ต่อพื้นที่ 1 ไร่ และมีขนาดความจุหลังละไม่เกิน 5 คน
2. แบบแปลนที่ใช้ก่อสร้างบังกาโล ให้สร้างตามแบบแปลนที่กำหนดให้เลือกจำนวน 30 แบบแปลน หากผู้ประกอบการรายใดต้องการที่จะออกแบบแปลนเองให้ส่งแบบแปลนให้กรมป่าไม้ตรวจสอบก่อน
3. การกำหนดวัสดุในการก่อสร้างให้ก่อสร้างเป็นอาคารชั้นเดียวโดยใช้ไม้เป็นหลัก หากจะสร้างเป็นอาคารคอนกรีต ให้จัดทำให้ดูคล้ายกับไม้มากที่สุด

4. การก่อสร้างบังกาลให้กำหนดจุดก่อสร้างตามผังที่กรมป่าไม้กำหนด และให้ก่อสร้างห่างจากแนวชายหาดส่วนที่เป็นของแข็งประมาณ 15-30 เมตร สำหรับรายที่ไม่มีพื้นที่เหลือก็ให้พิจารณาเป็นกรณีพิเศษ

5. การผนวกแนวเขตพื้นที่ของราษฎรจำนวน 34 ราย อุทยานแห่งชาติจะเป็นผลดำเนินการให้

6. สำหรับผู้ที่อ้างว่าตรวจสอบจากการสำรวจผู้ประกอบการท่องเที่ยวบนเกาะเสม็ด เมื่อปี พ.ศ. 2525 นั้น ให้ทำหนังสือร้องเรียนไปยังกรมป่าไม้โดยกรมป่าไม้จะรับพิจารณาปัญหาและจะใช้ภาพถ่ายทางอากาศเป็นเครื่องตัดสิน

7. การกันแนวเขตสำหรับราษฎรจำนวน 105 ครอบครัว ที่อาศัยอยู่ทางด้านทิศเหนือของเกาะเสม็ด อุทยาน ฯ ได้กันแนวเขตให้เรียบร้อย

8. คณะกรรมการจะได้เชิญผู้แทนกองทัพเรือ กระทรวงกลาโหมและผู้ที่เกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณาปัญหาว่ากองทัพเรือจะยกเกาะเสม็ดให้ประชาชนหรือไม่ แต่ปัจจุบันนี้กองทัพเรือได้มอบหมายให้กรมป่าไม้ดูแลให้จากการที่เกาะเสม็ดยังถือเป็นที่ราชพัสดุอยู่ในความดูแลครอบครองของกองทัพเรือและกองทัพเรือได้อนุญาตให้กรมป่าไม้เข้าควบคุมดูแลเกาะเสม็ดทั้งเกาะแต่ทั้งนี้กองทัพเรือยังยืนยันความต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่เกาะเสม็ดเพื่อความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งการกำหนดให้เป็นที่ตั้งทางทหารเพื่อให้ความคุ้มครองแก่แหล่งอุตสาหกรรมภาคตะวันออกและการป้องกันชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกในอนาคตซึ่งหมายถึงกองทัพเรือขอสงวนสิทธิ์ในการออกเอกสารใด ๆ บนเกาะเสม็ด

กรมป่าไม้ได้มีคำสั่งกรมป่าไม้ ที่ 423/2530 ลงวันที่ 10 มีนาคม 2530 แต่งตั้งคณะทำงานสำหรับหมายแนวเขตพื้นที่ที่ราษฎรยึดถือครอบครองบนเกาะเสม็ดและแนวเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งในจำนวนราษฎรที่ยึดถือครอบครองบนเกาะเสม็ดในเขตอุทยานแห่งชาติ จำนวน 34 รายซึ่งคณะทำงานสามารถกำหนดแนวเขตได้แล้ว 32 ราย อีก 2 รายยังไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้เพราะราษฎรทั้ง 2 ราย พยายามอ้างสิทธิ์ในพื้นที่มากกว่าที่เป็นจริงและไม่ชี้แนวเขต นอกจากนี้ยังมีกรณีผู้ร้องขอเป็นผู้ตรวจสอบรายชื่อผู้ถือครองพื้นที่เกาะเสม็ดที่เจ้าหน้าที่ได้สำรวจไว้เดิม 34 ราย เพิ่มขึ้นอีกซึ่งกรมป่าไม้กำลังดำเนินการตรวจสอบและพิจารณาโดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศเป็นเครื่องตัดสินการเข้าครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ตามที่แต่ละรายกล่าวอ้างท้ายที่สุดได้มีคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 105 /2530 ลงวันที่ 3 มีนาคม 2532 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริง ประกอบด้วยนายอนันต์ โกเมศ ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายธำรงค์ ประกอบบุญ ผู้อำนวยการกองอุทยานแห่งชาติ นายสรรเสริญ เจริญศรี ป่าไม้เขตศรีราชา นายประจวบ ขจีจิตต์ ป่าไม้จังหวัดระยอง และนายนะ เตียววิไล นักวิชาการป่าไม้ 7 กองอุทยานแห่งชาติ พิจารณาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนกรณีราษฎรเกาะเสม็ด ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ได้ร้องเรียนว่าได้รับความร้อนเกี่ยวกับพื้นที่อยู่อาศัยทำกินซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งขอให้ทางราชการพิจารณาหาทางช่วยเหลือรวม 3 ประการ คือ

1. ขอให้จัดเอกสารสิทธิ์ให้ถูกต้องตามกฎหมายเพราะอยู่กันมานาน 35 - 40 ปี

2. ขอรทบระเบียบหลักกรปฏิบัติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และให้ตรวจสอบเกี่ยวกับการเก็บเงินค่าเข้าไปในอุทยานแห่งชาติซึ่งอ้างว่าจะนำไปบูรณะอุทยานแห่งชาติ แต่ไม่ได้ทำอะไรเลย

3. ขอให้ดำเนินการแยกหรือกันพื้นที่ที่ราษฎรได้ทำกินแล้วออกจากเขตอุทยานแห่งชาติ คณะกรรมการได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนและพิจารณาได้ข้อยุติในปัญหาเรื่องเรียน และแนวทางดำเนินการแก้ไข ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

□ ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ์ใด ๆ ให้ถูกต้องตามกฎหมายได้เนื่องจากเป็นพื้นที่ของกองทัพเรือขอสงวนสิทธิ์เป็นที่หลวงมิให้ออกเอกสารสิทธิ์ใด ๆ และการครอบครองพื้นที่ของราษฎรก็มีชอบด้วยกฎหมาย

□ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติมีพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และระเบียบต่าง ๆ เป็นหลักในทางปฏิบัติใช้ควบคุมการดำเนินการของเจ้าหน้าที่และบุคคลทั่วไป การเก็บเงินค่าธรรมเนียมเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติและการใช้จ่ายเงินดังกล่าวก็ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบอย่างถูกต้องทุกประการ และอุทยานเขาแหลมหญ้า - หมู่เกาะเสม็ด ได้รับอนุมัติจากกรมป่าไม้ให้ใช้เงินรายได้ค่าธรรมเนียมนำไปพัฒนาอุทยานแห่งชาติในด้านการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว ก่อนที่จะดำเนินการเก็บเงินค่าธรรมเนียม

□ ไม่สามารถแยกหรือกันพื้นที่ครอบครองทำกินแล้วออกจากอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าโดยเฉพาะหาดทรายแก้วซึ่งถือเป็นมรดกชิ้นหนึ่งของโลก ต้องมีการควบคุมดูแลมีประสิทธิภาพ โดยอนุรักษ์ไว้ในรูปอุทยานแห่งชาติ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ต่าง ๆ สำหรับประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาคณะกรรมการฯ มีความเห็นดังนี้

1. ให้มีการประชาสัมพันธ์ชี้แจงทำความเข้าใจราษฎร ได้ทราบข้อเท็จจริงในข้อกฎหมายเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ และความจำเป็นในการต้องสงวนพื้นที่เกาะเสม็ดไว้เป็นอุทยานแห่งชาติเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติโดยส่วนรวม

2. เมื่อคณะทำงานสำหรับกำหนดแนวเขตพื้นที่ที่ราษฎรยึดถือครอบครองบนเกาะเสม็ดและแนวเขตอุทยานแห่งชาติ ตามคำสั่งกรมป่าไม้ ที่ 423/2530 ลงวันที่ 10 มีนาคม 2530 ได้ดำเนินการกำหนดแนวเขตดังกล่าวเสร็จแล้ว ให้กำหนดเป็นแนวทางในการจัดราษฎร และการควบคุมพื้นที่ตามที่คณะทำงานพิจารณาจัดไว้ถือเป็นข้อยุติ หากราษฎรใดฝ่าฝืนก็ให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด

3. เมื่อได้ผลการหมายแนวเขตพื้นที่ตามข้อ 2 แล้วก็ให้กรมป่าไม้อนุญาตให้ราษฎรที่อาศัยอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเข้าทำประโยชน์ตามระเบียบกรมป่าไม้และเสียค่าธรรมเนียมตอบแทนในอัตราที่เหมาะสมและเป็นธรรม อีกทั้งเจ้าหน้าที่จะได้สามารถควบคุมให้เป็นไปด้วยความถูกต้องสอดคล้องตามหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ

4. สำหรับราษฎรที่อยู่นอกเขตอุทยานแห่งชาติให้ทางจังหวัดระยอง หรือสำนักงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นผู้ควบคุมในทำนองเดียวกับอุทยานแห่งชาติและให้สำนักงานสิ่งแวดล้อม

แห่งชาติ เข้าไปศึกษาผลกระทบต่าง ๆ อีกครั้งเพื่อจะได้วางมาตรการควบคุมให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น และในแผนระยะยาวสมควรออกพระราชกฤษฎีกาประกาศผนวกเป็นอุทยานแห่งชาติทั้งเกาะเพื่อมิให้มีข้อเปรียบเทียบ ระหว่างราษฎรที่ดำเนินกิจการนอกเขตอุทยานแห่งชาติกับราษฎรที่ดำเนินกิจการในเขตอุทยานแห่งชาติเพราะเป็นพื้นที่เกาะเดียวกันได้รายงานความเห็นและเสนอแนวทางแก้ไขต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายหาญ สีลานนท์) ได้โปรดมีบันทึกสั่งการลงวันที่ 4 กันยายน 2530 ต่อท้ายหนังสือรายงานดังกล่าว (หนังสือที่ กษ0713/พิเศษ ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2530) ว่า“ส่งกรมป่าไม้ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาตามความเห็นของคณะกรรมการซึ่งมีผู้ตรวจอนันท์ โกเมท เป็นประธาน” คณะทำงานตามคำสั่งกรมป่าไม้ที่ 423/2530 (ข้อ 20) ได้รายงานผลการทำงานตามหนังสือที่ กษ 0713(ญส)/พิเศษ ลงวันที่ 11 เมษายน 2532 ปรากฏว่า มีการรังวัดพื้นที่ทั้งสิ้นจำนวน 42 ราย โดยพื้นที่ประกอบกิจการ 45 แปลงและพื้นที่เกษตรกรรม 5 แปลง ซึ่งเพิ่มมากขึ้นจากการสำรวจ เมื่อปี 2525 จำนวน 16 ราย (เดิมมีเพียง 34 ราย) และบางรายชื่อผู้ครอบครองได้เปลี่ยนไปโดยมีชื่อผู้ครอบครองเดิมอยู่เพียง 16 ราย เท่านั้น

ต่อมาวันที่ 6 พฤษภาคม 2533 อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมู่เกาะเสม็ดได้ทำการสำรวจผู้ครอบครองและประกอบกิจการบนเกาะเสม็ดอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 45 ราย ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับข้อ 23 แล้ว ปรากฏว่ามีผู้ประกอบกิจการที่เข้ามาประกอบกิจการและครอบครองพื้นที่ ภายหลังจากการประกาศอุทยานฯ ทั้งสิ้นรวม 29 ราย

ต่อมาเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2533 หน่วยปฏิบัติการพิเศษป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้ นำโดยพลตำรวจโทประทีป สันติประภาพร ได้ทำการจับกุมผู้บุกรุกและประกอบกิจการบนเกาะเสม็ด เป็นการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติพ.ศ. 2504 จำนวนทั้งสิ้น 43 ราย เมื่อมีการร้องเรียนว่ามีนายทุนกลุ่มหนึ่งได้เข้าไปกว้านซื้อกิจการผู้ประกอบการเดิม และมีการบุกรุกขยายแนวเขตและก่อสร้างบังกาโลมากขึ้นสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ จะทำด้วยคอนกรีตใหญ่โตแข็งแรงถาวรจนทำให้เสียสภาพแวดล้อมของเกาะ

หลังจากนั้นเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2533 ได้มีการนำเรื่องเข้าเสนอต่อคณะรัฐมนตรีซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติในวันเดียวกัน พอสรุปได้ว่า “หากทางราชการจะผ่อนปรนแก่ราษฎรผู้กระทำผิดโดยการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติบนเกาะเสม็ดแล้ว ย่อมจะทำให้ปัญหาการบุกรุกพื้นที่อุทยานฯ เขตหวงห้ามของทางราชการอื่น ๆ ลุกลามต่อไปไม่มีสิ้นสุดคณะรัฐมนตรีจึงให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงมหาดไทยร่วมกัน ดำเนินการกับราษฎรที่บุกรุกพื้นที่อุทยานฯ บนเกาะเสม็ด ให้เป็นไปตามกฎหมายโดยเคร่งครัดต่อไป “เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2533 ได้มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของราษฎรชาวเกาะเสม็ดอีกครั้ง ที่ห้องประชุมกระทรวงมหาดไทย โดยมีผู้แทนกระทรวงมหาดไทยและผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมประชุมปรึกษาหารือผลการประชุมปรากฏดังนี้

1. ขอให้กรมป่าไม้ออกระเบียบรองรับตาม พระราชบัญญัติ อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 โดยเร็ว โดยไม่ต้องรอผลคดีและให้สามารถใช้ได้กับทุกอุทยานฯ
2. ให้ฝ่ายตำรวจเร่งรัดการพิจารณาสอบสวนคดีให้แล้วเสร็จโดยเร็ว
3. ให้ดำเนินการจับกุมผู้ที่ยังเข้าไปบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมูเกาะเสม็ดอีกอย่างเด็ดขาด และให้ดำเนินคดีตามกฎหมายโดยเคร่งครัด
4. ขอให้กรมป่าไม้ได้พิจารณาหาแนวทาง ในการเปิดการพักผ่อนนอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมูเกาะเสม็ด เป็นการชั่วคราวหลังจากการดำเนินการจับกุมผู้ประกอบการบนเกาะเสม็ดโดย พลตำรวจโทประทีป สันติประภพ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจในสมัยนั้นเป็นต้นมา ผู้ประกอบการก็ได้พยายามลักลอบเปิดดำเนินการเรื่อยมา แม้ว่าอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมูเกาะเสม็ด จะได้ดำเนินการควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การออกประกาศ คำสั่ง แต่ก็ไม่สามารถหยุดยั้งการกระทำผิดให้หมดไปโดยเด็ดขาด เนื่องจากผลประโยชน์ที่ผู้ดำเนินการต่าง ๆ ได้รับความคุ้มครองที่ยากมีค่อนข้างสูง การดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่กระทำได้เพียงการจับกุมเปรียบเทียบปรับตาม พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ซึ่งมีอัตราโทษน้อย จึงไม่สามารถยับยั้งการกระทำผิดลงได้ และกลับมีกระทำผิดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีผลมาจากยังไม่มียุทธศาสตร์ใด ๆ ในการที่จะดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนที่แน่ชัดว่าจะให้เปิดดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ หากได้ก็จะต้องรีบหาระเบียบออกมารองรับหากไม่ได้ก็ควรเร่งดำเนินคดีให้เสร็จโดยเร็ว และจัดกำลังออกมาตั้งพื้นที่ให้ได้

ต่อมาเมื่อเดือนมิถุนายน 2535 ผู้ประกอบการบนเกาะเสม็ดทั้งหมด ได้ร่วมปรึกษาหารือถึงการที่จะหาแนวทางแก้ไขความเดือดร้อนของราษฎรบนเกาะเสม็ด ซึ่งผลสรุปว่าการร่วมกันทำหนังสือถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาในการขอเช่าพื้นที่ทำกินบนเกาะเสม็ด โดยฝ่ายผู้ประกอบการจะเป็นผู้ยอมความเพื่อให้คดีเสร็จสิ้นโดยเร็ว และจะขอเช่าพื้นที่เพื่อประกอบการต่อไปภายใต้การควบคุมและเงื่อนไขซึ่งกรมป่าไม้จะได้กำหนดต่อไป โดยหนังสือดังกล่าวได้ส่งไปสองทาง คือ ส่งถึงผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง เพื่อเสนอต่อถึงกระทรวงมหาดไทยและอีกฉบับหนึ่งส่งถึงอธิบดีกรมป่าไม้เพื่อเสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เมื่อวันที่ 23 พ.ค. 2533 เวลาประมาณ 09.00 น. พลตำรวจโทประทีป สันติประภพ ได้ร่วมกับ นายประสิทธิ์ เฟื่องอารมย์ นายชัยณรงค์ ว่องชิงชัย นายกมลชัย เทียนรุ่งโรจน์ นายผดุง อยู่สมบุญรณ์ ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานเขาแหลมหญ้า-หมูเกาะเสม็ด ๔ พร้อมด้วยกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน ตำรวจภูธรจังหวัดระยอง ตำรวจภูธรตำบลเพ ๔ และเจ้าพนักงานป่าไม้ ได้ร่วมประสานงานกันเข้าทำการตรวจสอบการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ จากการสืบสวนของ พลตำรวจโทประทีป สันติประภพ ที่บริเวณเกาะเสม็ดซึ่งเป็นพื้นที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมูเกาะเสม็ด หมู่ที่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง มีการบุกรุกก่อสร้างแผ้วถางยึดถือครอบครองที่ดินเข้าครอบครองที่ดินสร้างรีสอร์ทที่พักถาวรอันเป็นการทำให้เสื่อมสภาพแก่ ดิน หินทราย ตลอดจนเข้าไปดำเนินการธุรกิจหาผลประโยชน์ในอุทยานแห่งชาติ ๕ จำนวน 45 ราย ผลการตรวจสอบปรากฏว่าได้ทำการจับกุมผู้กระทำผิดดังกล่าวจำนวน 13 ราย ดังนี้

1. นายประจักษ์ เกตุแก้ว อายุ 34 ปี เจ้าของร้านขายเบ็ดเตล็ด ไม่มีเลขที่ หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
2. นางเทพเรขา ศรีทองแท้ อายุ 38 ปี เจ้าของร้านขายอาหาร หน้้าคา เลขที่ 73 หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
3. นายปรีชา บุญธารม อายุ 32 ปี ผู้ดูแลกิจการบังกาลีเสม็ดขาว เลขที่ 8/1 หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
4. นางเกียง ทองเขาอ่อน อายุ 46 ปี เจ้าของกิจการบังกาลีทรายแก้ววิลล่า เลขที่ 59 หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
5. นางวิจิตรา โตแย้ม อายุ 53 ปี เจ้าของกิจการบังกาลีจิตรปรีชา เลขที่ 95 หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
6. นายบรรจง พร้อมสมบูรณ์ อายุ 63 ปี เจ้าของร้านอาหารและบังกาลีสินสมุทร ไม่มีเลขที่ หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
7. นายวันชัย ศรีด้วง อายุ 41 ปี ผู้ควบคุมการก่อสร้างบังกาลี วี. เค เลขที่ 59 หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
8. นางสุวิมล บุญธีรวัชร อายุ 36 ปี ผู้จัดการและผู้ดูแลบังกาลีและร้านอาหารพลอยทะเล เลขที่ 13 หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
9. นางอัญมาศ มณีบุตร อายุ 51 ปี เจ้าของร้านอาหาร และโรงแรมต้อย เลขที่ 58 หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
10. นายจำนงค์ พินิจมนตรี อายุ 36 ปี ผู้ควบคุมดูแลรักษาบังกาลีชันแซนด์ไม่มีเลขที่ ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
11. นายวัลลภ สุขกระจ่าง อายุ 41 ปี เจ้าของบ้านเลขที่ 65 หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
12. นายจร สันธุสุวรรณ อายุ 31 ปี ผู้ดูแลรับผิดชอบกิจการร้านขายอาหารและบ้านพักตากอากาศ ไวท์แซนด์ ไม่มีเลขที่ หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
13. นางเต็บ สันธุสุวรรณ อายุ 52 ปี เจ้าของกิจการร้านขายอาหาร และบ้านพักตากอากาศ ไวท์แซนด์ ไม่มีเลขที่ หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
14. นางสุภาพ สุริโย อายุ 51 ปี ผู้ควบคุมจัดการค้าขายอาหารและเครื่องดื่ม เลขที่ 70 หมู่ 4 ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

โดยได้แจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ต้องหาทั้ง 13 ราย รวม 14 คน ทราบว่าก่อสร้างแผ้วถางยึดถือครอบครองที่ดิน โดยปลูกสร้างอาคารสิ่งปลูกสร้างที่เป็นอันตรายและเสื่อมสภาพแก่ดิน หิน กรวดทราย และเข้าไปดำเนินกิจการธุรกิจหาผลประโยชน์ในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 หมู่ 16 (1) (4) (13) นำส่งพนักงานสอบสวนดำเนินคดีแล้ว

การปฏิบัติต่อเนื่อง

2520	-พื้นที่กองทัพเรือ -ตั้งถิ่นฐาน	
2521	-การท่องเที่ยว -สร้างที่พัก -สร้างห้องสุขาอย่างง่าย -ระบอบเก็บน้ำ	
2522	-ตกลงให้กรมป่าไม้ดูแล -กองทัพเรือตกลงให้กรมป่าไม้ดูแล แต่ห้ามกระทบกระโจนไฟ -กรมป่าไม้เตรียมเพื่อประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ	
2524		-เริ่มคัดค้านโดยผู้ประกอบการ -กำหนดผังการใช้พื้นที่ -สร้างถนน -จัดป้อมยามดูแล -พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก
2528		-เก็บค่าธรรมเนียมผ่านเข้า-ออก
2529		-ปรึกษาเพื่อออกสิทธิครอบครองให้กับผู้ประกอบการแต่กระทำไม่ได้เป็นผลเนื่องจากพื้นที่นี้เป็นที่หลวง
2533		-ดำเนินคดีกับผู้บุกรุกจำนวน 43 ราย -ควบคุมการขยายตัวของกิจการที่พักรวม

กองทัพเรือ

กรมป่าไม้

ภาพ 3.1 พัฒนาการการท่องเที่ยวของเกาะเสม็ด

1. ได้ทำการควบคุมตัวผู้ต้องหาทั้ง 14 คน ไว้ดำเนินคดีตามคดีที่ 217 / 2533, 218 / 2533, 219 / 2533, 220 / 2533, 221 / 2533, 222 / 2533, 223 / 2533, 224 / 2533, 225 / 2533, 226 / 2533, 227 / 2533, 228 / 2533 และ 229 / 2533 รวม 13 คดี

2. สำหรับผู้บุกรุกที่อยู่ในบัญชีจะต้องดำเนินการอีกนั้น พ.ต.บล.อำเภอมรรณบุรี เนียมสกุล รอง ผบก. (ทท.ท.น.ตร.ภ.จังหวัด) จังหวัดระยอง, พ.ต.บล.อำเภอยะนิงค์ ว่องชิงชัย ผกก. (ทท.ร.น.ตร.ภ.จังหวัด) จังหวัดระยอง, พ.ต.บล.ท. กมลชัย เทียนรุ่งโรจน์ สว. สภ. ตำบลเพ ฯ พร้อมกำลังเจ้าหน้าที่ส่วนหนึ่ง ร่วมกับเจ้าพนักงานป่าไม้อีกส่วนหนึ่ง ได้เดินทางไปร่วมกันทำการจับกุมผู้บุกรุก ฯ ส่วนที่เหลือในวันที่ 24 พฤษภาคม 2533 เวลา 7.00 น. เพื่อขยายผลต่อไปแล้ว

3. ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2533 เวลา 10.00 น. ได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการต่าง ๆ จำนวน 25 คน ที่นำนักท่องเที่ยวยุโรปที่เกาะเสม็ดไปทำการประชุมชี้แจงและแจ้งให้ทราบว่านักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวเกาะเสม็ดให้ไปเที่ยวชมธรรมชาติได้โดยไปเช้า-เย็นกลับจะพักค้างแรมตามบังกาลีไม่ได้โดยกำหนดเริ่มแต่วันที่ 26 พฤษภาคม 2533 เป็นต้นไป ในการประชุมมีเจ้าพนักงานอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ดและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (ปลัดอำเภอเมืองระยอง) เข้าร่วมประชุมชี้แจงด้วยในที่ประชุมมีการขอต่อรองกำหนดเวลาห้ามโดยอ้างว่าได้รับจองที่พักไว้และมัดจำค่าที่พักไว้แล้ว ซึ่งยังหาข้อยุติไม่ได้

ในอนาคตการขยายตัวของเกาะเสม็ดจะถูกจำกัดโดยพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ ซึ่งการขยายตัวของที่พักแรมภายในพื้นที่เกาะเสม็ดได้ยุติลงนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 ทั้งนี้เพราะทางอุทยานได้ดำเนินการกับผู้บุกรุกโดยปัจจุบันคดีการบุกรุกพื้นที่ยังคงอยู่ระหว่างการดำเนินการในชั้นศาล และหากคดีสิ้นสุดการดำเนินกิจการในพื้นที่จะอยู่ภายใต้ระเบียบกรมป่าไม้ ปี พ.ศ. 2536 ในการควบคุมกิจการด้านต่าง ๆ ภายในพื้นที่เกาะเสม็ด

3.5 ภาพรวมความสัมพันธ์ระหว่างบ้านเพกับเกาะเสม็ด

จากลักษณะทางกายภาพที่เป็นเกาะทำให้เสม็ดอยู่โดดเดี่ยวกลางทะเลแต่ถึงกระนั้นก็ไม่ทำให้เกาะเสม็ดอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ ทั้งนี้เพราะเกาะเสม็ดยังคงต้องพึ่งพาระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ จากบ้านเพทำให้เกิดการติดต่อเชื่อมโยงกันตลอดเวลา ซึ่งอาจกล่าวเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ประปา จัดว่าเป็นสาธารณูปโภคที่สำคัญที่สุดเนื่องจากเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ซึ่งแต่เดิมประชาชนบนเกาะอาศัยน้ำจากธรรมชาติ (น้ำฝน) แต่เมื่อสภาพเปลี่ยนแปลงไปปริมาณความต้องการเพิ่มสูงขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น (หมายรวมผู้มาเยือน) ทำให้ปริมาณน้ำมีไม่เพียงพอส่งผลให้เกิดการขนส่งน้ำระหว่างบ้านเพมายังเกาะเสม็ดซึ่งการดำเนินการนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับประชาชนบนเกาะ (ทั้งนี้รวมถึงเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติแต่ไม่รวมผู้มา

เยือน) จึงต้องอาศัยการขุดบ่อบาดาลซึ่งคุณภาพของน้ำที่ได้จะต่ำกว่ามาตรฐานแต่มีต้นทุนต่ำกว่าการขนส่งจากบ้านเพในปัจจุบัน

2. ไฟฟ้า ในปัจจุบันระบบไฟฟ้าจัดว่าเป็นสาธารณูปโภคที่มีความจำเป็นรองจากระบบประปา เนื่องจากผู้มาเยือนส่วนมากต้องการความสะดวกสบายทำให้ผู้ประกอบการต้องดึงดูดลูกค้าด้วยการให้บริการไฟฟ้าโดยอาศัยน้ำมันขับเคลื่อนให้เครื่องปั่นไฟในช่วงเวลากลางคืน ขณะที่ทางจังหวัดได้มีโครงการเชื่อมโยงโครงข่ายการให้บริการไฟฟ้าโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นผู้ดำเนินการ โดยจะทำการเชื่อมโยงไฟฟ้าจากบริเวณเขาแหลมหญ้ามายังเกาะเสม็ดเมื่อแล้วเสร็จคาดว่าจะส่งผลดีแก่ผู้ประกอบการให้สามารถลดต้นทุนการดำเนินการ อีกทั้งยังช่วยให้ประชาชนบนเกาะมีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง

3. โทรศัพท์ ส่วนใหญ่การให้บริการด้านนี้จะออกมาในรูปของโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่ทางผู้ประกอบการจัดไว้ให้บริการแก่ลูกค้าที่มาพัก ยกเว้นบริเวณท่าเรือ และหน้าอุทยานแห่งชาติที่มีโทรศัพท์สาธารณะไว้ให้บริการแก่บุคคลทั่วไป

4. การคมนาคม (ท่าเรือ และเรือโดยสาร) มีส่วนช่วยให้เกิดการติดต่อ และยังอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาเยือนเกาะเสม็ด ซึ่งจุดให้บริการทางฝั่งบ้านเพมี 3 แห่งได้แก่ ท่าเรือนวลทิพย์ ท่าเรือศรีบ้านเพ และท่าเรือขององค์การบริหารส่วนจังหวัด สำหรับทางฝั่งเกาะเสม็ดคือบริเวณหน้าด่าน ส่วนผู้มาเยือนที่ประสงค์จะเดินทางไปยังหาดอื่นสามารถกระทำได้โดยอาศัยเรือเล็กบริเวณหน้าหาดรับส่งโดยเสียค่าบริการเพิ่ม 5 บาท หรือนอกจากนี้ในบางอ่าวยังมีท่าเรือชั่วคราวไว้ให้บริการแก่ผู้มาเยือนอาทิท่าเรือบริเวณอ่าวลูงดำเป็นต้น ส่วนเรือที่ให้บริการก็มีทั้งเรือประจำและเรือทัศนาจรที่ทางนักท่องเที่ยวต่างชาติเช่าเหมาลำมาท่องเที่ยวแบบเข้าไป-เย็นกลับ โดยที่เรือทั้งหมดจะจอดเทียบท่าอยู่บริเวณท่าเรือหน้าด่าน

5. ยานพาหนะ การคมนาคมบนเกาะจะอาศัยรถปิกอัปในการรับส่งผู้มาเยือนระหว่างท่าเรือกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งการขนย้ายรถจากแผ่นดินมายังเกาะเสม็ดจะกระทำในช่วงเวลาน้ำลง

6. อาหารการกิน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่บนเกาะจะประกอบอาชีพการบริการทำให้ต้องพึ่งพาวัตถุดิบต่าง ๆ โดยอาศัยคนกลางเป็นผู้จัดซื้อมาส่งไปยังสถานที่ประกอบการ

7. เชื้อเพลิง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จำเป็นเนื่องจากไม่ว่าจะเป็นการขนส่งหรือการผลิตไฟฟ้าต้องอาศัยเชื้อเพลิงในกระบวนการ ฉะนั้นจึงมีผู้นำเข้าเชื้อเพลิงมาจำหน่ายภายนอกเขตพื้นที่อุทยาน

8. ศูนย์แลกเปลี่ยนเงินตรา โดยส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ในสถานที่บริการด้านที่พัก เนื่องจากเกาะเสม็ดมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวสูง ดังนั้นจึงต้องมีการให้บริการด้านนี้แก่ผู้มาเยือน